

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἑκδοται
ΠΑΝ. Κ. ΚΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἑπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΥΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκτῶν τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 16

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ Α'—Γ'

Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Θεολόγου - Γυμνασιάρχου

Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αι εἰς τοὺς ἀνδριάντας εἰσὶ καὶ μὴ ὁμολίαι τοῦ μεγάλου τῆς Ἑκκλησίας Πατρὸς Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅστις μόνος ἐκ πάντων τῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς Ἑκκλησίας ἰσομύσῃ Χρισόστομος καὶ ὑπὲρ τῆς πρᾶγμα τοιοῦτος¹ ἀποτελεῖται ἔχον καὶ θαυμαστὴν μνησίαν τῆς ἰδέας αὐτοῦ ὁράσεως² ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν μεγάλην ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Α' σφαιρὶ τοῦ 387, ὅτε διακηρύχθη ἡ τῶν τῆς περιόδου τῆς πόλεως τῆς Ἀντιοχείας, καὶ κατέχουσιν βυζαντινὸν θέαν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοδοσίου τοῦτου Πατρὸς ἐπὶ ἀπόφεις περιτομῆς καὶ μαρτυρίας.

Πρὸς πληρωτέραν τούτων κατανοήσαν κρίσιμον ἀναγκαῖον εἰς συνηγεῖται νὰ προσέδωκεν ὀλίγα τινα, πρῶτον περὶ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐξετασθήσονται καὶ δεύτερον περὶ τῶν αἰτίων, ὅτινα συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐκφυγῇ.

Α' Ἡ Ἀντιόχεια. Ἡ πόλις αὕτη ἰσχυρὴ ἐν τῇ 306 π. Χ. ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Σελεύκου τοῦ Α' τοῦ Νικητοῦ πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἀντιόχου τοῦ Α' τοῦ Διοτῆρος, ἐπὶ τῆς νοτίας τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ ἔχθη, ἐν τῇ μέσῃ ἀραιότητι κοιλίᾳ, ἔχουσα ἀφ' ἑσθίων ὀρέων καὶ πολλὰς φυσικὰς καλλιεῖας.

Κατὰ τὸν Σπρόδωνα ἦσαν «ταρταρούς ἐκ τεσσάρων συντεταγμένων, τεταχισμένη καὶ κοινὴ τοῖς καὶ ὅλοις κατὰ ἑκάστην κατεύθυνσιν»³.

Οἱ πρότεροι τῆς πόλεως ἀποικοὶ ἦσαν Ἀθηναῖοι καὶ ὀλίγοι Μακεδόνες, Κρήτες καὶ Κύπριοι. Διὰ τὸν λόγον τούτων οἱ Ἀντιοχεῖς ἐκφυγάντο, ὡς εἰκονεῖται τὴν κατοικίαν ἐν τῇ πόλει τῆς Παλῆας, εἰς τὴν ὅποιαν ἐν τοῖς γράμμασιν ἠμυλλῶντο, ἡ δὲ πόλις αὐτῶν ἐκαλεῖτο Συριάδης Ἀθήραι. Ὁ Ρωμαῖος κατακτητὴς τῆς Συρίας Παμφίλος ἐτίμησε μεγάλως τοὺς Ἀντιοχεῖς «αἰσχρομένους αὐτοῖς πολλὰ... ὡς ἐκ γένους Ἀθηναίων ὄντας», ὡς ἀναγίνεται ὁ χρονόγραφος, I. Μαλάλας⁴ καὶ πρῶτος ἀνέκδοτος τὴν Ἀντιόχειαν ἐλευθέραν πόλιν (Antioche libera).

1. Χρυσοστόμου Πανθεοτοκίου, Ἱστορία τῆς Ἑκκλησίας Ἀντιοχείας, Ἀλεξάνδρεια 1961, σελ. 215.

2. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσοστόμος, Ἀλεξάνδρεια 1908, σελ. 32.

3. Σπρόδωνος, Γεωγραφικὰ Ἱστ. 4, ἐκδ. Παρίσιου 1858, σελ. 688.

4. Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae (I. Malalas), ἐκδ. Βόννης 1881, σελ. 311.

Γραμματεὺς Συντάξεως

Τίτρου: ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ

Εφημέριος: I. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀκαρνάν

Η δὲ Ἀδελφὴ βασιλεύουσα τὸν Βασιλέαυον Εὐδοκίαν βασιλεύοντι
 τὸ ἔτος 20488 κατὰ τὴν εἰς τὸν Ἰουλιανόν μαρτυροῦν ἀποτί-
 λει τὴν Ἀντιοχείαν, ἐκείνην γὰρ ἐν τῷ Βουλαιαγίῳ τῆς πόλεως,
 ἐπὶ τῷ ποταμῷ βασιλεὺς βασιλεύοντος ἐκείνου, παρὲντος ἄνθρωπον
 οὐκ εἰς τὴν πόλιν ἔλθων εἰς τὴν πόλιν διακρινόμενος εἰς τὸν
 ἀποστόλου ἀπὸ τῆς ἀποτίλπει ἀπὸ τῆς κατωτέρου, εἰς τὴν ἀποτί-
 λειν ἀποτίλπει γένεσις τε καὶ ἀπὸ τῆς ἀποτίλπει εἶναι (Ἰλ. 2/
 211) "

11 Ἡ Ἀνατολίαι ἀπὸ τοῦ 64 π. Χ. μέχρι τῆς εἰς τοὺς Ἀραβικοὺς θησοκρατίας (638) περιελάμβανεν ὅλους τοὺς ἀνατολικούς, ἔχουσα ἰδίαν διοίκησιν καὶ ἀπεφασχέναι θέλει διὰ τῆς αἰτίας, ὅτι οὐκ ἀνερχομένη εἰς Ἑκκλησίαν εἰς τὴν θέσιν, διευθύνει τὰς δημοτικὰς διατάξεις. ἔχγει φράσι οὐνοδωριμῶτα, ὑπερδύοντι, λαοφρόνι, θέματα πολλὰ, ἰσχυρὰς καταστάς καὶ λαοφρόνι, ἐξ ὧν ἀναμαρτῇ ἡτο ἡ τὴν νομοτακτικὴν, ἢ εἰς νομοτακτικὴν ἢ γενναιοφροσινῃ Ἐκκλησίᾳ τὸν Μεγάλου.¹ Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πανευκαρίστου ἀφύφου τὴν ὁσέτι· ἡτο ἡ πόλις τὴν νομιματικὴν φροσιν καὶ τὴν πολλὰς λογίην ἀνδρῶν, σὺνδύοντι φροσὶς καὶ παρρητῇ νομίματι θεαλίαις ἀφύφουσι καὶ ἄλλας πόλεις καὶ χάραις² καὶ ἔχγει ἐθελῶν τὸν ἄλλοις τὴν αὐτῆς χαρῶν, ὡς εὖσα μὲν τὴν λαοφροσύνην ὁσέτι καὶ ἐν τῇ Ἀνατολίᾳ Ἐκκλησίᾳ.

Εἰς τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἡ Ἀντίοχεια προσέλαβε μετὰ ἀγάπην, ἀπὸ τῆς πρώτης ὁποῦ ἐστάθησαν ἐν αὐτῇ μαρτύροι τῶν χριστιανῶν ἀνεστάθησαν προσηγορίαι· καὶ ἐπέβη ἐν μνήμῃ τὸν ἐκκλησιαστικόν·¹⁰ τὸν εἰς Πάδμω. Ἐν αὐτῇ ὁ Μ. Κωνσταντῖνος, ἐν τῇ 333 ἀνέγειρε τὴν «κρυσθὲν ἐκκλησίαν»,¹¹ ἀπέκρινεν τὸ σῆμα καὶ καὶ κατέβη ἐκ τῶν μνηστέων καὶ τὸ κάλλος ὡς ἐπὶ τὸν ἄλλον μαρτυρῶν κόσμον. Αὕτη ἐκάλειτο καὶ ἄντικρονον, ἡ δὲ ἀνοικεδομένης καὶ ἐκείνης εἰρήνης εἶς ἔτη.

Κατὰ τοὺς δύο πρώτους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας, μέχρι τοῦ Μ. Θεοδοίου, οἱ αυτοκράτορες ἔβλεπον τὸ πλεῖστον ἐν αὐτῇ, εἰς ἀνεπηλεγμένα ὑπ' αὐτῶν ἀνέκτορα" καὶ ταύτην

δ. ἀγλαΐῃ τὴν γυνεῖα, τὸ αἰμ' αἰεὶ, καυχήσασθαι ἀγὰρ πᾶσι ἔχου.
κατὰ μετέσθαι, I. Πολλοὶ δ.

6. Π. Καρολίδου, Παρί της Ἑθνικῆς καταγωγῆς τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ευρώπης καὶ Παλαιστίνης. Ἀθήναι 1909, σελ. 146.

7. Holzner, Πάβλας. Μενόπρωτος; Ι. Κοτσώνη, 'Αθήναι 1948, σελ. 84.

8. Π. Καρολίδου, μν. έργον, σελ. 145. Ἰδέ καὶ Γενάρωνος, *Pro Ar.*

chib, Rev. 3.
9 P. 64. 69.

10. Ἐρωτησάμενος Πάππιδου Κωνσταντοῦ, ὁ ἅγιος Ἰσαάκιος ὁ Χρυσοστόμος,

only 2. 11

(Εδωκεν, Εἰς τὸν Ἀποστατήν του Γ') P. G. 10, 1109, 111A καὶ 110, 1169.

12. Ἰπὲρ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὁ ἀποκαταστάς εἰς τὴν ἀναρχίαν

ἄλλους εἶχον παραδόντας ἢ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Οὕτως ἐπὶ τὴν Θεοφανείαν ἡ Ἀντιόχεια κατέστη, κατὰ τὸν Duchesne, «ἡ βασιλεύουσα τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κέντρον τῆς βασιλείας τοῦ Κωνσταντίνου ἢ πρῶτον ἐκκλησιαστικῆς· Μητροπολίς». Κατὰ τὸν Χρυσοστόμου ἦτο ἡ ἐκκλησία τὸν ὅπο τῶν ἐν ταύτῃ ἡ κυριότης, «καὶ οὐ τὸν Ἀδελφόν· «Μητροπολίς» οὐ μόνον τῆς Συρίας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀσίας, τῶν ἐν αὐτῇ λαμβανόμενους ἐπίτοπος».¹⁹

[illegible]

Γενικός υπολογίζεται, ότι εις τούς χρόνους τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς, ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδίων, ἐπὶ ἐκτὸς ἐκτετακμένων τῆς Σαρίας, ἀνέ-
 χετο εἰς ἐκτετακσίας χιλιάδας.⁵⁵ Χαρακτηριστικὸ τοῦ μεγάλου πλη-
 θυσμοῦ αὐτῆς ἦτο καὶ ἡ προσωνυμία πᾶσις μεγάλη, ἣν εἶχε.

Εξ τούτου πορεύθησαν ταύτην και πόσον προνοήσαντες Ελλη-
νιστής της Ἀνατολῆς πόλιν ἐβραβήθη δ' ἄριστος Ἰουδανῆς δ' Χρυσό-
στασιμος, τὸν ἑταίρειον ἀνέστηκας τῆς νέας Ἑλληνικῆς παγκύβας, ἐν-
δοκίμως εἰς τὸν ἀρχαῖον κόσμον, δ' κατ' ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γὰρ-
νικῶντας χρυσόπαιδους.¹¹

Β. Η Στάσις τῆς Ἀντιοχείας. Ἐν
 ἔτος μετὰ τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν τοῦ Χρυσοστόμου, ἐγ-
 νετο ἡ μεγάλη τῆς Ἀντιοχείας στάσις καθ' ἣν κατεδίωχθι ἡ ἀνα-

«ἐπειτα παλάτιον μέγα, κέρην θαυμασίαν τοῦτοντος κρῶν μὲν τῷ Γαλιναῶν...
ἐκτετακτοὶ δὲ ἐν δάφνι καὶ παλάτιος εἰς τὸ τοῦ ἀνιδόντος βασιλεῦς ἐκεῖ κατα-
μέναν» (Γ. Μακρίδης, *μν. ἀρχ.*, σελ. 906, 907). Ἰδὲ καὶ Μιχαήλσ. «Ἐλ-
ποδόλεξεν Γενιάδου, Ἰστορία τοῦ Οὐκραϊνικοῦ Πατριάρχου τ. Α', Ἀ-
θήναι 1966, σελ. 112.

18. Παρὰ Μογ. Ἑλλην. Ἑγκυκλοπαιδεία, τ. Δ', σελ. 880.

15. A. Gavrilov, *Adyos* ("Адыгэ"), vol. A' ss2, 344, 196. A. Klenb u-

gl 1791.

16. Στρατιώτης, Γνωτρίαις, ἐνθ. ἀντ.
17. P 3 54 58t

16. P. G. 49, 48.

19. Πρωτοπλάου, Περὶ παλαιῶν πολέμων, σελ. 87, 189, έκδ. Βόννης.

20. Στυοιστόμοιο Παπαδοπούλου, Γεωργ. Βασιλ. Λεωφόρου, σελ. 84.
184 και Π. Καρράζου, μν. έργου, σελ. 139, 140, 144.

91. Χρυσοστόμου Παναποκρίτου, Ἰστορ. Ἑκκλ. Ἀντιοχείας, σελ. 291.

Σύντομον βιογραφικόν αὐτοῦ ἐστὶν: Π. Στάμιου, Ἰωαν. τοῦ Χρυσοστόμου ἐπιστολαὶ εἰς Ὀλυμπιάδα, 262. Β. γ. 45.

FILE: 11A03742000, PAGE: 0 2, 80.

ράβιλλος δόνατος τοῦ λόγου αὐτοῦ καὶ ἡ ἰσχυρὰ ἐπὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιβολή.

Ἡ στάσις ἐξερρήγη ἀρχῇ Φεβρουαρίου τοῦ 387, ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς νηστείας τοῦ Μεγ. Τεσσαρακοστής, λόγῳ τῆς ἐπιβολῆς νέων φόρων ὑπὸ τοῦ Μ. Θεοδοσίου. Ἐκείντος γὰρ κατέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλους ἀγῶνας καὶ ἔσχατος.

Ματὴ τὴν ἀνάγκησιν τοῦ σχετικῶς διατάγματος, ἐκπρόβλεπας οἱ δουλευταὶ τὰ διακριτικὰ τοῦ ἐξέμματος πόνων διαδήματα. Ἐξήλθον τοῦ δουλευτηρίου εἰς τὰς ἐδούς φωνάζοντες, ὅτι ὁ βασιλεὺς θέλει τὴν πόλιν καὶ καταστρέφει. Τούτους ἐπιμνήσθησαν καὶ οἱ καλλίται καὶ «πάντες ἑσπαστοῦσαν, πάντες ἐπυλόνειον. Ἰδιόχρητον, ἡγεμόνα, πρὸς ἀλλήλους ἀποσπῶντας ἄλλων» ὁδῶνος ἦσαν ὁ δῖος, ἀντιρρήτῃ ἡ πόλις, οὐδεὶς ὑποστήναι δυηόκειται τῆς εἰσφορῆς ταύτης τὸ μέγεθος. «Τὸ πλῆθος ἐν παραπορᾷ κύριον ὡς ἐκείνην καὶ ὑπὸ «ξένων καὶ διαπρεσβυμένων» στοιχείων παροχυνόμενον, κατηρδύθη κατὰ τοῦ Διοικητηρίου, ἔθλα δὲ σέκης τῆς Ἀνατολῆς.» Τίσιμα γὰρ, εὐδαιμόνητος θν, παρ' ἑλίων γὰρ φωνεῖτο. Εἴτα τοῦτο ἐντρέφη κατὰ τοῦ Βουλευτηρίου ἐκ τοῦ ὅπου οὐκ ἔστι οἱ καὶ παμμίαν τοὺς νόμους καταπατήσαντες, τοὺς ἀνθρώπους κατέλλουν.» τοὺς ἐσκέλευς προσέειπεν διὰ τοῦ ὁριζίου ἔπαιον εἰς τὰς ἐδούς καὶ εἴτα κατακρηματισμένους εἰς τὸν Ὀρόντην ἔρριψαν. Οἱ ἀνθρώποις οὗτοι ἦσαν τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τῶν τέκνων καὶ τῆς συζύγου του. «Ἡ μανία τοῦ πλῆθους εἴτα ἐντρέφη εἰς θρόνους καὶ πυρπολήσεις. Ὅτε ἑμὲς ἐκπρόσθεν ὁ στρατός, ἐν ὁ Κόρης ἐνέλεος πρὸς ἐπιβολὴν τῆς τάξεως, καταλήφθησαν ἑκατονταὶ οἱ κάτοικοι ὅσοι πτωχοὶ καὶ ἡρόντο θρακασιάζοντες εἰς τὰ ὄρη, τὰ σπήλαια καὶ τὰς ἀρήγους. Ἐν τῶν ἀπομεινόντων συνελθὺν φθῆσαν καλλοί, ἐν οἷς καὶ αὐτοὶ καὶ πρῶτος τῆς πόλεως καὶ ὅπου τῆς εὐγενείας τὸ κατέλλουν» καὶ τὴν ἱστορίαν αἰσθητοτάτως ἡρώσαν εἰς τὰ δικαστήρια, ἔθλα ἐπικρίθη καὶ αὐτὸν κατηγορεῖται καθυστάσεως, τιμωρομένη ὑπὸ τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου διὰ τοῦ νόμου. Αἱ πρὸς ἀποδείξιν αὐτῆς ἀνακρίσεις διετρίβοντο μετὰ εὐστηρότητος καὶ βασανισμῶν, πέρυς δὲ τοῦ δικαστηρίου ἐπείσαντο κητέρας καὶ τέκνα τῶν κρατούμενων θρηνησοῦν καὶ ζητοῦσα ἔλεος ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν τῇ συλλογῇ τούτων πολλοὶ κατεδικασθησαν εἰς θάνατον.

22. P. G. 48, 73.

23. P. G. 48, 175.

24. «Ὁ Κόρης τῆς Ἀνατολῆς» ἦτο, ὡς τὰ ἀλλοτρίων σήμερον, ὁ Ἀσπασίος Διοικητὴς τῆς Ἀνατολῆς, ἔξω ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ τῆς Ἐπαρχίας Παλαιστίνης, Ἀραβίας, Φοινίκης, Κοδῆς, Συρίας, Μεσοποταμίας, Ἰσουλίας καὶ Κύπρου.

25. P. G. 48, 73.

26. Δ. Μπαλάνου, Πατριολογία, Ἀθήναι 1880, σελ. 418.

27. P. G. 48, 158.

ἡ δὲ περικοπὴ αὐτῶν ἀρχαῖα. Ἡ ἐκτέλεσις ἐγένετο ἀμέσως, κατηρδύθησαν δὲ μακρόθεν κητέρας τῶν ἐκτελουμένων ἄνθρωποι, μὴ παλινδοῦν καὶ θρηνησοῦν τὴν συμφορὰν αὐτῶν γὰρ τὸ πῶτος ὁ πόθος καὶ τῆς φιλίας ἐκράται τὸ ἔθος. «Αἱ ἀντιοχείαις κατακρίθησαν, ἡ διαρροὴ τῶν κατόικων εἰς τὰ ὄρη ἐξηκολούθη καὶ ἡ ἔγνοια συνετρε πάντας, ὡς μὴ φρονέοντες τὴν ταλαιπώριαν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπείσαν. ὅστις μαθὼν τὰ γενόμενα θέλησε νὰ σταθῇ ἡ πόλις ἐπὶ τῶν τῶν προνομίων αὐτῆς, εἴτα ἐδόθησαν εἰς τὴν λαοδικίαν, καὶ πάλιν οἱ ἀγῶνες, γὰρ κλειστοὶ τὰ θέματα καὶ οἱ λουτροὶ καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν δύο ἀνωτάτους αὐτοκρατορικοὺς ἐπιστάτους, τὸν Κασάριον (Magister Officiorum) καὶ τὸν Ἐπὶ τῶν Μιλίων (Magister militum).

Ὁ Χρυσόστομος καθὺς γνώστης ὦν τῆς ἀνθρωπίνης φύξης, πόλις τὴν ἐδόχην ἡμέραν» ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ταραχῶν, ὅτε κατασκευάσθησαν αἱ ψυχικαὶ διαθέσεις τῶν χριστιανῶν καὶ πάντες τρέμοντες προσέτρεχον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνέχεταί ἐπὶ τοῦ Ἀμύθωνος καὶ ἔρχεται τῶν τῶν διδασκτικῶν ὁμιλῶν αὐτοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γεγονότων τούτων ὁμιλίαν, ἐν ἀρχῇ μὲν βαρυσμία καὶ πολλὴ καὶ ψυχικὴ ἀλγος, μαρτυροῦν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα. «Ὁ κατακρηματιστὴς τὴν ἐλευθερίαν κατέστησαν, εἰς ἣν περιήλθεν ἡ περιτομή τῆς Ἀνατολῆς πόλεως καὶ εἴτα τὰς βασιλικὰς συμβουλίας, ὁμιλῶν περὶ ὑπομονῆς, περὶ ἀνταξίας τοῦ κλέους, περὶ διαγνώσεως καὶ κατανοήσεως καὶ ἐλπίαν λίαν ἐπικαίρως καὶ ἐπικαθοριστικῶν θεμάτων.

Τὴν πρώτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν ἀνέρχεται καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Ἀμύθωνος διὰ τὴν ἀναγκαίαν εἶς ὁ ἐπίσκοπος Φλαβιανός, οὗτος πλῆναι τὸ ἐγνώριον, ἀναχωρεῖ μετὰβαίνων εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅνα ὑπὲρ τῆς πόλεως συνηγορήσῃ καὶ φιλανθρωπῶς χριστιανικῶς διὰ τὴν σφαγὴν ἀδύων, συνάμα δὲ ὁμιλεῖ περὶ νηστείας καὶ κατακρίσεως.

Μετ' οὗ τοῦ νῆα ἀναστάσεως» δημοκρητίζεται ἐκ τῆς φήμης εἰς ὁ βασιλεὺς θέλησε νὰ κατασκευῇ ἡ πόλις. Ὁ λαὸς ἐν μεγάλῃ ταραχῇ κατακρημνίσθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἰσχυρὰ πρὸς τὸν Ἰψιστον ἀνατίθεται, ὁ δὲ κόρης, καίτοι εὐδαιμόνητος, εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν καὶ καθησυχάζει τούτων. Ὁ Χρυσόστομος ἀνέχεταί ἐπὶ τοῦ Ἀμύθωνος καὶ ἐπιτιμᾷ τὸν λαὸν διὰ τὴν ἐλπιότικαν αὐτοῦ καὶ

28. P. G. 48, 66.

29. P. G. 48, 110. Διὰ τοῦτο καὶ ἔπειτα τὰς ἀντιοχείας τούτων ἐπὶ τῶν ἡμερῶν, διὰ τὴν ἀνεκωνοσίαν τὴν πόλιν ἡμῶν ἔπαιον, καὶ πρὸς τὰς ἡμέρας μετὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς τῶν ἀποκαταστάσεων ἰσχυροῦσαν τὴν πόλιν τῆς ἀμύθωνος. Φιλικὴ γὰρ ἀπὸ αὐτῆς ἐλπίδα, καὶ πάλιν ἀνταξίας τῶν ἀνταξιώντων.

30. «Ὁδὸν πατρίδος γινώσκοντες, ἀλλ' οὐδὲν μικρότερον νῦν γέγονας, P. G. 48, 95.

διότι ἐφύλακται εἰς τὸ σημῖον καὶ δέχεται παραμυθίαν καὶ παρακίνησιν παρὰ ἀδελφούς.⁵¹

Αἱ ἀναγνώσεις δὲν ἔπαυον, ἀλλὰ συνεχίζονται ἐν τῷ μύθῳ ἀποστολικῆς ἀγωνίας καὶ τρέφουσιν. Ἡ ἡμέρα τῆς δίκης προσεγγίζει, ἡ δὲ ἀγωνία ἐνταίνεται. Ἡ πόλις νεκροῦται, ἡ δὲ ἀλλοτε κοσμοκράτης ἀγορὰ εἶναι «κενὴ ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ δύο ἢ τρεῖς βαλίζοντες ἐν τῇ μέσῃ μετ' ἀλλήλων ἱερᾶντο καὶ αὐτοὶ οὕτως καθάπερ ἑμφύλιον καὶ νεκροὶ περιόντες».⁵² Ἡ δίκη ἤρξεται, ἀλλὰ δικαστὴν χάρις εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν μοναχῶν ἐπέμβατον. Οὗτοι «ἐπαύθη τοσούτων κέρος εἶδον τὴν πόλιν περιττότατον, καταλιπόντες αὐτὸν τὰς σπηλίδας καὶ τὰ σπήλαια, πάντοθεν συνέβησαν, καθάπερ ἐξ οὐρανοῦ τινες ἐγγεῖλα παραγινόμενοι»· καὶ τὸ δικαστήριον πρὸς κινδύνους ἐξήγγισεν καὶ ἀποβλήθη ἡ δίκη. Εἰμὲθα πρὸς τοὺς κατωχόμενους ἡμῶς ἀντὶ θεοῦ, ἵνα ἀποσταλέτω ἡμῶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὴν ὑπεκλίνουσαν, οὐ εἶναι χριστιανός. Εἰς μάλιστα Μακεδόνας καλεσμένος, καθ' ἕν χρόνον οἱ ἄλλοι προστάθουν καὶ ἀποπέμπουσι τοὺς ἀδελφούς, ἐτόσον ἰσχυρὸς ἔσται τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπέτροπον, ὅστε παρ' ἑλίην καὶ ῥήγαν αὐτὸν ἐκ τοῦ ἵππου.⁵³ Οἱ ἀνδριάντες, τῷ εἰπε, εἶναι δυνατόν πάλιν νὰ γίνωσκον, ἐπεὶ αἱ αἰετοὶ τοῦ θεοῦ φωνάζουσιν· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακληθῶσιν εἰς τὴν γαλήνην.

Μετ' ἑλίην φωνάζουσι ὁ Χρυσόστομος μετὰ τῶν ἱερῶν καὶ τὸ φερόν ἐκείνη δικαστήριον.⁵⁴ καταλαμβάνει τὰς θύρας λέγων εἰς τοὺς δικαστάς, οὐ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσέλθωσιν εἰρήνη ποιόντες ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν ἱερῶν, ὅτινες γονυπετεῖς παρακάλουν καὶ ἀνακληθῆναι ἡ δίκη. Τὴν αὐτὴν παρακαλῶν ὑπέβαλε καὶ τὸ ἐκεῖ συνηθισμένον πλῆθος τῶν οἰκιστῶν τῶν κραυγαλέων. Οἱ δικασταὶ ἔμυσ τῇ βασιλεῖ τοῦ κράτους κατάρθωσαν νὰ εἰσέλθωσιν. Μὲν μάλιστα γυνὴ λυσίκαμος, κρατοῦσα τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἐνὸς τῶν δικαστῶν καὶ τρέχουσα διὰ τῆς ἀγορᾶς, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον παρακαλοῦσα νὰ φωνεῖται αὐτῇ ἀντὶ τοῦ υἱοῦ τῆς.⁵⁵

Αἱ σκληραὶ αὖτοι ἐμπορεύσαν δαδίαν ἀντίποινα εἰς τι τὸν αὐτοκρατορικὸν ἐπίτροπον καὶ τοὺς δικαστάς, ὅτινες ἀπερρίσσαν μὲν τὴν καταδικάζουσαν ἐξαναγνῖν φῆρον, ἀλλ' εἰς τὴν τοῦ βασιλέως

51. «Ὁ γὰρ ἡμεῖς παρ' ἐκείνου πεισθεσθαι δεῖται, ἀλλ' ὅμως τοὺς ἀποστολικοὺς δεῖται γίνεσθαι διδασκάλους. Ὁ γὰρ διδάσκει παρὰ τοῖς ἀποστόλοις ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς πόλεως, καὶ δὲ διδασκάλους τῶν ἐξουσιῶν ἐκείνης μετὰ τὴν κοσμήτην τῶν πόλεων παραμένει» (P. G. 49, 101).

52. P. G. 49, 106.

53. P. G. 49, 173.

54. Χρυσόστομος Παναθηναϊκοῦ, Ἱστορικὴ Ἑκκλησιολογία Ἀντιοχείας, σελ. 308.

55. P. G. 49, 173.

56. P. G. 49, 173.

γνώμην ἀναβιβάζει τὸ τέλος.⁵⁷ καὶ νὰ μεταβῶν ὁ μοναχὸς, ὅς ἐλθόντων, εἰς τὴν βασιλέα. Βασιλεὺς ἔμυσ, ὅς ἦτο ἐπόμενος, καὶ ἔδραμον ἡ μεταβολή, ἀπορροσθῆναι καὶ ὑπόλοιποι γραπτῶς εἰς τὸν βασιλέα εἶπε, ὅτι τῇ ἑλίην μεταβαίνοντες. Ἐγραψαν λοιπὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα παρακαλοῦντες νὰ συγχωρήσῃ τοὺς πταίσαντας καὶ οὐδ' ἐν ἑκτῇ ἀνέστην αἰματος, εἶναι πρόθυμοι αὐτοὶ νὰ μεταβῶσιν ἀντὶ θεοῦ, τὰ δὲ γράμματα ἀνέλαβε νὰ μεταφέρει τὸ ταχύτερον ἀποπροσώπων εἰς τὸν βασιλέα ὁ αὐτοκρατορικὸς ἐπίτροπος Κασσιώριος.

Ὅστις χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασην, παρηγόριον καὶ αὐτοκρίαν τῶν μοναχῶν καὶ τῶν ἱερῶν τῆς Ἀντιοχείας ἀναβλήθη ἡ δίκη, δὲν ὁ πῆρξεν νὰ θύματα καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἀντιοχείας ἀνακουφίσθησαν. Δικαίως δὲν ἐκονήθη ὁ Χρυσόστομος λέγων «τὰ ἐνταῦθα γεγενημένα ἀκούονται, μὴν βασιλεὺς, ἀκούονται δὲ πᾶσι Οὐκωκλήν, οὐ τοσοῦτοι τὴν Ἀντιοχείαν πόλιν οἰκοῦσι μοναχοί, ὅς ἀποσταλέντες ἐπεδείχθησαν παρηγόριον».⁵⁸

Ὁ γέρον ἐπίσκοπος Φλαβιανὸς φέρεται εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐμφανίσθη συγκλητικὸς πρὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἦτο πολὺ ὀργισμένος, διότι συνέτριψαν τοὺς ἀνδριάντας ἐκ μόνου αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων τῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ καὶ τῆς πρὸ διετίας ἀποθανούσης συζύγου αὐτοῦ Πλακίλλης. Διὰ λαμπροῦς λόγους, οὐ προφανῶς εἶχε συνάξει ὁ Χρυσόστομος, ὁ Φλαβιανὸς κατέρριψε τὸ παράπονον τῆς πόλεως καὶ μὴ διετίθηκα καὶ πιστωτὰ ἐκ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς ἱστορίας ἐπιχειρήματα παρεκάλει τὸν αὐτοκράτορα νὰ συγχωρήσῃ τοὺς πταίσαντας, ἀπορ' ἧδη οὕτως ἐπείσσαντες μετὰ τῶν βασιλέων χαλεπότερα διέδοξαν.⁵⁹

Ἡ θερμὴ ἐκκλησιολογία τοῦ γερικοῦ ἐπισκόπου εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Πάσχα ἐπέφερε τὸ ποδοῦμα. Ὁ αὐτοκράτωρ μέχρι θεοφάνους συγκλητικῶν, ἀπέλαμιν συγγνώμην καὶ πρόβλεψε τούτων νὰ σπεύσῃ νὰ ἀναγγεῖλῃ αὐτοῖς πρὸ τοῦ Πάσχα. Ἰνα οἱ Ἀντιοχείας χαρισθῶσι τὴν μεγάλην τιμὴν ἐκέρτη ἀποκαταστήσων, ὑποσχεθείς, ὅτι ἐραβεῖται νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν πόλιν ἀποπροσώπων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἐπίσκοπος, λόγῳ τῆς βασιλῆς αὐτοῦ φιλίας, καὶ ἔδραμον νὰ μεταβῇ, ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλε τοῦτο ῥάβδον, ἵνα τὸ ταχύτερον ἀναγγεῖλῶσιν τὸ λαὸν χαρισθῶσιν τούτω μήνημα.

Ἡ ἀδόκητος αὐτῇ εἰδήσις τούτων κατήφρανε τοὺς Ἀντιοχείας καὶ τούτοις ἐνδοκίμων ἐξημερεύσαν, ὅστε οὕτως τὴν πόλιν ἐφωτογένησαν, τὴν ἀγορὰν ἐταφένυσαν, τὰ ἱεροστάσια μὲ κλάδους κατεκόσμησαν καὶ οὕς ἔστι τῆς πόλεως τεγχεῖσιν.⁶⁰ ἐπανηγύρισαν.

Ἐγκαίρως κατέβησαν ὁ ἐπίσκοπος, ὁ δὲ Χρυσόστομος τὴν ἡ

57. P. G. 49, 174.

58. P. G. 49, 175.

59. P. G. 49, 215.

60. P. G. 49, 230.

μήραν τοῦ ἁγίου Πάσχα ἀνελθόν εἰς τὸν Ἀμβωνα δοξολογεῖ τὸν Κύριον διὰ τὴν εὐσίαν ταύτην λίαν καὶ τὰς πολλὰς πρὸς τὴν πόλιν δωρεὰς αὐτοῦ. Ἐκεῖ ἐκθέτει περιληπτικῶς τὰ μεταδ' αὐτοκράτορος καὶ ἐπισκόπου διαπραγμαθέντα καὶ δίδει τὰς δικαίας παραίνεσις, συνιστῶν νὰ διατηρήσῃσι ζωτρός εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν τὰ γενόμενα καὶ εἰσπῶν καὶ μόνον ἥρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' ἡμῶν γενομένους τὰ μέγιστα τῶν συμβάντων ἡμῶν ἡ ἱστορία ἀναγέται δι' ἡμετέρας.⁴¹

Οὕτως ἐλάττω ἡ μεγάλη αὐτῆς δοκιμασία τῆς Ἀντιοχείας. Ἡ τις ἐπὶ δόμῳ περὶ τοῦ κατετάραξε τὴν καλυπνύμενην καὶ χριστιανικὴν ταύτην πόλιν καὶ κατέβηκε πασιφύλας τὴν μεγάλην τῆς Ἐκκλησίας δύναμιν καὶ τὴν ἰσχυρὴν ἐπὶ τοῦ λαοῦ ἐπίδρασιν τοῦ μεγάλου ἀναρχαίου διδασκάλου.

Κατὰ τὰ τραγικὰ ταῦτα γεγονότα ὁ Χρυσόστομος, ὡς εἶπεν, ἐξερρήναι τὰς περιστάσεις καταστάσεως. Εἰς τοὺς ἀνδράνας δ' ἐμίλλας αὐτοῦ, διὰ τὴν αὐτοῦ ἐπιμελόμενος τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τῶν ἀφροσύνῶν αὐτοῦ, οὐ μόνον παρεμβέλει αὐτοῦς, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς δεξιότητος καὶ εὐστροφίας πνεύματος καταπαλαμῶν τὰς ἀπεκαταστάσεις εἰς τοὺς Ἀντιοχείας κακίας, διότι ἀπαντοδὴ τὰ νοσήματα ἐν ὅλῳ ποσὶν εἶναι εἰκόρ.⁴² Ἰδὲ τὴν εἰς τοὺς ἑρκεύς ροπήν. διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην κάμνει λόγον εἰς ἀπόσας τῆς ἐμίλλας ταύτης καὶ ἠρώχησε νὰ ἴδῃ ὅσο ἐπιτυχίας τοὺς λόγους αὐτοῦ σφαιρόντας, δι' ὃ καὶ εἶπεν εὐρὺν μὲν γὰρ εἶδεν ὅτι ὁ νόμος οὕτως περὶ ὅρου κατάρχεται.⁴³

Αἱ ἐμίλλαι αὗται συχνὰ διακόπτοντο ὑπὸ κρότων καὶ ἐπαινετημῶν τῶν ἀφροσύνῶν. τοὺς ὁποίους ἐπιτιμῶν ἔλεγε «ταῦτα μὴ μόνον ἐπαινῶμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμεθα». «Τί μοι τῶν κρότων ὄφελος ταύτων; Τί δὲ τῶν ἐπαίνων καὶ τῶν θορύβων; Ἐπαινος ἑμὸς τὸ διὰ τῶν ἔργων ὅμως ὑπερβαίνει τὰ λεγόμενα ἅπαντα».⁴⁴

Αἱ ἐν λόγῳ ἐμίλλαι ἀναρχόμεναι εἰς εἴρας καὶ μίαν εὐρίσκοναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατριολογίαν τοῦ Migne, τόμος 49, σελ. 18-221 καὶ εἰς τὴν 11, λαμβάνονται ἀντιπῶτα ἰνδίκαι τοῦ B. Montfaucon τομ. 2, σελ. 1-264. Δὲν ἀναγράφονται πᾶσαι εἰς τὰ γεγονότα τῆς στάσεως, ἀλλὰ μόνον αἱ δέκα ἐννέα. διότι ἡ μὲν πρώτη ἐξαφανίσθη πᾶσις ἡμέρας πρὸ τῆς ἡμετέρας τῶν ἀνδράνων,⁴⁵ ἡ δὲ δευτέρα ἐνίκη τὴν πρὸ τῆς Ἀναλήψεως Κυριακῆς, ἐξεδόμην ἀπὸ τοῦ Πάσχα.

41. Αὐτοῦ.

42. P. G. 49, 149.

43. P. G. 49, 110.

44. 49, 207.

45. P. G. 49, 244.

46. Δ. Μπαλάνου, Πνευματικὴ, Αθήναι 1930, σελ. 268, ὑπόμνημα 1.

Ἐάν πᾶσαι αἱ ἐμίλλαι τοῦ ἁγίου Χρυσόστομου ἀποκαταλῶν τὴν χρυσὴν κἀδὴ τὸν ἥθειον διδασκάλον τοῦ Χριστιανισμοῦ, προσέλαβον δὲ αἰώνιον ἀφίαν, διότι δὲν συνετίσαντο μόνον εἰς τὴν ἀκαμάρωσιν τῆς τότε χριστιανικῆς κοινότητος, ἀλλ' ἔχουσι σημασίαν δι' ἑκάστην ἐποχὴν.⁴⁷ ἀντιλαμβάνεται τὴς ἀνάγκης τῆς ἀκαμάρωσιν καὶ ἀφελιμότητος τῶν «εἰς τοὺς ἀνδράνας» ἐμίλλων, τῶν ὁποίων πᾶσις ἀποκαρτέσσαται τὴν ἀπορροήν, λόγῳ τοῦ πλοῦτος τῶν ἐν αὐταῖς ἥθειον διδασκάλων, τῆς τραγικότητος τῶν, εἰς ὃ ἀναφέρονται, γεγονότων καὶ τῆς λογιστικῆς ποτὶ ἀφίαν.

Ὁ ἀναρχόμενος ταύτας κατανοεῖ τοὺς λόγους τοῦ Chr. Bauer ὅτι ὁ Χρυσόστομος διὰ τῶν συγγραμμάτων του ἐφαλοῦσθαι νὰ εἴη καὶ διδασκὴ καὶ σημεῖον ἀσκήσεως.⁴⁸ τοῦ Χρυσ. Παπαδοπούλου «ὅτι παρήκωνται αἱ αἰδέας καὶ ὁ Μέγας διδασκάλος οὗ εἴη ἐν ταῖς ἐμίλλαις αὐτοῦ καὶ ἀναρχόμενος διὰ διδασκῆ»,⁴⁹ τοῦ G. Florovsky «ἀσκήσεως μὴ δυνάμει ἀποκαρτέσεως εἰς τὰ συγγραμματα τοῦ Χρυσόστομου»⁵⁰ καὶ νὰ εἴη ἐπὶ ἐγρήγορον διὰ τὴν τῶν ἀκαμάρωσιν ἰσοχὴν μὴ καὶ τοὺς χαίμαζομένους ἐκδοῦναι ἀδελφούς μας. δι' ἡ μὲς μάλιστα τοὺς Ἑλλήνας ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος ἔχει θαύμασον ὅπως σφαιρῶν οὐ μόνον εἶναι αἱ κατ' ἐξοχὴν Ἑλλην Χριστιανούς, οὐ μόνον διότι ἔβλεπε τὰς ἀπέρχους τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθείας μετὰ τῶν ζώων καὶ πειθὸς μετ' ὅσων οὐδὲς ἕλλας εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ καὶ διότι, ὡς εἶπεν ὁ Ζαυμάκης «εἶναι ὁ θαμβήτος λόγος τοῦ κοινῶς Ἑλληνισμοῦ».⁵¹

Ἡ ἐργασία τῶν χωρίων τῆς Κ. Διαθήκης ἐλάττω ἐκ Π. Νηρημίου, Ἡ Κοινὴ Διαθήκη μετὰ αὐτόνῳ ἐργασίας, Ἀθήναι 1962. Εἰς τὴν παραπάνω σφαιρῶν αἱ ἐμίλλαι ἐκδίδονται εἰς τρεῖς τόμους (16-18).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΣΤΑΜΟΣ
θεολόγος — Γραμματικὸς

47. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἑκκλησίας Ἀντιοχείας, σελ. 307.

48. St. Jean Chrysostome et ses Oeuvres dans l'histoire litteraire, Louvain-Paris, 1907, p. 299.

49. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἀλεξάνδρεια 1908, σελ. 8.

50. Περὶ τῶν «Ἀκτινῶν», τόμ. III, σελ. 10.

51. Νηρημίου «Ἀκτινῶν», τόμ. II, σελ. 109.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΩΤΗ

ΛΕΞΙΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΝ, ΟΤΕ ΗΤΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ, ΕΙΣ ΤΟ ΡΕΤΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ «ΝΑ ΙΡΕ-
ΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕ ΟΛΙΓΟΝ ΟΙΟΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΑΤΙΣΤΟΝ ΣΟΥ ΔΙΑ ΤΟ
ΥΠΟΜΑΧΙ ΣΟΥ ΚΑΙ ΤΑΣ ΣΥΝΑΣ ΑΔΕΛΦΕΙΑΣ ΣΟΥ». (Α' ΤΙΜ. 5, 28).

1 Α 1. Ἦκούσατε τὴν ἀποστολικὴν φωνήν, τὴν σάλπιγγα ποὺ προέρχεται ἐκ τῶν οὐρανῶν, τὴν λόρον τὴν πνευματικὴν; Διότι σὺν σάλπιγγι, ποὺ κυπελῇ δυνατὰ καὶ πολεμικῇ, καὶ προφενεὶ τρέμον καὶ σάγχισιν εἰς τοὺς ἐκθρόους, καὶ ἀνυψώμεναι τὰ φρονήματα ποὺ ἔχουν πρὸς τοὺς Ἰησοῦν μας καὶ ἀφ' οὗ δέσπῃ πολὺ θάρρος εἰς ἐκείνους, ποὺ προσέχουν, τοὺς κάνει ἀκαταμάχητους εἰς τὸν διάβολον. Καὶ σὺν λόρῳ πόλεω, ἡ ὁποία μὲ πολλὰν ψυχαστασίαν τέρπει, διασκοπίζει τὰ πόθη τῶν ὑπόμων λογισμῶν 2 καὶ πολλὰν ἀφέλειαν μᾶς προφενεὶ μὲ εὐκόλιστατον τρόπον.

Ἦκούσατε λοιπὸν σήμερον περὶ πολλῶν καὶ ἀναγκασίων πραγμάτων νὰ ἀμιλῇ (ὁ Παῦλος) πρὸς τὸν Τιμόθεον. Διότι καὶ περὶ χειροτονιῶν τοῦ ἔργου καὶ τοῦ εἶπε νὰ μὴ θέτῃ γρήγορα τὰ χέρια σου εἰς κανένα πρὸς χειροτονίαν, οὔτε νὰ γίνεσθαι συνυπεσθῆνός εἰς ἑνὲς ἀμαρτίας, (Α' Τίμ. 5, 22) καὶ τὸν ἀνυπόφορον τῆς κακότητος παρανομίας παρέστησε κίνδυνον, δείξας ὅτι διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων ἄλλος θὰ τιμωρηθῇ μὲ ἐκείνους, διότι τὴν ἱερατικὴν ἐξουσίαν διὰ τῆς χειροτονίας παρέσκει εἰς πονηροὺς καὶ ἀνόμους. Ἐπειτα πάλιν λέγει: «νὰ χρησιμοποιεῖς εἰς τὸ φαγητὸν σου ὀλίγον κραιὶ διὰ τὸν στόμαχόν σου 2 Α καὶ τὰς συχνὰς σου ὀσθενείας» (αὐτόθι 5, 23). Καὶ περὶ τῆς ὑποταγῆς τῶν ὑπαρετῶν, καὶ τῆς μονίας τῶν φυλαγνύμενων, καὶ τῆς ἀνοησίας τῶν πλουσιῶν, καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ζητημάτων μᾶς ἀμείλησε σήμερον.

1. Παλαιὰ ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔκκλησις τις, ἥς ἡ ἔκκλησις ἀπεστέλλετο εἰς τὸν θεόφιλον, εἰς δὲ ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης, ἔγραψε τὰς ἐπιστολὰς. Εἰς ταύτην συνέλκυντο οἱ Χριστιανοὶ πρὸ τοῦ Μ. Κωνσταντινου, ὅπως, ὡς ἀνωτέρω εἰρημέν, ἐκτίθει τὰς ἀκαταμάχων καὶ πολεμικῶν λόγων μεγέθους, καλλοὺς, ἔμφως καὶ πλοῦτος ἐκκλησίαν (P O 20, 1105).

Ἐπειδή, φυσικά, όλα αυτά είναι αδύνατον νὰ τὰ ἐξετάσῃμεν, τί προτιμάτε ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκλέξωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν πρὸς τὴν ἀγάπην σας; Διότι, σὺν τῇ εὐρίσκῃσθαι ὅτ' λειθάρια, πολλὰ καὶ διάφορα εἴματα τὰ εἶδη τῆς ἀνογνωθείας περιωπής, πολλὰ μὲν τὰ τριαντάφυλλα, πολλὰ δὲ τὰ ἰα, ἔτι δὲ ὀλνίκερα τὰ κρίνα, ἄλλα παντὸς μὲ ποικιλίαν καὶ ὁμοθυμῶν εὐλαίας διασκορπισμένον τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος καὶ μὲ πολλὴν τὴν εὐωδίαν ἢ μᾶλλον δὲ οὐκ μόνον μὲ λειθάρια, ἀλλὰ καὶ μὲ παράδεισον ἀραιῶν ἢ ἀνέγνωσις τῆς ἀγίας Γραφῆς· διότι τὰ εἶδη αὐτῆς δὲν δίδουν μόνον ἀπλὴν εὐωδίαν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν, ὁ ὁποῖος δύνανται νὰ τρέφῃ τὴν ψυχὴν. Τί λοιπὸν θέλετε ἀπὸ ὧν εἴκομεν νὰ φέρωμεν εἰς τὸ μέσον σήμερον πρὸς ἐξέτασιν; Θέλετε αὐτὸ ποὺ φαίνεται ἀπλοῦστατον ἐξ ὧν καὶ καταληπτὸν εἰς τοὺς τυκόντας, αὐτὸ νὰ ἐξετάσωμεν τώρα; Ἐγὼ αὐτὴν τὴν σκέψιν ἔχω καὶ γνωρίζω καλὰ ὅτι καὶ σὲς τὸ ὡς θὰ σκέπτεσθε.

Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ εὐκολώτερον ἐξ ὧν; Ποῖον ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται καὶ εἰς τὸν τυκόντα ὅτι εἶναι εὐκόλον νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃ καὶ κατανοήσῃ; Ποῖον δὲ εἶναι αὐτό; C ἐνὰ χρησιμοποίῃς ὅλγα κρασί διὰ τὴν σωματικὴν σου καὶ τὰς συννάς σου ἀσθενείας. Ἐμπρὸς λοιπὸν ὅλην τὴν ὁμιλίαν εἰς τὸ ρητὸν τοῦτο δεῖ ἀπεριόριστον.

Κάμνομεν δὲ αὐτὸ διὰ τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀποκτήσωμεν τὴν, ὅτε διὰ τὴν κάμωμεν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀποκτήσωμεν λόγον (διότι οὐκ λέγομεν δὲν εἶναι ἐπιθυμία ἰδικά μας, ἀλλὰ προέρχονται ἐξ ἐμπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος). Ἀλλὰ τὸ κάμνομεν, διὰ τὴν ἀπαλλάσσωμεν δε τῆς πνευματικῆς ἀμελείας τοὺς περισσοτέρων ἀμελείς δε τῶν ἀκροατῶν καὶ τοὺς περὶ τὸν πόσον πολὺν εἶναι ὁ θησαυρὸς τῶν ἁγίων Γραφῶν καὶ ὅτι δὲν εἶναι ἀσφαλὲς οὐτε ἀκίνδυνον νὰ τὰς παρατρέχῃ κανεὶς. Διότι ἐάν ἡ ἀκλή καὶ εὐκολονόητος αὕτη περιωπή, ποὺ φαίνεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὅτι δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξηγήσεως, D θὰ φανῇ ὅτι παρέχει εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα νὰ ἀποκτήσωμεν πλοῦτον πνευματικὸν καὶ ὁμορμῶς νὰ ἀνέλθωμεν εἰς ἀνυψώσεως φιλοσοφικῆς περὶ τὸν πόσον περισσώτερον ἔχειν, ποὺ ὀλοφύερα δεικνύουν τὸν πλοῦτον τοῦ. θὰ συντελέσουν, ὅτε νὰ ἀποκτήσωμεν πέρα πολλοὺς θησαυροὺς, ὅσοι προσέκουν εἰς αὐτάς. Ἄς μὴ παρατρέχωμεν λοιπὸν οὐτε ὧν κυρία τῶν Γραφῶν φαίνονται, ὅτι εἶναι διὰ εἰς τὸ νόημα, διότι καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος προέρχονται· ἡ χάρις δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ποτὲ δὲν εἶναι μικρὰ καὶ ἀνευ ἄλλας, ἀλλὰ μεγάλη καὶ θαυμασὰ καὶ ἀνταξία τῆς μεγαλοδυνάμεις ἐκεῖνου ποὺ τὴν ἔδωκε. Ἄς μὴ ἀκούσωμεν λοιπὸν τὴν ὁμιλίαν αὕτην χωρὶς με-

γάλην προσοχὴν, διότι καὶ ἐκεῖνα ποὺ φέρωμεν κάματα, ποὺ ἔχουν μέταλλα, B εἶναι τὰ θάλλουν εἰς τὸ κινεῖσθαι, δὲν παίρνουν μόνον τῆς μεγάλης ράβδος τοῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ μὲ πολλὴν προσοχὴν μαζεύουν καὶ τὰ μικρὰ κομμάτια αὐτοῦ. Ἐπειδὴ λοιπὸν χρυσὸν φέρωμεν, τὸν ὁποῖον ἐλάσσωμεν ἀπὸ τὰ μέταλλα τῆς ἀποσταλτικῆς περιωπῆς, θέτοντες διὰ εἰς κινεῖσθαι, ἀλλὰ εἰς τὴν κρίσιν τῆς φυσικῆς σου, καὶ ἀνιπτόντες διὰ φωστὴν ὕλην, ἀλλὰ τὸ πῦρ τοῦ πνεύματος, μὲ μεγάλῃ προσοχὴν δε μαζεύωμεν καὶ τὰ μικρὰ κομμάτια. Διότι, ὅν καὶ σύντομον τὸ ρητὸν, ἔχει μεγάλῃ δυνάμει καὶ ἄξιν· ἐπειδὴ τὰ μαργαριτάρια δὲν ἀφελόν τὴν ἄξιν των εἰς τὸν ἄγκον τοῦ σωματός των, ἀλλὰ εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν καλλονήν. Αὐτὰ δὲ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὁσίων Γραφῶν. Διότι ἡ μὲν ἐκτετατικὴ παιδεία ἐπειδὴ ἀσχολεῖται μὲ πολλὰς μυρολογίας, A καὶ προσφέρει εἰς τοὺς ἀκροατοὺς αὕτη μεγάλην φλυαρίαν, στέλλει ὅπως αὐτοὺς μὲ ἄδικα κέρτα, καὶ νὰ ἀπαλαύσουν τίποτε οὐτε μικρὸν οὐτε μεγάλῃν ὠφέλειαν. Ἡ χάρις ὅμως τοῦ Πνεύματος δὲν κάνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἐντελὲς τὸ ἀντίθετον, μὲ σύντομα λόγια, εἰς ὧν ἔκρινος ποὺ προσέκουν, ἐρβάλλει φιλοσοφικὴν γνώσιν. Καὶ ἀρκεῖ πολλὰς φορὲς ἓνα ρητὸν, ποὺ ἔλασεν ἀπ' ἐδῶ, νὰ τὸ ἔχουν ἐκείδον εἰς ὅλην τὴν τὴν ἡμέραν.

2. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσον πολλὰς εἶναι ὁ πλοῦτος τῆς Γραφῆς, δε προσέχωμεν καὶ δε ἀποδεχόμεν ὧν θὰ εἴπωμεν μὲ ὁλοκληρὴν διάνοιαν, διότι εἰς πολλὰ θέματα ἐτοιμάζομαι νὰ ρίψω τὸν λόγον. B καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ αὐτό, διότι εἰς πολλὰς ἐρήνην ἢ προτροπὴν αὕτη τοῦ Ἀποστόλου ὁσέως καὶ περικτὴ καὶ τὸ δικαιολογεῖν μὲ τὸ ἄξιον· Ἄν ἡμπορούσε μόνος τοῦ ὁ Τιβέριος νὰ καταλάβῃ τί ἔπρεπε νὰ μεταπειρῶται, ἀλλὰ ἐπερίμενε νὰ μᾶλλον ἀπὸ τὸν διδασκαλὸν του; Ἐπειτα ὁ διδασκαλὸς καὶ μόνον συνέστησεν αὐτῇ, καὶ τὸ ἔγραψεν εἰς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ὅς εἰς στήλην κάλειται, διὰ νὰ τὰ μελετῶν δίαι. Καὶ δὲν ἐδέχθη διὰ τοιαῦτα ζητήματα νὰ γράψῃ εἰς τὸν μαθητὴν ἐπιστολὴν ποὺ θὰ ἐδιδάσκετο δημοσίᾳ; Διὰ νὰ μᾶλλον λοιπὸν ὅτι οὐκ μόνον περικτὴ δὲν ἦτο ἡ οὐσία αὕτη, ἀλλὰ τουναντίον ἦτο ἀναγκαία καὶ χρησιμώτατη καὶ ὅτι ποῦτο δὲν εἶναι ἔργον τοῦ Παύλου, C ἀλλὰ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, μὲ αὐτὸ ἔννοα τὸ νὰ κάμῃ τὴν οὐσίαν καὶ νὰ τὴν γράψῃ, ὅτε διὰ τῆς ἐπιστολῆς νὰ τὴν μάθουν ὅσοι οἱ μεταγενέστεροι, θὰ ἀσκοληθῶ πέρα μὲ αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν. Διότι ἐκτός τῶν ἀντερίων, πολλοὶ ἐ-

2. Ἐκτετατικὴ ἡ ἐκτετατικὴ παιδεία ἐκτετατὴ ἢ ἐκτετατὴ (ἐκτετατικὴ) παιδεία τὴν ἡμετέραν ὁ Χριστός ποτε μᾶλλον ὁσέως.

κων και άλλων θα μικρὴν ἀπορίαν, ζητούντες νὰ μάθουν διατί ἐπέτρεπεν ὁ Θεὸς ἀνθρώποις μὲ τόσην πρὸς αὐτὸν παρηγορίαν, τοῦ σώματός τοι δοτὶ καὶ τὰ λεύκανα ἐξεδύσκον δαίμονας, νὰ πέσῃ εἰς τὴν ἀσθενείαν, ἐπεὶ δὲν εἶχε ἀπὸ τὴν πνευ καὶ προσωρινὴν ἀσθενείαν, ἀλλ' ἦτο ἀσθενὴς πάντοτε καὶ διαρκῶς καὶ εἶχε συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους ἀσθενείας, Ὡς ποὺ δὲν τὸν ἴδαντες οὐτε ὄλγον νὰ ἀναπνεύσῃ.

Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Παύλου, Διότι δὲν εἶπε διὰ τὴν ἀσθενείαν σου, ἀλλὰ διὰ τὰς ἀσθενείας σου καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ διὰ τὰς φανερώσεως τοῦ ὅτι ἦσαν συνεχεῖς, εἶπε τὰς συκνάς σου ἀσθενείας. Ἀς ἀκούσουν τοῦτο δοῖ, ἐπειδὴ ἠρθένησαν ἐπὶ μικρὸν χρόνον, δύσανασκετοῦν καὶ ἀπελπίζονται.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ ζήτημα, τὸ ὅτι ἂν καὶ ἦτο ἄγιος ἀσθενεῖ καὶ μάστιγα τόσον συχνά, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι εἰς αὐτὸν εἶκον ἐμπιστευθῆναι τὰ κοινὰ πράγματα τῆς οἰκουμένης, λόγῳ τοῦ ἀξιώματός του. Διότι, ἂν ἦτο ἕνας ἐξ ἐκείνων, ἔσθ' ἂν ἀνεδείκνυντο διὰ τὰς κορυφὰς τῶν θυνῶν καὶ ἔστησαν εἰς τὴν ἔρημον τὴν καλοῦσαν τὴν καὶ ἐξέλεον τὸν Ἰησοῦν αὐτὸν θῆναι, δὲν θὰ εἶχε τὸ πρῶτον κομίσαν ἀπορίαν· τὸ νὰ μὲν ὅπως εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου καὶ νὰ εἴη ἀναλάβει τὰς φροντίδας τῶν ἐκκλησιῶν καὶ πόλεως ἀποκλήρους καὶ Ἑβραίων καὶ ὧν τὴν οἰκουμένην μὲ προθυμίαν νὰ κολοῦν, νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἀσθενείας, αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ περισσότερο ὑπὸ ἐκείνῳ ἄλλῳ προέχει διανοητικὴν σύγκρουσιν εἰς ἐκεῖνον, ποῦ δὲν βλέπει βαθύτερα. Διότι ἂν ἦα διὰ τὸν αὐτὸν του, τοῦλάχιστον διὰ τοὺς ἄλλους ἔπρεπε νὰ ὑγιαίνῃ. Στρατηγὸς ἦτο ἀριστος, πόλεμον εἶχε κερδίσει καὶ μόνον ἐναντίον τῶν ἀπίστων, ἀλλὰ καὶ τῶν δαίμονων καὶ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας μὲ πολλὴν τὴν ὁρμὴν τοῦ ἐπετίθεντο οἱ ἐκείνῳ. 4 Ἀ δὲ ἀποκαρπίζοντες τὸ στρατόπεδον καὶ ἀκαταλείποντες αὐτοὺς ἡδύναντο πόρα πολλὰς νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀλῆθειαν καὶ ὅπως ἦτο ἀσθενὴς. Διότι δὲν καὶ κομίσαν ἄλλη, λέγει κανεὶς, ζητῶν δὲν ἐγένετο ἀπὸ τὴν ἀσθενείαν αὐτοῦ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, αὐτὴ μόνη ἦτο ἀρκετὴ νὰ κάμῃ τοὺς πιστοὺς ἀνηλεήστους καὶ ραθυμότερους. Ἐπειδὴ, ἔδωκεν οἱ στρατιῶται, δὲν θέλουν τὸν στρατηγὸν τοὺς δεμένον, τρώον τὴν νύκτα, εἰς τὸ κρεββάτι, λόγῳ ἀσθενείας, δὲν ἔχουν δρεξίν διὰ τὴν μάχην, πολὺ περισσότερον ἦτο φυσικὸν καὶ οἱ πιστοὶ τότε, βλέποντες τὸν διδασκαλόν, ποῦ εἶχε κάνει τόσα θαύματα, συνεχῶς νὰ ἀσθενῇ καὶ ὑποφέρειν, νὰ πᾶθουν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον. Ὅχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλο ζητοῦν νὰ μάθουν αὐτοὶ ποῦ προδίδουν τὰς ἀπορίας αὐτὰς; Ὡς διὰ ποῖον λόγον πάλιν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ

Ταύθεος δὲν ἐθεράπευσε τὸν αὐτὸν του, οὐτὲ ὁ διδάσκαλός του ὁ Παῦλος, ἐνθ' ἐδρίκατο εἰς τοιαύτην κατάστασιν; Ἐνθ' δὲ ἀνέστησαν νεκροὺς, ἐξεδύσκον δαίμονας καὶ ἦσαν κύριοι τοῦ θανάτου μὲ μεγάλην δύναμιν, ἕνα ἄρρωστον σῶμα δὲν ἐθεράπευσαν, ἀλλὰ εἰς ἕνα σώματι καὶ ζῶντες καὶ μετὰ τὸν θάνατόν τοις ἐδείξαν ὅτι ἔχουν μεγάλην δύναμιν, ἕνα στομάχι ἰκανὸν τοὺς ἐλαττωματικὸν δὲν ἐθεράπευσαν. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, ὅτι ὁ Παῦλος δὲν θεωρεῖ ἐντροπὴν, μετὰ ἀπὸ τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα θαύματα, ποῦ ἔκαμε μὲ ἕνα ἀπλὸν λόγον, γράψαν πρὸς τὸν Τιμόθεον, ὅτι νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν διὰ τῆς ἀναποσίτης θεραπείαν τοῦ στομάχου· ὅτι αὐτὸ τὸ νὰ πίνῃ κανεὶς κρασί εἶναι κακὸν πρῶτον, καὶ ἄλλο, οἱ αἰρετικοὶ λέγουσιν τοιοῦτους λόγους, ἀλλὰ διότι δὲν ἐθέλει ἐντροπὴν τὸ νὰ μὴ δύνανται καμὲς βοηθεῖν τοῦ σώματος νὰ θεραπεύσῃ ἕνα ἄρρωστο μέλος τοῦ σώματος. Τόσον μακρὰν ἦτο ἀπὸ τοιαύτης σκέψεως ἐντροπῆς, Ὡς καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς μεταγενεστέρους ἐφανέρωσεν τοῦτο διὰ τῆς ἐπιτολῆς.

Ἐσώτε εἰς πόσον βάθος ἐρετήσαμεν τὸν λόγον; Πῶς ἐκεῖνο ποῦ φαίνεται ὅτι εἶναι μικρὸ, εἶναι γεμῆτο ἀπὸ πολλὰ ζητήματα; Ἐμπρὸς λαοὺς δὲ ἐπαφέραμεν καὶ τὴν λύσιν αὐτῶν. Διότι ἐπ' αὐτῶν τὸν λόγον καταθήκαμεν εἰς πολὺ βάθος, ἵνα, ἀφοῦ ἀνυψώσαμεν τὴν διανοίαν σου, ἐξακριβώσαμεν μὲ ἀσφάλειαν τὰ νοήματα.

3. Ἐμπροσθέν μου ὅπως, προτοῦ ἔλθω εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων, νὰ εἴπω κατὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου καὶ τὴν φροντίδα περὶ αὐτοῦ τοῦ Παύλου. Πῶς δηλαδὴ ὑπερῆκε φιλοσοφώτερος ἀπὸ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ ἦτο τόσον μακρὰν αὐτοῦ καὶ εὐρίσκειτο μέσα εἰς τόσας φροντίδας, ἐφρόντιζε τόσον πολὺ διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ στομάχου τοῦ μαθητοῦ καὶ ἔγραφε μὲ μεγάλην λεπτομέρειαν διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ νοσήματος;

Τί δὲ εἶναι δυνατόν νὰ φάσῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου; Τόσον περιφρονεῖς τὴν καλοπέρασιν καὶ δὲν εἶδε σημασίαν εἰς τὰ πολυτελῆ φαγητὰ. Ἐξ ὧστε ἐκ τῆς μεγάλης σκληραγωγίας καὶ αὐστηρῆς νηστείας νὰ ἀσθενήσῃ. Ὅτι δὲ δὲν ἦτο ἐκ φύσεως τοιοῦτος, ἀλλὰ ἐκ τῆς νηστείας καὶ ὑπονοσίας ἐβλάψε τὸ στομάχι του, ἀκούσατε τὸν Παῦλον πῶς μὲ ἀκρίβειαν τὸ φανεροῦναι. Διότι δὲν εἶπεν ἀπλῶς ἐνὰ χρησιμοποιοῦν ὀλίγα κρασί, ἀλλὰ ἀφοῦ πρῶτα εἶπε ἐνὰ μὴ πίνῃς πλέον νερὸν, τότε προσέθεσε τὴν συμβουλὴν τῆς αἰνοποσίας. Ἢ δὲ λέγεις πλέον ἐφανέρωσεν ὅτι μέχρι τότε ἔπινε νερὸν καὶ διὰ τοῦτο ἠσθένησε. Πῶς δὲν θὰ ἐκπλαγῇ μὲ τὴν φιλοσοφίαν αὐτοῦ καὶ ἐγκράτειαν; Ἐκ αὐτοῦ τοῦ αἰσθητοῦ ἐρεθ-

σε καὶ εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ἀρετῆς. Καὶ αὐτὴν τὴν μαρτυρίαν δίδει περὶ αὐτοῦ ὁ διδάσκαλος λέγων τὰ ἑξῆς: Ὁ ἄγγελος εἰς οὗς τὸν Τριτόθεν ποὺ εἶναι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν Κυρίῳ (Α' Κορ. 4, 17). Ὅταν δὲ ὁ Παῦλος ἀναμύσει αὐτὸν τέκνον καὶ μάλιστα τέκνον ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν, ἀρκεῖν αἱ λέξεις αὐταὶ νὰ φανερώσουν ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν. Διότι αἱ κρίσεις τῶν ἄλλων δὲν γίνονται διὰ τὴν ἐγκαρτισίαν ἢ ἀναμετρίαν καὶ εἶναι ἀσπληγνίαι καὶ μεροληψίας. Δὲν θὰ ἦτο τόσο ἀκροατὴς ὁ Τριτόθεν, ἐάν ἦτο φυσικὸν τέκνον τοῦ Παύλου, ὅσον εἶναι τώρα ὁ ἐκδοχόμενος, διότι ἂν καὶ καμμίαν σαρκίην συγγένειαν δὲν εἶχε μετ' αὐτοῦ, ὅα τῆς συγγενείας, τὴν ἀποίαν φέρει ἡ ἀρετὴ, ἔθεσε τὸν ἐαυτὸν τοῦ εἰς τὴν υἱοθεσίαν ἐκείνου, φυλάττων εἰς ὅλα μὲ ἀκρίβειαν τοὺς χαρακτῆρας τῶν τρόπων τῆς ζωῆς ἐκείνου. Διότι οὐ μισοῦσι ζευγαρωμένο μὲ ταύρου δοῦρε τὸν ζυγὸν καὶ μὲ τὸν Παῦλον εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης καὶ καθόλου δὲν ἐκάρητο λόγῳ τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ ἡ προθυμία τοῦ τὸν ἔκανε νὰ ἀμύλλῃται μὲ τοὺς κόπους τοῦ διδασκάλου. Β Καὶ αὐτὰ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος τὰ φανεροῖναι, λέγων τὰ ἑξῆς: «Κανείς λοιπὸν αὐτὸν ἂς μὴ περιφρονῇ, διότι τὸ ἔργον τοῦ Κυρίου ἐργάζεται ὅπως καὶ ἐγώ» (Α' Κορ. 16, 10). Ἐξῆς πῶς μαρτυρεῖ ὅτι εἶχε τὴν ἰδίαν ἀκρίβειαν μὲ αὐτὸν προθυμίαν: Ἔπειτα διὰ νὰ μὴ νομοθῇ ὅτι αὐτὰ εἶναι μόνον λόγια, ἐπικαλεῖται ὡς μάρτυρας τῆς ἀρετῆς τοῦ τέκνου τοῦ αὐτοῦ τοὺς ἀκροατὰς λέγων τὰ ἑξῆς: «Τῶν δοκιμασμένων ἀρετὴν τοῦ τὴν γνωρίζετε, διότι οὐν τέκνον ποὺ συνεργάζεται μὲ τὸν πατέρα τοῦ ἔπαυσι μου ἐδοξέυσεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐλάθετε σὺς περὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ καὶ τῆς δοκιμασμένης ψυχῆς του» (Φιλ. 2, 22). Ἀλλ' ὅπως ἂν καὶ ἐρθεῖεν εἰς τὸσον ὕψος κατορθωμάτων, δὲν εἶχε φόβος εἰς τὸν ἐαυτὸν του, ἀλλὰ κατείσχετο ἀπὸ ἀγωνίας καὶ φόβου. Δι' αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν ἐνημεροῦσε καὶ δὲν ἐπῆθεν ὅτι οἱ πολλοί, οἱ ὅποιοι μόνον ἔδεικνυτο καὶ εἶχαν μῆναι, ἀποὺ παραδοχῶν εἰς τὴν νηστείαν, ἀμέτους καταλύουν ὅλα. Ἀλλὰ ἐπειὸς κανένας ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐπαθεῖν, οὔτε ἐσκέφθη τοιοῦτον τι. Γ Τί ἀνάγκη ἔχω τοῦ λοιποῦ τῆς νηστείας; ἔγινε ἀνέτηρος, ἐνίκησα τὰς ἐπιθυμίας, ἐνέκριμα τὸ σῶμά μου, ἐπρόβακα τοὺς δαίμονας, ἐδίωξα τὸν διάβολον, νεκροὺς ἀνέστησα, λεπροὺς ἐκωθάρισα, εἰς τὰς ἐσθρικὰς δυνάμεις προξενῶ φόβον, τί μου χρειάζεται πλέον ἡ νηστεία καὶ ἡ ψεύδειά της;

Τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπεν οὐτε διενεμήθη, ἀλλ' ὅσον πολλὰ κατορθώματα ἀρετῆς εἶχε, τόσο περισσότερον ἐπρόβειτο καὶ ἔτρεψε καὶ αὐτὸ τὸ ἐμύσθαινε ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ

διδασκάλου του. Διότι καὶ ἐκεῖνος ἂν καὶ ἡρώδη εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἤκουσε λόγια ἀκατανόητα καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τοιαῦτα πιστήματα καὶ διέδραμεν ὅλην τὴν κόσμον ὡς νὰ εἶχε φτερά, γράφον πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγεν: φοβοῦμαι μέγας, ἐνθ' ἐμύσθαι εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἐκώθησαν ἀποδοξαρισθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. (Α' Κορ. 9, 27). Ἐάν δὲ ὁ Παῦλος μετὰ τὸν τόσο πολλὰ καὶ μεγάλα κατορθώματα, αὐτὸς ποὺ ἡμῶςρε νὰ εἴπῃ: Ὁ εὖ εἰμὶ ὁ κόσμος ἔχει γέναι νεκρὸς καὶ ἐγὼ διὰ τὸν κόσμον (Γαλ. 2, 14) φοβῆται, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς πρέπει νὰ φοβοῦμεθα καὶ μάλιστα ὅσο περισσότερα ἔργα ἀρετῆς ἔπαινε νὰ ἔχωμεν. Διότι ὁ διάβολος τότε ἐξαγριώνεται καὶ ἀποθαρσύνεται περισσότερο, ὅταν μᾶς βλέπῃ νὰ προσέχωμεν πολλὸν τὸν ἐαυτὸν μας. Ὅταν ἔβῃ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς νὰ εἶναι πολλὰ καὶ μεγάλα, τότε καταβάλλει μεγάλην προσπάθειαν, ὅστε νὰ μᾶς κάμῃ νὰ ναυαγῶμεν φθορᾷ.

Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι ἐκεῖνος ποὺ εἶναι εὐτελής καὶ ὀλίγον γνωστὸς εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἂν ὑποσκελισθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ καταποθή ἡλικίας, δὲν φέρει τόσο μεγάλαν ἐλπίδα εἰς αὐτὴν. Ὁ ἄλλος ὅμως ποὺ εἶναι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς καὶ ἔτσι εἶναι πασίγνωστος καὶ περιβόητος καὶ θαυμάζεται ἀπὸ ὅλους, ὅταν πέσῃ, ἐπαρσεσθεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἡ ἰσχύς του, καθὼς καὶ ἡ ζημία τῆς κοινωνίας εἶναι μεγάλη, οἱ μόνον διότι ἔπαισεν ἀπὸ πολλοῦ ὕψους, ἀλλὰ καὶ διότι ἐμύσθαι τὸν ὅλον ἐκείνων, ποὺ ἀπέβλεπον εἰς αὐτὸν μὲ θαυμασμόν. Καὶ ὅπως εἰς τὸ σῶμα, ὅταν ὑποστῇ ἐλπίδα κόπαις ἕλλο μέρος αὐτοῦ, δὲν εἶναι πολλὴ ἡ ζημία, ὅταν ὅμως ὑποστῇ ἐλπίδα τὸ μέγα, ἡ δὲ κεφαλὴ ἐλκεται, τὸ σῶμα ἀκρηστεύεται, τὸ ἴδιον ἡμιπορῶμεν νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τοὺς ἁγίους, ποὺ μεγάλα κατορθώματα ἀρετῆς ἔχωμεν. Ὅταν τὸ φῶς τῆς ἀρετῆς αὐτῶν σβῇ, ὅταν λερώσῃ τὴν ψυχὴν των, θάλαττον εἰς ἀνίστασιν τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας τὸ σῶμα.

4. Β Ἀπὸ τῶν ὅλων ὅλα ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὁ Τριτόθεν, ἐφρόντιζε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἐαυτὸν ἀπὸ παντοῦ. Διότι ἤξευρεν ὡς νέος, ὅτι εἶναι δύσκολον πρᾶγμα νὰ συγκρατηθῇ ἡ νεότης, ὅτι αὐτὴ εἶναι ὁστος, ὅτι εὐκόλα ἐξαποστῇται, εὐκόλα παρασύρεται καὶ οἱ πολλοὶ γερὰ καλινάρια χρειάζονται, διότι εἶναι φωτιά, ποὺ εὐκόλα καὶ γρήγορα ἀνάβει, καὶ ἐκπλώνεται πρὸς ὅλα τὰ ἔξω αὐτῆς πράγματα, διὰ τοῦτο

3. Ὁ εὖ εἰμὶ γὰρ οἱ χαλινὸν ἡ νεότης, ὅτι ἀέριον, ἀεὶ ἀνακαίεται, ἐκείνην καὶ φοβερότερον δεῖται χαλινῶν παρὰ γὰρ τίς ἔσται τὸν ἔχον ἐκταταμένην ἐκείνην, ραδίως ἐκταταμένη καὶ τυχόντος καὶ ἀλλοῦ αἰ-

ἀπ' ὅλα τὰ μέρη ἔβαλε φραγμούς, ὥστε νὰ τὴν περιορίσῃ, καὶ τὴν φλόγαν ταύτην ἀπρόνυττε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐλαττωθῇ καὶ τὸ ἀπῆλθε αὐτὸ ἄλογον, ποὺ δύσκολα καλινύσσεται καὶ κυβερνᾶται, ὅπως μὲ πολλὴν ὀργὴν, ἕως οὗτω τὸ σκληρότατον τοῦ ἔκτοφ, τὸ ἡμέτερον καὶ μὲ πολλὴν ἐλευθερίαν τὸ παρέδωκεν εἰς τὰ χέρια τοῦ κυβερνήσαντος αὐτὸ λογισμοῦ τῆς ψυχῆς.

Ἄς ἀσθενῇ, λέγει, τὸ σῶμα καὶ ὥς μὴ ἀσθενῇ ἡ ψυχὴ, ὥς καλινυνῶνται ἡ σάρκα C καὶ ὥς μὴ ἐμποδίζεται ὁ ἀράμος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐκτός δὲ τούτων καὶ διὰ κατὰ ἄλλο κυρίως ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν θαυμάσῃ. Καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὅτι ἐν καὶ ἦτο τόσον σαρκιακῶς ἐξηγνημένος καὶ συνεπῶς ἐπάλαιε πρὸς τὴν ἀσθένειαν, ἐν τοιούτοις δὲν παραμελοῦσε τὴν θείαν ὑπακοήν του, ἀλλὰ μὲ περισσώτερον ἤρευν ἀπὸ ἐκείνου, ποῦ εἶπον ὑγὴ καὶ ἀκακία σῶματα, ἔπρεπε παντοῦ, ὡς μὲν εἰς τὴν Ἑρεσον, ἄλλοτε εἰς τὴν Κορινθον, πολλὰς φορές εἰς τὴν Μακεδονίαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρουσιαζόμενος εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης μετὰ τοῦ διδασκάλου, λοιπόνων μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀλεπαλληλούς κινήσοντας D καὶ τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν τῆς ψυχῆς του δὲν κατέβαλεν ἡ ἀσθένεια. Τόσων δυνάμιν εἶχε ὁ ζῆλος πρὸς τὸν Θεόν, τόσον ἐλαφρὰ κάνει τὰ σπέρτα τῆς συχῆς διότι καθὺς ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν σῶματα εὐρωστία καὶ ὑγὰ, τίποτε δὲν κερδίζουν ἀπὸ τὴν ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν, ὅταν ἡ ψυχὴ τὴν ἔχει καταπνέει καὶ εἶναι ἀδρανὴς καὶ κομπορμένη, ὅτοι καὶ εἰς τοὺς ἐξηγνημένους σωματικῶς, κομμία θλάσθι δὲν θὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν ὅταν ἡ ψυχὴ εἶναι γενναία καὶ ἀγρυπνῶς.

Νομίζουν λοιπὸν μερικοὶ ὅτι ἡ συμβουλή αὕτη τοῦ Παύλου τοὺς δίδει τὸ δικαίωμα νὰ πίνουν ἐλευθέρως. Τὸ πρῶτον ὅμως δὲν εἶναι ἔτσι ἀλλὰ ἐάν κανεὶς ἤθελεν ἐξετάσει μὲ ἀκριβείαν τὸ ρητὸν τοῦτο, θὰ εὕρῃ, ὅτι τοῦτο εἶναι μᾶλλον προτροπὴ πρὸς νηστείαν. Ἐξ αὐτοῦ σαφούς, ὅτι δὲν ἔδωκεν αὐτὴν τὴν συμβουλήν ὁ Παῦλος εἰς τὸν Τιμόθεον εἰς τὴν Ἀρκίην, ἀλλὰ ὅταν τὸν εἶδε νὰ εἶναι τελείως ἐξηγνημένος. Καὶ τότε ὅτι τελείως ἐλευθέρως, ἀλλὰ μὲ κάποιαν περιορισμόν. Δὲν εἶπε δηλαδὴ ἀπλῶς νὰ πίνῃς κρασί, ἀλλὰ λέγοιτο. Καὶ τοῦτο ὅτι διότι ὁ Τιμόθεος εἶκον ἀνάγκην αὐτῆς τῆς συμβουλῆς, ἀλλὰ διότι ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῆς.

γαι ἄγριον ἢ νύκτις πολλὰν ἀκακίαν τὴν ἐκτετατότητά. διδασκάλων καὶ διδασκόμενων, ἀπολαύσαν, τρυφόντων. Ἐκτέτατον τὴν ἱκανὴν ἀνάγκην, κατέστησε τὴν θηρίον ἀντίθετον τοῦ αὐτοῦ ἢ νύκτις. (P. C. 62, 646)

Διὰ τοῦτο γράφω πρὸς σεαυτὸν, μέτρα καὶ ὅρους θέτει πρὸς ἡμᾶς διὰ τὴν ἀννοοσίαν, ἐπιτρέπων νὰ πίνωμεν τόσον, ὅσον χρειάζεται, 7 A διὰ νὰ μὴ ἐκκαλέσῃ τὴν ἀσθένειαν καὶ καρίσῃ εἰς τὸ σῶμα ὑγείαν καὶ ὅσα ἀσθενεῖαν ἄλλην. Διότι ἀπὸ τὴν μεγάλῃν ὑδροποσίαν δια ἀλγυτέρα, ἀλλὰ παλὺ περισσότερα καὶ χειρότερα κακὰ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν γεννῇ ἡ ἡμέτερος ἀννοοσία, ἐπειδὴ βάζει εἰς τὴν διάνοιαν τὴν πάλεμον τῶν πᾶσιν καὶ τὴν τρικυμίαν τῶν ἀνταγών λογισμῶν, τὸ δὲ σῶμα κίνει ἔκτονον καὶ κομπορμένον. Διότι δὲν διαλύεται τόσον εὐκολὰ ἡ γῆ ἀπὸ τὴν ἐπιδρασίαν τοῦ πολλοῦ νεροῦ, ὅσον εὐκολὰ ἡ δύναμις τοῦ σώματος καλαρώνεται καὶ ἐξαντλεῖται ὅταν εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπιδρασίαν συνεχοῦς ἀννοοσίας. B Ἄς ἀποφεύγωμεν λοιπὸν τὰς ἀκρότητας καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ὥς φροντίζωμεν διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος καὶ ὥς περικώπιομεν τὰ σκληρότητα αὐτοῦ. Διότι ὁ οἶνος ἐδόθη παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι διὰ νὰ μεθύσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐμμεθε νηφάλως διὰ νὰ ἐκκαρτιστοῦμεθα καὶ ὅτι νὰ λυσιπυρεθῇ καὶ πονῶμεν, διότι ὁ οἶνος, λέγει ἡ Γραφή, «ἐκφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου» (Ψαλ. 103, 15)· οὐ δὲ μὴς κάνει, αὐτὸν μέσον λύτης, διότι ὅσα μεθύν, ὑπερβολικὰ εἶναι βαρύνθημοι, ἐπειδὴ πολὺς ποσοστὸς διακινεῖται εἰς τοὺς λογισμοὺς τῶν φάσεων ἡμετέρας εἶναι ὁ οἶνος, ὅταν ὁ πῖνον ἔχει ἔκτονον μέτρον. Τοῦτο τὸ κυρίον τῆς Γραφῆς μᾶς εἶναι χρήσιμον καὶ διὰ τὴν στήσιν μας ἕναντι τῶν αἰρετικῶν ποὺ συκοφαντοῦν τὴν κτίσιν τοῦ Θεοῦ. 4. Ἐάν ὁ οἶνος ἦτο ἀπὸ τὰ ἀπηγορευμένα πράγματα, δὲν θὰ ἐπέτρεπεν αὐτὸ ὁ Παῦλος, δὲν θὰ ἔλεγε νὰ μετακινεῖται ὁ Τιμόθεος οἶνον. C Ὅσα μόνον δὲ ἀπέναντι τῶν αἰρετικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπέναντι τῶν ἀπολαύσων ἐκ τῶν ἀσέλγων πρὸς εἶναι χρήσιμον οἱ ὅποιοι ὅταν ἔδουν μερικοὺς νὰ ἀσκηνοῦν. Ἐνεκα μέθης, ρίπτουν τὸ βάρος καὶ εἰς αὐτοὺς, ἀλλὰ εἰς τὸν καρπὸν, ποὺ ἔδωκεν ὁ Θεός, λέγοντες, νὰ μὴ ὑπάρκῃ ὁ οἶνος. Αὐτανόμιον λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς, νὰ μὴ ὑπάρκῃ ἡ μέθη, διότι ὁ οἶνος εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ μέθη ἔργον τοῦ διαβόλου. Δὲν γεννᾷ ὁ οἶνος τὴν μέθην ἀλλὰ ἡ ἀνομία. Νὰ μὴ συκοφαντῇ τὸ δημιουργημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ νὰ κατηγορῇ τὴν πρᾶξιν τοῦ συνανθρώπου σου. Σὺ ὅμως παραμέλησας νὰ τιμωρῇς καὶ διορθῇς αὐτὸν ποὺ ἀμαρτάνει καὶ ὑβρίζει τὸν εὐεργέτην.

5. Ὅταν λοιπὸν ἀκούομεν μερικοὺς νὰ λέγουν αὐτά, νὰ τοὺς ἀποστομίζωμεν. D Διότι ὅσα ἡ κρῆσις τοῦ οἶνου ἀλλὰ ἡ ἑλλειψις μέτρου, ὅταν κανεὶς πίνῃ, δημιουργεῖ τὴν μέ-

4. Τοῦτο εἶναι ὅτι αἰρετικοὶ ἐξηγνῶνται, αὐτοὺς παντοῦ ἐκκαλεῖται οἶνον. Θεωροῦντες αὐτὸν καὶ μὴ χρησιμοποιῶντας αὐτὸν ὡς εἰς τὴν θείαν ἀσκησίαν.

θην, ποῦ εἶναι ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν. Ὁ αἶνος ἐδόθη διὰ τὴν διορθώσιν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, ὅσα διὰ τὴν βλάπτει ὑγείαν ψυχῆς. Μὴ λοιπὸν μεταχειρίζεσαι κυριε μέτρον τὴν διαρεῖν τοῦτον τοῦ Θεοῦ καὶ ἔτσι παρέχεις λαβὴν εἰς τοὺς ἐνόητους καὶ ἀδιαντρήτους τὸ κατηγορεῖν τὸ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ.

Διότι τί εἶναι ἐλαττωτέρον ἀπὸ τὴν μεθὴν, αὐτὸς ποῦ μεθὴ εἶναι νεκρός, καίτοι ζῇ. Εἶναι δαίμων μὲ τὴν θέλησιν τοῦ, φυσικῶν νόσση ἀσχημάτητον, πῶς διὰ τὴν ἁπλοῦς δὲν ὑπάρχει ἀπώλεια, κοινῇ ἀσχηματιστὴ τοῦ γένους μας. Λέγω τοῦτο θύσιν, αὐτὸς ποῦ μεθὴ, δὲν εἶναι μόνον εἰς τὰς συναναστροφὰς ἀσχηματιστὴς, ἔσθι εἰς τὰ ἰδιαιτὰ καὶ ἡμεῖς οἱ πρόμακτοι, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐλεπόμενος εἶναι ὁ περισσώτερον ὅλων συκαμρός, διότι ἀποστνέει διακρίσιν. Ἐπὶ πλεον τὰ περιήματα καὶ κατισχυρήματα καὶ αἱ φωναὶ τῶν μεθούων εἶναι ὁλοήρηαι καὶ ἡγήσεις, ποῦ κάνουν ὅσους τοὺς βλέπουν καὶ τοὺς συναναστρέφονται νὰ αἰσθάνωνται ἀποστρεφθῆν πρὸς αὐτούς. Καὶ τὸ μεγαλύτερον κακόν εἶναι ὅτι τὸ νόημα αὐτὸ ἀπομακρύνει τοὺς μεθούους ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ δὲν τοὺς ἀρῇνει· καὶ ἐπιτρέπουν τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, ἀλλὰ, ἐκτός τῆς ὁδοῦ ἀσχηματιστὴς, καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον κόλλαις ἀνυπόφορος περιμένει αὐτοὺς ποῦ ἔχουν τέτοια νοήματα. Ἄς περισκεψώμεν λοιπὸν τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν καὶ ὅς ἀκούσμεν τὸν Παῦλον, ὁ πῶς λέγει, «νὰ μεταχειρίζεσαι βλάβην κραυῇ. Διότι καὶ αὐτὸ τὸ ἄλγος χάριν τῆς ἀσθενείας τὸ ἐπέτρεψεν. Ἐάν δὲν τὸν ἐνοχλοῦσαν ἡ ἀσθένεια, δὲν θὰ ἠγάγαίτε τὸν μαθητὴν τοι. οὕτως αὐτὸ τὸ ἄλγος νὰ πληρώσῃ. Διότι τῶν ποτῶν καὶ τῶν τροφῶν, τὰ ὅποια κατ' ἀνάγκην μεταχειρίζεσθε πρὸς συντήρησίν μας, πρέπει πάντοτε νὰ κάνωμεν κρίσιν μὲ μέτρον, ἀνάλογον μὲ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς καιρούς, καὶ ποτὲ νὰ μὴ μεταχειρίζεσθε περισσώτερον ἀπ' ὅτι εἶναι ἀνάγκη οὕτε ἀπλῶς καὶ ὁσάκις νὰ κάνωμεν κατ'.

Ἄλλ' ἄκου ἐπρόθετον τὴν φροντίδα τοῦ Παύλου καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ Τιμοθέου, ὅς φέρωμεν πλεον τὸν λόγον εἰς αὐτὴν τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων. Ποῖα λοιπὸν εἶναι τὰ ζητήματα, εἶναι ἀνάγκη πάλιν νὰ τὰ ἐπαναλάβωμεν διὰ τὴν γίνῃ σαφέστερα ἢ λύσις. Β. Διὰ ποῖον λόγον ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς τὴν νόση εἰς ἀσθένειαν τοιοῦτος ἄνθρωπος, ποῦ ἐταπεινωθεῖς τῶς ὑποθέσεως, καὶ οὕτε ὁ νόσος οὕτε ὁ διδάσκαλός του ἡμιώρεσε νὰ τὸν θεραπεύσῃ ἀλλὰ παρέστη ἀνάγκη πρὸς θεραπείαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν βοήθειαν τῆς αἰσιοποιίας. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ζητήματα. Πρέπει τώρα νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν λύσιν, ἢ ἀποδοῦν νὰ μὴ ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀγίων

καὶ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἀνδρῶν, ποῦ περιέμεσαν εἰς ἀσθενείας καὶ νόσον ὁμοίαν μὲ τὴν Τιμοθέου, ἀλλὰ καὶ εἰς περιπτώσιν πτωχείας καὶ πείνης καὶ δεσμών καὶ βασάνων καὶ πειραγμάτων καὶ συκοφαντιῶν καὶ εἰς ὅλα γενικὰ τὰ δεῖνὰ τοῦ παρόντος βίου. Πρέπει ἀκριβῆς ἀπ' αὐτὰ, ποῦ θὰ λαμβάνωμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦτον σήμερον, νὰ ἡσυχάζωμεν νὰ ἐβραμῆμεν ἀκριβῆς καὶ ἀσφαλεστοτάτην ἀπολογίαν πρὸς ἐαυτούς, ὅτι ποῦ κατακρίνουν τὴν θεῖαν Πρόνοιαν δι' αὐτὴν. Διότι ἀκούσατε πολλοὺς νὰ λέγουν τὰ ἑξῆς: διότι ἡρὰ γε ὁ δεῖναι ποῦ εἶναι ἐνάρκτος καὶ τίμος ἄνθρωπος, νὰ σῶνται εἰς τὰ δικαστήρια καθημερινῶς ἀπὸ ἄλλων μαρτυρῶν τὴν νόμον καὶ διαφωτισμένων καὶ πολλῶν νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ τοῦτο ὁ Θεός. Διότι ἄλλος ἐσυκοφαντήθη καὶ ἀπέθανεν ὄντως, ὁ δὲν, λέγουν κατεποντίσθη, ὁ ἄλλος κατεκρημνίσθη. Καὶ θὰ ἡμπορούσιν νὰ ἀναφέρω πολλοὺς ἁγίους ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ ἐπὶ τῶν προγόνων μας, ποῦ ὑπέμειναν πολλὰς καὶ ὁσώρων εἰδῶν θλίψεις. Διὰ τὴν εὐρωμεν λοιπὸν τὴν αἰτίαν θλίψιν αὐτῶν, ὥστε ἡμεῖς νὰ τὰ κάνωμεν. Ὡς ἴτε ἄλλους νὰ ἀφίνωμεν νὰ σκανδαλίζωνται, ὅς ἔσωμεν μεγάλην προσκῆν εἰς ὅσα τώρα θὰ λαμβάνωμεν.

δ. Διὰ τὰς πολλὰς καὶ πολλὰς εἰδῶν κακοποθείας τῶν ἀγίων ὅκτω αἰτίας ἔχω νὰ ἐπιστρέψω τὴν ἀγάπην σας διὰ τοῦτο προσέλατ' με ἄλλας, πάρα πολλὰς, εἰς ὅσα θὰ εἴπω, ἔχοντες ὑπ' ὅψιν ὅτι, τοῦ λοιποῦ, θὰ εἰσθε τελείως ἀδικαιολόγητοι, ἂν σκανδαλίζεσθε διὰ τὰ συμβάντα, ἄκου, ἐνθ' εἶναι τόσαι αἰτίαι, θὰ ταράττεσθε καὶ ῥαλίζεσθε, ὥς νὰ μὴ ὑπῆρχε καμία.

Πρώτη μὲν λοιπὸν αἰτία, ποῦ ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς νὰ κακοποθεῖ οἱ ἄνθρωποι, εἶναι, διὰ τὴν μὴ ὑπερηφανεύωνται διὰ τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων καὶ τῶν θαυμάτων αὐτῶν. Δευτέρα, διὰ τὴν μὴ νομίζωσιν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ὅτι εἶναι ἐνάντιοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τοὺς θεωροῦσιν ὡς θεούς. Τρίτη, διὰ τὴν φαίνεται ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ὑπερσχεύει καὶ γίνεται ἰσχυρὰ διὰ τῶν ἀσθενούντων καὶ ἐνδρασιμονούντων εἰς τὰ δεσμὰ καὶ ὅτι αὐτὴ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ διαδίδεται τὸ κήρυγμα. Τετάρτη, διὰ τὴν γίνεται φανερωτέρα ἡ ὑπομονὴ αὐτῶν καὶ ὅτι δὲν δουλεύουν τὸν Θεὸν διὰ ἀνθρώπων μαθόν ἄλλα καὶ ὅτι εἶναι τόσον πολὺ εὐγνώμονες, ὅς ἄντε κατὸν τόσον ὀλίγων νὰ ἔχουν πρὸς αὐτὸν ἀκραιφνῶς τὴν ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην των. Πέμπτη, διὰ τὴν φιλοσοφώμεν περὶ τῆς ἀναστάσεως διότι διὰ τὴν ἰσχυρὰν ἀνθρώπων εὐκαίον καὶ γεραίτον ἀπὸ ἀρετῆς νὰ ὑποστῇ πάρα πολλὰ κακὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν νὰ φύγῃ ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ κυρίως νὰ θέλῃς εἰσπαιεῖν θὰ ἀνταναστήσῃς κατὰ τὴν σκεπτικὴν περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως. Διότι ἐάν οἱ ἄνθρωποι, ἐκεί-

νους που καταΐζουν δι' αὐτούς, δὲν τοὺς ἀφένουν νὰ ἀνακαμ-
νέρουν καὶ νὰ τοὺς δάσουν μισθὸν καὶ ἀμοιβήν, πολὺ πε-
ρισσότερον ὁ Θεὸς, αὐτοὺς που ἐκοιτάσαν τόσο πολλὴ δι'
αὐτὸν, δὲν θὰ θελήσῃ νὰ ἀφήσῃ καὶ αὐτοὺς ἀμαρτάν. Ἀποὶ δὲ
δὲν θὰ θελήσῃ νὰ στερᾷ αὐτοὺς τῆς ἀμοιβῆς τῶν κόπων
τῶν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ κάποιος κρῖνος μετὰ τὸν θά-
νατόν των, ἢ κατὰ τὸν οὐρανὸν θὰ ἀπολαύσουν τῆς ἀμοιβῆς
τῶν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κόπων των. Ἐπει, διὰ νὰ ἔχουν
ἀρκετὴν ποσότητα καὶ ἀνακούφισαν ὅλα δοσι ὑπόστασις
ἐλπίσιν, ἀποβλέποντες εἰς ἐκείνους καὶ ἐνθυμούμενοι τὰ κα-
κὰ που συνέβησαν εἰς αὐτούς. Ἐξέδομε, ἵνα ὅταν οὗς προ-
τρέψωμεν νὰ γίνετα, ἐνδραστεύ, ὅπως ἐκείνοι, καὶ λήψωμεν
εἰς καθένα ἀπὸ οὗς, νὰ μιμηθῇ τὸν Παῦλον καὶ νὰ ἠλεῦσῃ
τὸν Πέτρον μὴ διατάσσει νὰ τοὺς μιμηθῇτε, νομίζοντες ὅτι
αὐτοὶ λήψῃ τῶν πολλῶν κατορθωμάτων των ἔχον ἄλλην φρί-
σιν καὶ δὲν ἦσαν ἄνθρωποι. Ὅγδοη, διὰ νὰ μάθωμεν, ὅταν
πρόκειται νὰ καλοτιμωθῶμεν καὶ ἐλεεινολογοῦμεν, ποίους
κρῖνες νὰ θεωρῶμεν εὐτυχεῖς, ποίους δὲ δυστυχεῖς καὶ τα-
λαιπώρους.

Καὶ αἱ μὲν αἰτίαι, αὐταὶ εἶναι. C Πρέπει ὅμως τώρα νὰ
τὰς θεσπισώμεν ὅλους μετὰ τὴν Γραφὴν καὶ ἀποβεβῆμεν με
ἀκρίβειαν, ὅτι ὅλα ὅσα εἰπομεν δὲν εἶναι ἀπαρτήσεις ἀνθρω-
πίνων σκέψεων ἀλλὰ διδασκαλία τῆς Γραφῆς. Ἐκεῖ καὶ ὁ
λόγος θὰ οὗς φανῇ, μᾶλλον ἀβήματος καὶ μονιμότερον θὰ
ἐντυπωθῇ εἰς τὰς ψυχὰς οὗς.

Ὅτι μὲν λοιπὸν συντελεῖ ἡ κακοπέθεσι τῶν ἁγίων εἰς
τὸ νὰ ἔκωσιν οὗτοι ταπεινωροσύνην καὶ μὴ ὑπερηφανεύων-
ται ἔνεκα τῶν ἐξαρετικῶν σημείων καὶ κατορθωμάτων αὐ-
τῶν καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτρεψεν αὐτῶν ὁ Θεός, ὅς ἀκούσωμεν
τοῦτο ἀπὸ τὸν Προφήτην Δαυὶδ καὶ τὸν Παῦλον. Ὁ μὲν
Δαυὶδ λέγει. «ἐξέρχεται ὑπὸ τὸν πόδα μου τοὺς ἐκείνους
καὶ τὸν θάνατον, ὁ δὲ Παῦλος ἀπὸ εἴπεν εἰρηγόνην
μέχρι τοῦ τρίτου οὐρανοῦ καὶ μετεφέρθη εἰς τὸν παράδει-
σον», προσέθηκε, ἔνεκα τῆς ὑπερβολῆς τῶν ἀποκαλύψεων
ἐπέτρεψεν ὁ Θεός καὶ μοὶ ἐδόθη ζῆλον ἀκαταντὸν εἰς τὸ σῶ-
μα ἀγγελος τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ μὲ κτυπῇ κατὰ πρόσωπον διὰ
νὰ μὴ ὑπερηφανεύωμαι. B' Κορ. 12, 2, 4, 7) Τὴ εἶναι σα-
φέστερον ἀπ' αὐτό, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωμαι, λέγει. ἐπέ-
τρεψεν ὁ Θεός εἰς τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατανᾶ νὰ μὲ κτυ-
ποῦν εἰς τὸ πρόσωπον, ἀγγέλους δὲ τοῦ Σατανᾶ δὲν ἐννοεῖ
δαίμονας τίνας, ἀλλὰ τοὺς ἀνθρώπους, που ὑπηρέτουν τὸν
διόβολον ἅλλ. τοὺς ἀπίστους, τοὺς τυράννους, τοὺς αἰωλο-
λάτραις αἱ ὁποῖοι συνεχῶς τὸν ἀπανακώρουν καὶ κατεβάζουν

Με αὐτὰ δὲ θέλει νὰ μὲς εἴπῃ τὸ ἔξῃς. Ἦμποροῦσαν ὁ Θεός
νὰ παύσῃ τοὺς ἀγγελούς B καὶ τὰς συνεχεῖς θλίψεις καὶ ἔ-
μοι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἠρπάγην εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν καὶ μετε-
φέρθη εἰς τὸν παράδεισον, διὰ νὰ μὴ ὑπερηφανεύωμαι καὶ ὑ-
περηφανήσωμαι ἀπὸ τὰς ὑπεράρκους ἀποκαλύψεως, ἐπέτρεψε
τοὺς ἀγγέλους τοὺς καὶ ὅπως τοὺς ἀγγέλους τοῦ Σατα-
νᾶ νὰ μὲ ραπίζω. Ἐάν δὲ ὅμοι καὶ ἐξοθαύμαστοι εἶναι ὁ
Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὅλα ὅσοι εἶναι τοιοῦτοι, καὶ πρὸς
μαὶ εἶναι, ἀλλ' ὅμως δὲν παύουν νὰ εἶναι ἄνθρωποι καὶ ἔ-
χουν ἀνάγκη καλλῶν προφυλακτικῶν μέτρων. A δὲ νὰ
μὴ ὑπερηφανεύωνται καὶ κυρίως οἱ ἡγιοι. Διότι τίποτε, συ-
νήθως δὲν ὀδηγεῖ τόσο εἰς ὑπερηφάνειαν, ὅσον ἡ γαρήκη
ἀπὸ κατορθώματα αἰνεύσεως καὶ θαυμά, που ἔχει οὐλοποιῶ-
θησαν. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτον τι, ἐπέ-
τρεψεν ὁ Θεός νὰ τοὺς εἰδρουν θλίψεις καὶ πειρασμοί, αἱ ὁ-
ποῖοι τοὺς κλίνουν νὰ εἶναι περμαζευμένα καὶ τοὺς πεί-
θουν νὰ ταπεινωροσύνην παντοῦ.

7 Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὸ νὰ φανερωθῇ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ
πέρα πολλὴ συντελεῖ τοῦτο, δοκίμουν αὐτὸ παρὰ τοῦ Ἰδοῦ ὁ
ποστόλου, που τὸ εἶπε πρωτότερα B Διὰ νὰ μὴ λέγῃς δηλο-
γῇ, ὅτι αἱ ἀπιστοὶ θεωροῦν, ὅτι ὁ Θεός, που ἐπιτρέπει ταῦτα,
τὸ κάνει ἀπὸ ἀδυναμίαν, διότι ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ἀπαλ-
λῇ ἀπὸ τοὺς κινδύνους τοὺς δικούς του, ἐπιτρέπει νὰ ὑπο-
φέρουν συνεχῶς. Καὶ πρόσθε νὰ ἴδῃς πὺς με αὐτὰ ἀπεβί-
ξε τοῦτο ὁ Παῦλος, ὅτι ὅσα μόνον δὲν φανερόνουν ἀδυναμί-
αν τοῦ Θεοῦ, ὅσα γίνονται, ἀλλὰ ἀναθέτω τὴν μεγάλην αὐ-
τοῦ δύναμιν εἰς ὅλα. Ἀποὶ ἀπλοῶς εἶπεν ὅτι ἐμοὶ ἐδόθη ζῆ-
λον ἀκαταντὸν εἰς τὸ σῶμα, ἀγγελος τοῦ Σατανᾶ διὰ νὰ μὲ
ραπίζῃ καὶ ἐπανεῖμαι μετὰ λόγια αὐτὰ τοὺς ἀλλεπαλλή-
λους πειρασμούς, προσέθεσε ἐπὶ τὸν πειρασμὸν αὐτῶν πολ-
λὰς φορές παρεκάλει τὸν Κύριον νὰ μοὶ πῇ διατῇ καὶ μοὶ
εἶπε· σοὶ εἶναι ἀρκετὴ ἡ χάρις που σοὶ δίδω, διότι ἡ δύνα-
μις μου ἀνοδεύνηται τελεία ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθε-
νής» (B' Κορ. 12, 8, 9) Τότε φαίνεται ἡ δύναμις μου, λέγει,
C ὅταν σεῖς εὐρίσκεισθε εἰς ἀδυναμίαν, καὶ μετὰ οὗς, που φαί-
νεσθε ἀσθενεῖς, ὁ λόγος τοῦ κρησματοῦ ἀνδάνεται καὶ δια-
δίδεται παντοῦ Παράδειγμα τοῦτο, ὅταν τὸν ἐκλείσιν, εἰς
τὴν φιλακήν, ἀπὸ τὸν εἰδραν πολὺ δοκίμα, (Πρ. 16, 20,
προσεβήκουσιν εἰς τὸ Ἐὐαγγέλιον τὸν δεσμοφύλακα. Εἰς τὸ
ζῆλον ἦσαν τὰ πόδια, εἰς τὰς ἀλυσίδας τὰ χεῖρα καὶ ἡ φυ-
λακὴ ἐσφίξετο τὸ κεφάλιν, ἐνῷ αὐτοὶ ἐδοξολογοῦν τὸν
Θεόν.

Ἐλέπεις πῶς ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐφαίνετο τελεία εἰς
τὴν ἀδυναμίαν. Ἐάν ἦτο ἐλεύθερος ὁ Παῦλος καὶ ἐσφίξετο

ἐκείνο τὸ οὐκ ἔχει, τὸ φαινόμενον αὐτὸ δὲν θὰ ᾔτο θαυμαστόν. Διὰ τοῦτο, λέγει, νὰ μένης δεμένος, καὶ ὡς σαλεύονται οἱ τοῖχοι αὐτῶν ὅλα τὰ μέρη καὶ ὡς λύονται αἱ δεσμάται, Ὡς φαίνεται ὁλοφάνερα ἡ δύναμις σου, διότι αὐτὰ θὰ γίνωνται διὰ σοῦ τὸ φυλακισμένον καὶ δεμένον. Αὐτὸ λαλῶν δεκάμε τὴν θεωροφύλακα νὰ ἐκταγῇ, τὸ ὅτι ἐπὶ ὁ Παῦλος ἐνὶ εὐρίσκειτο εἰς τόσον ἀσπηρὸν περιορισμὸν εἰς τὴν φυλακὴν, μὲ τὴν προσευχὴν μόνον καταρτίσκει νὰ πείσῃ τὰ θεμέλια, νὰ ἐνοίξῃ τὰς θύρας τοῦ δεσμητηρίου καὶ νὰ λύσῃ ὅλους τοὺς δεμένους. «Ὅτι δὲ μόνον εἰς αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις τῆς ζωῆς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Παύλου καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων ἡμπορεῖ νὰ ἔῃ κανεὶς ὅτι συχνὰ συνέβαινε τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἀσχημοὺς νὰ φανταίτο πλουσία ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, νὰ παρακολουθῇ τὰς ἐλπίδας καὶ ἔτι νὰ καρπύτῃ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐὰν τοῦτο ἔλεγε, «Σὺ εἶσαι ὁρεκτὴ ἡ χάρις σου σοῦ δίδω, διότι ἡ δύναμις μου ἀναδρακνύεται τελεία, ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀσθενής» (Β' Κορ. 12, 9).

Ὅτι δὲ ᾔτο δυνατόν οἱ ἄνθρωποι νὰ τοὺς θεωρήσων ὅτι εἶναι ἀνώτεροι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, εἰς δὲν τοὺς ἐδίδεπον νὰ ὑποφέρουν τόσα, ἀκούον, πῶς ἐκφράζει αὐτὸν τὸν φόβον ὁ Παῦλος αἰσθῆναι ἐν θαλίᾳ, λέγει, νὰ καυχῶμαι δὲν θὰ εἶμαι ἀνόητος· δυσκολεύομαι ὅμως νὰ τὸ κόμω διὰ νὰ μὴ μοῦ λογαριάζῃ κανεὶς παραπάνω ἀπ' ἐκεῖνο πού ἔλπει ἡ ἀκούσις εἰς ἐμεῖς (Β' Κορ. 12, 8). Τί δὲ σημαίνει αὐτὰ πού λέγει ἡ ὑποπόνοια, λέγει, πολὺ περισσότερα θαύματα νὰ οὖς εἶπω, ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ τὰ πράξω. Ἡ φοβούμενος ὡς πῶς τὸ πλῆθος τῶν θαυμάτων συντελέσει, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ σαρματίζουσιν δι' ἐμὲ ἰδοὺ ἀνωτέρων τῆς πραγματικῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Πέτρος μὲ τὸν Ἰωάννην, ὅταν ἀνάρθρωσαν τὸν κυριότον καὶ ὅλοι ἐδίδεπον πρὸς αὐτοὺς μὲ μεγάλον θαυμασμόν, καθυσταλόντες αἰκοὺς καὶ πελόντες, ὅτι τίποτε δὲν ἔκαμον μὲ τὴν δύναμιν τῶν ἢ τὴν ἀρετῶν τῶν, λέγουσιν· «διὰ θαυμάζετε καὶ εἰσέτε χαρῶσθε τὰ μύστα σας εἰς ἡμᾶς ἀπὸν μὲ ἰσχύϊν μας δύναμιν ἢ λόγῳ τῆς εὐσεβείας μας νὰ ἔκαμεν κατορθώσει νὰ περπατῇ οὗτος» (Πρὸς 3, 12).

Καὶ εἰς τὰ Ἀνστρά πάλιν οἱ ἄνθρωποι ἔκα μόνον εἶχον ἐκταγῇ, ἀλλὰ καὶ ταυραὶ ἀπὸ ἐκτεφάνωσαν τοὺς ἔφερον καὶ ἐπιχειροῦσαν νὰ τοὺς θυσιάζουν εἰς τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν θεωροῦσαντες αὐτοὺς ὡς θεοὺς. Ἐλέγε τοῦ δια-

8 Τὰ πρὸς Θεοὺς [ἔα ἐκτεφάνωσαν] τὸν ἑβραϊστὴν καὶ εἰτε ἐκτεφάνωσαν

ἐκείνου τὴν κακουργίαν. Δι' ἐκεῖνον, πού ὁ Κύριος ἐφρόντιζε νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τὸν κόσμον τὴν ἀσέβειαν, διὰ τούτων ἐκεῖνος ἐφρόντιζε νὰ τὴν εἰσαγάγῃ, προσπαθῶν ὅτι νὰ πείσῃ τοὺς ἄνθρωπους νὰ θεωροῦν ἀνθρώπους ὡς θεοὺς, πρῶτον τὸ ὅποιον ἔκαμε καὶ εἰς πραγματικόνους καιροὺς. Καὶ αὐτὸ κυρίως εἶναι ἐκεῖνο, πού ἔφερον εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ῥῆξιν τῆς εἰδωλολατρίας. Πολλοὶ διηλαθὴ ἄνθρωποι, πού διέπρεψαν εἰς πολέμους καὶ ἔστησαν τρόπια καὶ ἔκτισαν πόλεις καὶ μὲ ἄλλα παρόμοια ἔργα τοὺς τότε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐκτεφάνωσαν, θεοὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐθεωρήθησαν καὶ μετὰ αὐτοὺς καὶ θεοὺς ἐταμίωσαν, δεκάς συνέβη εἰς τοὺς Ἕλληνας, πού ὅλος ὁ κατάλογος τῶν θεῶν τῶν ἀποτελεῖται ἀπὸ τοιούτων ἀνθρώπων. Διὰ νὰ μὴ συμβῇ λοιπὸν τοῦτο καὶ εἰς τοὺς ἁγίους, ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς συχνὰ νὰ καταδιώκωνται, νὰ κυριεύωνται, νὰ ἀσθενήσιν, ὥστε ἵνα ἡ ὑπερβολικὴ σαρκικὴ ἀσέβεια καὶ τὸ πλῆθος τῶν περαιομένων πεισῇ τοὺς τότε παρόντας, ὅτι καὶ ἄνθρωποι ἦσαν αὐτοί, πού ἔκαμον πόσον μεγάλα θαύματα καὶ τίποτε δὲν ἔκαμον μὲ τὴν δύναμιν τῶν, ἀλλὰ μόνον ἡ θεοὺς χάρις διὰ μέσου αὐτῶν ὅλα τὰ κατορθώσαν. Διότι ἐάν αὐτοὺς, πού εἶχον καμὲν μικρὰ καὶ εὐτελεῖ ἔργα θεοῦς τοὺς ἐνόμισαν, πολὺ περισσότερον, ἐάν δὲν ἠπάθαινον κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, αὐτοὺς θὰ ἐνόμιζον, οἱ αὐτοὶ ἔκαμον τοιαῦτα ἔργα, πού κανεὶς δὲν ἔκρινε ποτὲ οὔτε εἶδε. Ἀπὸ δὲ, ἐνθ' αὐτὰ ἐκαστηνὸν, ἐκρηγνύοντο, ἐκταλίζοντο, ἐξεπλάκωντο, καὶ ἐκαστηνὴν ἡμέραν ἐκινδύνουν μερικὰ διὰ τῶν ἀνθρώπων ἔπασσον εἰς τὴν ἀσέβειαν ταύτην ὑποψίαν, ὅτι πολὺ περισσότερον θὰ ὑποτιθέοντο τοῦτο, εἰ δὲν ὑφίσταντο κατὰ τὸ ἀνθρώπινον.

8. Ἡ τρίτη αἰτία τῆς κακοπαθείας τῶν ἁγίων εἶναι αὐτή. Τετάρτη δὲ τὸ νὰ μὴ νομίζουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι αἱ ἔργα ὑπερτεροῦσιν τὸν Θεόν μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀπολαύσων εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν εὐτυχίαν καὶ πλοσίαν ὀλίγον. Διότι πολλοί, πού ζοῦν εἰς τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἀπολοσάν, ὅταν πολλὰς ἀπὸ πολλοὺς ἐπακρίνωται καὶ προτρέπονται νὰ εἰσελθῶν εἰς τοὺς κόπους τῆς ἀρετῆς καὶ ἀκούσων νὰ ἐκταλίζωνται οἱ ἄγιοι διὰ τὸ θάρρος τῶν πρὸ τῶν κινδύνων μὲ αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν τοὺς συσκοφαντοῦν. Καὶ οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀκάμῃ ὁ διάβολος αὐτὴν τὴν ὑποψίαν συνέλαβε. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ Ἰωὴ εἶκεν ἀποκτήσῃ πολλά πλοσίαν καὶ ἀπελπίσθαι πολλὰς εὐπορίας. Ἐάν ὁ Θεός, φέρων ὡς παράδειγμα τὸν Ἰωὴ, εἶδει περιφρόνησιν πρὸς τὸν πονηρὸν δαίμονα, οὗτος ἐπειδὴ δὲν εἶχε τι νὰ εἴπῃ, οὔτε νὰ δικαιολογήσῃ διὰ τὰ ἐκτεφάνωτα του, οὔτε νὰ ἀρνῆσθαι τὰς ἀρετὰς τοῦ δικαίου, πρὸς αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν καταφρονῶνι λέντων τὰ εἴδη ἐκταλίζωνται οὐ σέβεται οἱ Ἰωὴ, Περιφρονημαὶ τὴν ἐντολὴν καὶ ἐκτός τοῦ

αίματι περιουσίαν τοις» (Ίωβ 1, 9, 10) Μὲ ἀμοιβήν, λέγει εἶναι ἐκεῖνος ἐνάρετος, διότι ἀπολαμβάνει τόσας εὐπορίας. Τί λοιπὸν ἀπῆντησεν ὁ Θεός, ¹² Α θέλων νὰ τοῦ δεῖξῃ ὅτι οἱ ἄγιοι δὲν ὑπηρετοῦν αὐτόν, ἀναμένοντες ὕληας ἀμοιβάς, ἀφῆρσεν ἀπ' αὐτὸν ἅλην τὴν εὐπορίαν, τὴν παρέδωκεν εἰς πτωχείαν καὶ ἐπέτρεψε νὰ πάσῃ οὐ φοβερὴν νόσση. Ἐπειτα ἐλάττωσεν τὸν δαίμονα, ὅτι ἀδίκως εἶπεν αὐτὴν τὴν ὑπόνοιαν λέγει «ἀκόμη διατηρεῖ τὴν ἀρετὴν τοι, ἂν καὶ κυρίως λόγον μὲ παρεκίνησες νὰ καταστρέψῃς τὴν περιουσίαν τοις» (Ίωβ 2, 3). Διότι εἰς τοὺς ἁγίους ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀμοιβήν καὶ ἀνταπόδοσιν, τὸ νὰ ὑπηρετοῦν τὸν Θεόν, ὅπως καὶ εἰς ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ, τοῦτο ἀρκεῖ ὡς ἀμοιβή, τὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν ἀγαπητὸν τοι καὶ δὲν ζητεῖ τίποτε περισσώτερον, οὔτε θεωρεῖ τίποτε ἀνώτερον τούτου. Ἐὰν δὲ τοῦτο παρατηρῇται εἰς τὸν ἄνθρωπον πολὺ περισσώτερον εἰς τὸν Θεοῦ. Τοῦτο θέλων νὰ δεῖξῃ ὁ Θεός ἐπέτρεψε νὰ γίνωσιν περισσώτερα ἀπ' ὅτι ἐζήτησεν ὁ διάβολος, Β Διότι ἐκεῖνος μὲν λέγει «ἐπιδώσω τὸ χεῖρ σου καὶ ἔγγισε αὐτόν» (Ίωβ 2, 5) ὁ δὲ Θεός δὲν κάνει αὐτό, ἀλλὰ, εἰς οὐ τὴν παραδόξω λέγει (αὐτοῦ, θ) Καθὼς δηλαδὴ εἰς τοὺς κατωτέρους ἀγγέλους, ὅσοι ἐκ τῶν ὁμήλων ἔκων σφραγίσαν καὶ γερὰ σώματα, δὲν φαίνονται τοσόν τι εἶναι, ἀπ' ὅσον φοροῦν τὸ φόρεμα, ποῦ εἶναι ὀρεγμένον μὲ λάδι, ἀλλὰ, διὰν ὀγάδουν αὐτὸ καὶ γυμνοὶ πηγαίνουσιν εἰς τὴν παλαίστρην, τότε κυρίως κάνουν τοὺς θεατὰς νὰ θαυμάζουν τὴν ἀναλογίαν καὶ συμπληρῶσιν τῶν μελῶν τοῦ σώματος των διότι τίποτε πλέον δὲν ἔμπορεῖ νὰ τὴν ἀποκρυφῇ αὐτὸ συνέθη καὶ μὲ τὴν ἰαβ. Ὅταν μὲν ὡς ἄλλο φόρεμα ὄσπερ τὸν πολὺν ἐκεῖνον πλοῦτον, δὲν ἐφαίνετο εἰς τοὺς πολλοὺς ποῖος εἰς τὴν ψυχὴν ἦτα. Γ Ὅταν ἔκως αὐτὸν ὁ ἀθλητὴς αὐτὸς τὸν ἐπιταξὲ μακρὰ καὶ γυμνὸς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἀνῶνας τῆς ἀρετῆς, τόσον ἐξέπληξε μὲ τὴν νυμνότητα ὅλους τοὺς θεατὰς, ὥστε καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἡγήλας, βλέποντες τὴν ὑπομονὴν τῆς ψυχῆς τοι, ἐκπνεάζαν ἀπὸ θαυμασμοῦ καὶ ἐκτεροκρότησιν τὸν νικητὴν. ποῦ ἔφερε τὸν στέφανον τῆς νίκης. Διότι, καθὼς εἶπον καὶ προσηγομένως, δὲν ἐφαίνετο τόσον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποῖος ἦτο εἰς τὴν ἀρετὴν, ὅταν ἦτο μέρα εἰς ὅλον ἐκεῖνον τὸν πλοῦτον, ὅταν, ἀφ' ὅπου ἐρριψε ὡς φορεῖα μακρὰν τὸν πλοῦτον, ἐράνη γυνὴς εἰς τὸ μέσον τοῦ κόσμου, ὡς νὰ ἦτο εἰς θέατρον καὶ ὅλοι θύμιναν ἐκπληκτοὶ διὰ τὴν ἀντοκὴν τῆς ψυχῆς τοι. Διότι δὲν ἐφαίνετο ἐκπνεύσας μόνον ἀπὸ τὴν ἀπαιτείαν τοῦ πλοῦτος. Δ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν πάλιν καὶ ἀπὸ τὴν ὑπομονὴν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὁδοῦ νείας. Ὅπως δὲ εἶπον καὶ προσηγομένως, δὲν ἐκτύπησεν ὁ ἔκως ὁ Θεός τὸν Ἰωβ μὲ τὰς πληγὰς, διὰ νὰ μὴ λέγῃ πάλιν

ὁ διάβολος ὅτι τὸν ἐλυτμήσῃ καὶ δὲν τὸν ἔβαλε εἰς ὄρους ἔρημης πειρασμούς, ἀλλὰ ἀνέθεσεν εἰς τὸν διάβολον νὰ τοῦ καταστρέψῃ τὰ ποιήματα καὶ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς ὁσθένειαν. Μὲ αὐτὸ ἦτο ὡς νὰ λέγῃ ἔκως ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ὁμήλων καὶ διὰ τοῦτο δὲν οὐ ἐμποδίζω νὰ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς ὅσα θέλει ἀγανίσματα. Ἀλλὰ καθὼς οἱ δόξαι καὶ εἰς τὴν δεξιότητιαν των καὶ εἰς τὴν δύναμιν τοῦ αἵματος των ἔκωντες πεποθήσιν παλαιστοί, δὲν συμπλέκονται πολλὰς μὲ τοὺς ἀνταπλόους των ὁδοὶ καὶ ὡς ἴσος πρὸς ἴσον ἀλλὰ ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς πιάσῃ ἀπὸ τὴν μέσση. Ε ὥστε νὰ φανῇ ἡ νίκη των λαμπρότερα, ἔτσι καὶ ὁ Θεός ἐπέτρεψε εἰς τὸν διάβολον νὰ πιάσῃ τὸν Ἰωβ ἀπὸ τὴν μέσση, ἵνα ὅταν ὁ Ἰωβ, ἐνθ' ἦτο εἰς τόσον μειονεκτικὴν θέαν νικήσῃ τὸν διάβολον καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τὸν ἐπιπλοῦσιν λαμπρότερος γίνῃ ὁ στέφανός τοι. Χρυσὸς εἶναι γνήσιος, ὅπως θέλεις δοκίμασε, ὅπως θέλεις βασάνωσε. δὲν θὰ εὐρήσῃ εἰς αὐτὸν κηλίδα. δὲν φανερώνει δὲ εἰς ἡμέας τὴν ἀνδρείαν μόνον τῶν ἁλίων, ἀλλὰ φέρει καὶ ἄλλην πολλὴν παρηγορίαν. Διότι τὴν λέγει ὁ Χριστός, «Μακάριοι γίνεσθε ὅταν οὐς ὑβρίζουσιν οἱ ὀνειδισμοὶ καὶ οὐς διώκουσιν» ¹³ Α καὶ εἰσὺν φευδόμενοι παντὸς εἰδους κακολογίας καὶ κατηγορίας ἐναντίον σας δι' ἐμὲ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιάσθε, διότι ἡ ἀνταποδοξία σας εἰς τοὺς σόφρονους θὰ εἶναι μεγάλη, διότι τὰ ἴδια ἔκαμον καὶ εἰς τοὺς προφῆτας οἱ πατέρες αὐτῶν» (Ματθ. 5, 11—12). Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος θέλων νὰ παρηγορήσῃ τοὺς Μακεδόνας λέγει «διότι καὶ σὺς ὀδεῖτε ἀγνῶστε μνηστῆ τῶν Ἑσπεριῶν τοῦ Θεοῦ ποῦ εἶναι εἰς τὴν ἰουδαίαν, διότι ἐπέθετε τὰ ἴδια ἀπὸ τοὺς ὁμοθνήεις σας καθὼς καὶ ἐκεῖνος ἀπὸ τῶν ἰουδαίων» (Α' Θεο. 2, 14—15). Καὶ τοὺς Ἑβραίους πάλιν διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου παρηγορεῖ ἀναφέρων λεπτομερῶς ὅλους τοὺς δικαίους ποῦ ἔζων εἰς καμίνους, εἰς λάκκους, εἰς ἐρήμους εἰς ὄρη, εἰς σπλάγια, εἰς πείναν καὶ στενοχωρίαν. (Ἐβρ. 11, 35—38) Β Διότι τὸ νὰ ἔχουν ὅλοι τὰ ἴδια παθήματα φέρει κάποια παρηγορίαν εἰς τοὺς θλιβομένους. Ὅτι δὲ τὰ παθήματα μὲς φέρουν εἰς τοὺς λόνους τῆς ἀναστάσεως, ἔκωνσιν τὸν Παῦλον, ποῦ λέγει, «Ἐὰν ἀπὸ συμπερινοταλόνους ἀνθρώπων ὑπολογισμοὺς ἐκινδύνευσαν νὰ κατασπαράξῃ μακάριος πρὸς θεοῦ εἰς τὴν Ἐφεσον, ἡ ἐκέρχισα ἀπ' αὐτό, ἐὰν οἱ νεκροὶ δὲν ἀνασταίνονται» (Α' Κορ. 15, 32). Καὶ πάλιν, ἐὰν εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν διακρινε σιγήσει τὰς ἐλπίδας μας μόνον εἰς τὸν Χριστόν, ἐμὲ οἱ περισσώτερον ὁδοὶ καὶ ἀξιοπληροὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους» (αὐτόθα 19). Ἀναρίθμητα βάσανα ὑποφέρωμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρόντος βίου. λέγει Ἐὰν λοιπὸν δὲν ἐσώμεν

ἐλπίδα δι' ἄλλην ζωὴν, ἢ ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀλλοῦτερον ἀπὸ ἡμᾶς.

9. Ὅθεν εἶναι φανερόν ὅτι δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὸν παρόντα κόσμον ἡ ζωὴ μας C. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τοὺς πειρασμούς. Διότι ποτὲ δὲν ἤθελε ἀνεκτῆς ὁ Θεὸς δικαίους καὶ ἔκαθεν τόσον πολλὰ καὶ μεγάλα κακά καὶ περιστῶν ὅλων τοῦτον τὸν βίον μὲ πειρασμούς καὶ ἀναριθμήτους κινδύνους, νὰ μὴ ἀνταρτίσῃ μὲ πολλὴ μεγαλειότητα Θεοῦ. Ἐάν δὲ θὰ ἤθελε ἀνεκτῆς νὰ μὴ τοὺς ἀνταρτίσῃ, εἶναι φανερόν ὅτι καλυτέρον καὶ λαμπροτέραν ἡτοίμασε ζωὴν ἄλλην, κατὰ τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ στεφανώσῃ καὶ ἀνακηρύττῃ ὡς νικῶν τοὺς σάβητας τῆς εὐσεβείας ἐνὸς αἰῶνος ὅλου τοῦ κόσμου. Ὡστε, ὅταν ἴδῃς ἕνα δίκαιον ἄνθρωπον νὰ στενοχωρεῖται, νὰ κακοπαθεῖ μὲ ἀδενείας καὶ πτωχείαν D καὶ ἀναριθμητὰ ἄλλα κατὰ τὸν βίον τοῦτον νὰ τελευτῇ, νὰ λέγῃς εἰς τὸν εαυτὸν σου, ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἀνάστασις καὶ κρίσις, ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπέτρεπεν ἐκεῖνος πρὸς ὑπέφερε τόσα βάσανα δι' αὐτόν, νὰ φύγῃ ἀπὸ ἐδῶ χωρὶς νὰ ἀπολάβῃ κανένα καλὸ. Ἀπ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἡτοίμασεν εἰς τοὺς δικαίους ἄλλην ζωὴν περισσότερον εὐκάρυστον ἀπ' αὐτὴν καὶ πρὸ ἀνεκτῆς. Διότι ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ζωὴ, δὲν θὰ ἐπέτρεπεν ἀπὸ μὲν τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους πολλοὶ νὰ ζοῦν, ἔκοντες ἐδῶ ὅλα τὰ ἀγαθὰ μὲ ἀφθονίαν ἀπὸ δὲ τοὺς δικαίους πάλιν, πολλοὶ νὰ ζοῦν μὲ ἀνριθμητὰ κακά. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔκει ἐτοιμασθῇ ἄλλη ζωὴ, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλει νὰ ἀποδῶσιν εἰς τὸν καθέναν κατὰ τὴν ἔξω, του, δηλαδὴ εἰς ἄλλον κατὰ τὴν πονηρίαν του καὶ εἰς ἄλλον κατὰ τὴν ἀρετὴν του, διὰ τοῦτο ἀνέχεται νὰ θλῇ τὸν μὲν δίκαιον νὰ κακοπαθεῖ, τὸν δὲ κακὸν νὰ ζῇ μέσα εἰς τὰ θάνατα πλοῦσι.

Ε. Καὶ τὴν ἄλλην αἴψαν θὰ προσπαθῶμεν νὰ οἴσῃ τὴν ἀποδείξω ἐκ τῶν Γραφῶν. Ποῖα δὲ εἶναι αὕτη; Τὸ νὰ μὴ ἰσχυρίζωμεθα ἡμεῖς, ὅταν μᾶς παρακαλοῦν νὰ πρῶξωμεν τὴν ἰδίαν ἀρετὴν, ὅτι ὤφθην ἐκεῖνοι εἶναι ἄλλην φύσιν ἢ ὅτι δὲν ἦσαν ἄνθρωποι. Διὰ τοῦτο ὁμιλῶν κάποιος περὶ τοῦ μεγάλου προφήτου Ἠλία, ὡς ἔζη ἐκφοβᾶται περὶ αὐτοῦ. «Ὁ Ἠλίας ἦτο ἄνθρωπος ποὺ εἶχεν ὑποφέρει πάθηματα ὅπως ἡμεῖς» (Ἰακωβ 5, 17). Βλέπετε ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι ἦτο ἄνθρωπος, ὅπως ἡμεῖς ἐκ τοῦ ὅτι ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς ἰδίας μὲ ἡμᾶς κακοπαθείας. Καὶ πάλιν «Διότι καὶ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος θνητός μὲ σὰς» (Σοφ. Σοφ. 7, 1). Καὶ τοῦτο ἐγγινᾷ ὅτι ἔχομεν τὴν ἰδίαν φύσιν.

Διὰ νὰ μὴ μῆς δὲ ὅτι τοῦτο ἡ κακοπάθεια τῶν ἐνανθρώπων μᾶς διδάσκει νὰ παρορκίωμεν ἐκεῖνους ποὺ πρέπει. Ἡ Α. εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἑξῆς. Ὁταν ἀπλοῶς ἐκδόσῃ τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ «μέχρι τῆς ὥρας ταύτης καὶ πεινῶμεν καὶ δι-

πνῶμεν καὶ ἔχομεν ἀνεπαρκῆ ἐνδύματα καὶ συμπόματα καὶ περιφερόμεθα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ κοπιᾶμεν» (Α' Κορ. 2, 11) καὶ ὅτι αὐτὸν ποὺ ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παθεῖν μὲ τὰς θλίψεις μαστιγῶναι δὲ μὲ δομαρώσεις κάθε ἡμέραν, ποὺ τὸν θεωρεῖ ἱκανὸν του» (Εβρ. 12, 6) εἶναι ὁλοφάνερρον ὅτι καὶ αὐτοὺς ποὺ εὐρίσκονται μέσα εἰς τὰς ἀνάσεις, ἀλλὰ αὐτοὺς ποὺ στενοχωροῦνται κέρην τοῦ Θεοῦ καὶ βιβάζονται θὰ ἐπαινέσωμεν, καὶ θὰ ὑψαύσωμεν δαούς ζοῦν μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ φροντίζουν διὰ τὴν εὐσέβειαν. Ὡς οὖν ὁμιλεῖ καὶ ὁ προφήτης «Τὸ δεξιὸν χεῖρ εἶναι χεῖρ δικαιοσύνης, αἱ θυγατέρες τῶν καλλωπισμένων καὶ στολισμένων ὡς τὰ ἀγάλματα τῶν νοσῶν B. Αἱ ἀποθήκαι τῶν γεμῆται καὶ τὸ περισσεύμα τοῦ ἐνὸς δοκεῖται μοῖναι εἰς τὸ ἄλλο. Τὰ πρόβατα αὐτοῦ εἶναι πολίτευκα καὶ πολλαπλασιάζονται εἰς ἀνοκτοὺς κάμους ὅπου ἐβόσκουν. Τὰ βόδια τῶν πολλῶν πασιεῖ, ἀνὴρ ὑπάρχει κανένα ρήγμα εἰς τοὺς φραγμοὺς καὶ εἰς τὰ τεῖχη τῶν, οὔτε ἔξωθεν οὐδὲ ἐνὸς αὐτῶν πρὸς αἰκμαλυσίαν, οὔτε ἔρριον δι' ὀνυκίσματα θηρῶν εἰς τὰς πλατείαις αὐτῶν ἀκρόνται. Οἱ ἀνδρες ἄνθρωποι ἡμετέρισαν τὸν λαὸν εἰς τὸν ὅσον ὑπάρκουν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ» (Ψαλμ. 148, 11—15). Σὺ ὅμως τί λέγεις, ὦ προφήτα, εὐδοκῶς εἶναι ὁ λόγος τοῦ ὁποίου Θεοῦ του εἶναι ὁ Κύριος τοῦ παντός» (αὐτόθα 5). Ἐὰν μακαρίσῃς, λέγει, ὅτι ἐκεῖνον ποὺ ἔχει πολλὰ χρήματα, ἀλλὰ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι στολισμένος μὲ πολλὰν εὐσέβειαν, ὅπως καὶ ἂν ὑπερέβῃ πάρα πολλὰ κακά.

Ἐάν δὲ εἶναι ἀνάγκη καὶ ἐνόστην αἰτίαν νὰ ἀνοφῇμεν διὰ τὰς θλίψεις τῶν δικαίων, ἐκεῖνο θὰ εἴπωμεν, ὅτι δηλαδὴ ἡ θλίψις κάνει καλυτέρους ἡθελῶς τοὺς ἐλαττωμένους διότι ἡ θλίψις παράγει ὡς μόνον καὶ τέλειον ἔργον τὴν ὑπομονήν, ἡ δὲ ὑπομονὴ παράγει ἀρετὴν δοκιμασμένην καὶ τελείαν C. ἡ δοκιμασμένη δὲ ἀρετὴ παράγει τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Θεόν, αὕτη δὲ ἡ ἐλπίς δὲν ἐντροπιάζει καὶ διαμεῖβει αὐτὸν ποὺ τὴν ἔχει» (Ρωμ. 5, 3—5). Βλέπετε ὅτι ἡ δοκιμασία τῶν θλίψεων ἐμβάλλει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐλπίδα περὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν καὶ τὴν νὰ ὑποστέμεθα πειρασμούς συντελεῖ νὰ ἔχομεν καλὰς ἐλπίδας περὶ αὐτῶν, ὥστε δὲν οὐκ ἐλεγον χωρὶς λόγων, ὅτι αὐταὶ αἱ θλίψεις λαμβανέμεν τὰς ἐλπίδας μας περὶ τῆς ἐκστάσεως καὶ καλυτέρους κἀνοῦν τοὺς βασανιζομένους «διότι καθὼς λέγει, εἰς τὴν κάμινον δοκιμάζεται ἡ γνησιότης τοῦ χρυσοῦ, ὅπου καὶ ὁ ἄνθρωπος γίνεται εὐπρόσδεκτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅταν εὐρίσκεται εἰς τὴν κάμινον τῆς ταπεινώσεως, ποὺ φέρουν αἱ θλίψεις» (Σοφ. Σειρ. 2, 5). Εἶναι δυνατόν καὶ δεκάτην αἰτίαν νὰ εἴπωμεν. Ποῖα δὲ εἶναι αὕτη, εἶναι ἐκεῖνη ποὺ ἐπανελάθον προηγουμένους πολλὰς φορές, ὅτι δηλαδὴ ἂν ἔχωμεν περικῶς ἡθελῶς

κλῆρας, καὶ αὐτὰς διὰ τῶν θλίψεων τὰς ἀποβάλλομεν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν· Αὐτὸ φαίνεται πρὸς τὸν πλοῦτον οὐ Πατριάρχης Ἀβραάμ· ἔλεγεν ὅτι **D** ὁ Ἀδάμας ἐπέλειπαι μὲ τὸ παραπάνω το κακὸ τῆς δυστυχίας καὶ ἀσθενείας, διὰ τοῦτο ἐπὶ πορηγορεῖται δ' αὐτά, καὶ ἕταρα ἐπιφέρει συνεχέως (Λουκ. 18, 26) Ἐκείσε δὲ αὐτῆς τῆς πίστεος καὶ ἄλλην πάλιν βίαν ἐρύκαμεν Πόλεον· Τὸ ὅτι, συνετελείετο καὶ πολλὰ καταστάσεις οἱ στέφανος καὶ τὸ θαυμάει· Ἐπειδὴ ἔσον οἱ θλίψεις γίνονται· ἐννομιώτεροι, τόσον καὶ εἰς ἀμοιβὰς αὐξάνονται· οἱ μέλλοντες δοῦναι ἰσοῦ, ἀλλὰ πολλὸ περισσότερο· ἐπίσης δὲ εἶνα ἕξια διὰ τὰ πάσχοντες καὶ υποφέρουσιν κατὰ τὴν παρουσίαν ζῶντων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν δόξαν, ἡ ὥρισι μέλλει διὰ ἀποκαλυφθῆναι διὰ τὴν δόξην εἰς ἡμέρας (Ρωμ. 8, 18)

Ἀποὺ λοιπὸν ἔχομεν τόσας πολλὰς αἰτίας, καὶ δικαιο-
λογίαν διὰ κακοποιήσεως τὴν ἄνθρωπον, ὅς μὴ δύναται ἀναστρέφειν.
Ἐάν εὐρισκόμεθα εἰς περὶ τούτων, οὐτε γὰρ ἀπορροῦν δι'
αὐτούς, οὐτε γὰρ ῥυθίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς μας νὰ ποι-
δαγωγῶμεν, χρυσταίνωμεν, καὶ αὐτὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ τὸ
διδάσκωμεν. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς ἄνθρωπον νὰ (ἤ) μετὰ τὴν ἁρε-
τήν νὰ φιλοσοφῇ, κρητινίσκῃ, νὰ εἶναι, ἀρεστὸς εἰς τὸν
Θεόν, καὶ κατὰ τὴν ἀναρτίαν τὰς αὐτῶν νὰ ῥυθιστοῖται, νὰ μὴ
σκανδαλίζεσθαι, ἀγαπᾷται. Καὶ διὰ πλὴν ἴδῃς κάποιον νὰ ἀσχε-
λῶται μετὰ πνευματικὰ πρόγματα καὶ νὰ ἐπαύκῃ μετὰ κόρη κατὰ
ἰσχυρὸν καὶ κατὰ δύναμιν, καὶ εἰς τὰς προσηλασκάς του,
μὴ ῥυθίζουσα. Διὰ γινώσκω, διὰ πάλαι αὐτὴν τὴν ἀσπίδα
προβάλλουσαν πολλὰς φορὰς. Ὁ θεὸς, λέγουσιν, ἀνεκρίθησεν
εἰς τὸ ἔξαι εὐὰ νὰ φέρῃ κηρία διὰ τοὺς πτωχοὺς τῆς
ἐλπίδος τοῦ Μαρτυρίου καὶ σὲ ναύαρον τὸ ἔκαστον ἔλα. 15
Α "Ἄλλος πάλιν ἔκανε τὸ ἴδιον καί, ὡς ἔπειθεν εἰς τὰ κέρτα
τὴν ἡμετέραν, τὸ ἔκαστον ὅλα καὶ μελὴ ἔκαστον τὴν ὥμην του.
Τὶ λοιπὸν διὰ ἀπαντήσεως, διὰ κανὼνα αὐτὴν ἔαν περὶ
νὰ ἀφαιρῶμεν καὶ ἀπορροῦν ἐκείν ὃν καὶ ἐναυαγίσεν, ἔκει
τέλειον τὸν κορπὸν τῆς ἁρετῆς, ἐπειδὴ ἔχομεν διὰ ἡμετεροῦ-
σιν ἦτοι ἐμάχευται τὰ κηρία, τὰ ἔθετον εἰς ἀσφαλεῖς μέρος,
τὸ ἔπειθεν, διὰν ἀνεκρίθη καὶ ἄρασε τὸ ταῖδι. Τὸ δὲ ναυό-
γιον δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς θελητικότητος του. Ἀλλὰ διὰ τὴν
ἀπέργετον τοῦτο ὁ Θεός, διὰ νὰ καμῇ τοῦτον, τέλειον εἰς τὴν
ἀρετήν, Ναί, λέγει, ἀλλὰ οἱ πτωχοὶ ἔκαστον τὰ κηρία καὶ
καὶ ὁπορεύονται. Β Δὲν φροντίζεις ἐσὺ διὰ τοὺς πτωχοὺς τὸν
ὄσον τοῦτο ὁ Θεός, ποὺ τοὺς ἐδημιούργησεν. Ἐάν δι' ἔκαστον
αὐτὰ τὰ κηρία, εἶναι εἰς θεὸν νὰ τοὺς ἐλαφρολογῇ ὁ Θεός

6. Ματθαίον ἀπελπίτο καὶς ἐν ἐρησιάζματις πενήμενος ἐκ' οὐράτου τοῦ ἑωσέρος, ἐν ἀνταρτίῳ δ' ἡ Κωνσταντίνος, (Βλαδίσλ. Νίσις ἡ Κωνσταντίνος) d. 10. P. G. 90. 089

δι άλλου τρόποι περισσότερο μέσα προς άνετον συντήρησιν

10 Ἀς μὴ ὑπάρχουν λοιπὸν δι' ἀποδόσεωμεν εὐφρανίας εἰς τὸν Θεὸν δι' ὅσα γέγοναν, ἀλλὰ διὰ τὴν δοξάζουσαν δι' ἅλα, ὅτι οὗ καὶ κενὸς λόγος ἐπαρτάται ταῦτα καὶ γίνονται. Εἰς τὴν προπετειάνην δὲ περιπίπτει ἐνὶ ἡμῶν περ παραδόξῃται, ἐκεῖνος, ποῦ δὲ ἀνεκροφῶμεθα ἐκ τῶν χρημάτων ἐκεῖνον, ὅτι οὐ δ' ἅλου τρόποι τοὺς ἐξασφαλίζει τὴν διαστροφήν, συγχρόνως καὶ ἐκεῖνον, ποῦ ἐνοουήσῃ, τὸν κάνειν τελευταίον εἰς τὴν ὁρμήν, ποῦ δὲ οὖ διδίδει περσοποιήσαν μυσθόν, ἵπταται δὲ πρὸς τὴν εὐκτοροσύνην καὶ ἐκ τὸν Θεόν. ἐνῷ ἔπεισε οὗ τοῦτο συνοδρῶστα πρῆγμα, εἶνα, πολὺ ἀνέκτορον ἀπὸ τοῦ δι' ὁμῆν ἑλεμωσύνην. Ὁ Διὶ δὴ μόνον δοῦν θὰ δόσωμεν δι' ἑλεμωσύνην, ἀλλὰ καὶ δοῦν διὰ πᾶς ἀρεμῶσαν ἅλλα, ἂν τὴν ἀρεμῶσαν διὰ ὑποφῶμεν μετ' γεναιοσύνας, καὶ αὐτὰ πολλὸν μυσθόν ἀπὸ τὸν Θεόν φέρουν. Καὶ διὰ τὴν περὶ τὴν, ποῦ τούτο εἶνα ἀνέκτορον ἐκεῖνον. Βα οὐτὸ δι' ἀποδοίξῃ με δὲ συνῆθι εἰς τὸν Ἰωβ. Ἐκεῖνος, ὅταν ἦτο πλούσιος τὸ σπῆν τοῦ δὲ ἐκεῖν ἀνακτῶν εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ ἐβόλεεν εἰς αὐτοὺς ἅλα δοῦν ἐκεῖν εἰς αὐτό. Μὲν τὸ ἀναγὰρ δοῦν αὐτὸ τοῦτο οὐποδὲν δὲν ἦτο τὸν λαμπρὸς δοῦν ἦτο, ὅταν ἦκουσεν, ὅτι τὸ σπῆν τοῦ κατέπεσε καὶ δὲν ἐδυνασανόετο. Ὁ Διὲν ἦτο τὸσον λαμπρὸς, ὅτε μετὰ τὴν μαλλὰν τὸν προβάτων τοῦ ἐνέδου τοῦτο γυνίους, δοῦν ἦτο λαμπρὸς καὶ ἐνδοξός, ὅταν ἐνῷ ἔβαιον ὅτι φαστὰ ἔπεισε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν κορέσῃ τοῦ κατῆρορεν (Ἰωβ 1, 16) δόξασεν τὸν Θεόν τότε ποῦ εἶκεν ἅλα τὸ ἀγαθὸν ἦτο φιλόφρονος, τῆρα ἔγνην φιλόσοφος. Τότε ἔλασεν τοὺς πτωχοὺς, τῆρα εὐκαριστοῦσαν τὸν ἀσπῶνται καὶ δὲν εἶπε πρὸς τὸν θεατὸν τοῦ, διὰ τὸ ταῦτα καὶ αὐτῶν ταῦτα. Τὸ κοινὸν τὸν προβάτων μου, ἀπὸ τὴν ὁποῖα ἐτρέφετον ἀναρῶ ἡμῶντα πτωχοί, κατεστρόφον. Καὶ ἂν ἐγὼ δὲν ἦην ὁλός, καὶ ἐκὼ τὸσον μεγάλῃ περαιοσαν τοῦλάχιστον δι' ἐκείνως, ποῦ ἀπελοῖτο καὶ εὐσπῆ, ἔπειρεν ὁ Θεὸς καὶ ἀληθῆς τὴν καλὴν καὶ ὅμως πῶτος ἐκ αὐτῶν δὲν εἶπεν, ὅτε καὶν διανοήθῃ, διὰ ἐντῶναιεν ὅτι ὁ Θεὸς ἅλα πρὸς τὸ συμπερὸν τοῦ ἀνθρώπου τὸ οικονομεῖ.

Ε Καὶ διὰ τὸ ὅτι οὐκ ἦν πληρὴ τὴν ὁποίαν ἔδωκεν
εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθητῆρα, ὅταν ἔκαστος τὴν περισ-
σίαν μετὰ τὸ εὐαγγελισθῆναι τὸν Θεόν ἀπὸ τὴν πληρὴν τοῦ
τοῦ διδόντος καταλάβοιτε, λέγει ὅτι ὅταν οὐ διπλὴν ἢ
πλοῦστον καὶ ἁλοῦτον, ὑπὸ τὸν ὀφθαλμὸν μετ' εὐφρο-
νίας ἀποκαταστήσῃς ἔσται καὶ ἡ σὺν αὐτῇ τὸ πνεῦμα ἡμῶν κατὰ
τὴν εἰρήνην, ἡμῶν δὲ διαρρῶν δὲ τοῦ ἀπὸ αὐτοῦ ἐκείνου, 1^{ος} 16^{ος}
9^{ος} Ὅταν ὅμως τὸν ἐξηγούμενον μαθητευόμενον διὰ ὅλα καὶ
πρὸς ὅλα αὐτὸ δὲ τοῦ διδόντος τὴν ἰδίαν πρὸς τὸν Θεόν.

ἀγάπην, τότε ἐκείνου τὸ ἀδιάντροπον σέβειν καὶ ἵππευσι πλέον δὲν ἠμύρεσε νὰ εἴπῃ, διότι πᾶσα ἦτο πᾶς λαμπρὸς ὁ δίκαιος ἀπὸ πρῶτου. * Α Ἰὼ νὰ ὑπομένη κανεὶς μὲ γενναίω-
φυσίαν τὴν κακοτροπὴν ἑλπίς τῆς περιουσίας καὶ νὰ εὐχα-
ριστῇ τὸν Θεόν, εἶναι καλὸ ἀνώτερον ἀπὸ τὸ νὰ ἐκφύ-
τον καὶ ἐλεῇ, ὅπως ἐπρόκειτο καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰάβ.
Ὅταν ἦτο πλοῦσιος ἐδείκνυε μεγάλῃ ἀγάπῃ πρὸς τοὺς συ-
νανθρώπους του, διὸν ἔκαστος τὴν περιουσίαν, ἔδεικνυε μεγά-
λῃ ἀγάπῃ πρὸς τὸν Θεόν. Δὲν παρατείνει τὴν ἀμύλην
διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο χωρὶς λόγον, ἀλλὰ διότι παρετηρήθη τὸ
φαινόμενον, πολλοὶ ἄνθρωποι, πολλὰς φορὰς, ἐνῶ κάνουν ἐ-
λεημοσύνας, διατρέφουν χήρας, νὰ τοὺς ἀπαρέσουν ἄλλοι
ἐλπίν τὴν περιουσίαν. Ἄλλοι πάλιν νὰ τὴν κάσουν, λόγῳ πυρ-
καϊῆς, ἄλλοι λόγῳ ναυαγίου, ἄλλοι λόγῳ σκαφαντισμῶν καὶ σκα-
φαντισμῶν ἐπιτροπῶν, καὶ κατόπιν τούτων ἐλεημοσύνην, τὰς
ὁποίας πρῶτα ἔκανον ὀφθαλμοὺς εἰς πολλὰ μεγάλα πτωχεύον
καὶ ἀδυναμῶν καὶ ἀσθενειῶν καὶ κανεὶς δὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς
καταμικρὰν βάζει. Β Διὰ νὰ μὴ λέγῃται λοιπὸν, ἐκεῖνο
ποὺ λέγουσιν πολλοὶ, τὸ κανεὶς δὲν γνωρίζει τίποτε, εἶναι ὀρ-
κετὰ ἅλα ὅσα εἴπομεν νὰ ἀπομακρύνουν τὸν ὀφθαλμὸν τοῦτον.
Ὁ βέλτα, λέγει κάποιος ἄν καὶ ἔκανε τόσας ἐλεημοσύνας, τὰ
ἔκαστος ἔλα, καὶ τίσηται τοῦτο, τὰ ἔκαστος ἔλα. Ἄν διὰ τὴν
ἀπάθειαν ταύτην εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν, πολλὰ μεγαλύνει τὴν
προσελευσὴν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ, ὅπως ὁ
Ἰάβ, ἀλλὰ ἀκατονταπλοῖαν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Ἐν
τῇ ἐκείνῃ ἐκείνῃ ἔλα, ἂν τὴν κακοποιήσῃ ταύτην τὴν ὑπο-
μένην μὲ γενναίωφυσίαν, τοῦτο κάνει μεγαλύνει τὴν ἀπει-
θήν αὐτοῦ εἰς τοὺς οὐρανοὺς. C Διότι, ἐπειδὴ ἐκάλεισεν αὐ-
τὸν ὁ Θεὸς εἰς περισσότερα καὶ μεγαλύτερα ἀγνίσματα, τὸν
ἀφῆκε νὰ πτοῇ ἀπὸ τὸν πλοῦτον εἰς τὴν πτωχείαν. Πολλὰς
φορὰς ἔπυκε νὰ γίνῃ πυρκαϊὰ καὶ σοὺ ἔκαυσε τὸ σπῆν καὶ
σοὺ κατέστρεψεν ὅλην τὴν περιουσίαν. Θυμίσου σοὶ συ-
νέστησαν εἰς τὸν Ἰάβ καὶ δόξασεν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἠμπε-
ροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πυρκαϊάν καὶ δὲν τὸ ἔκαυσε καὶ θὰ πύ-
ρης διὰ τὴν δοξολογίαν τοῦτον μισθὸν δοῦν θὰ ἔπαιρνες, ἂν
ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔβητες εἰς τὰ χεῖρα τῶν πτωκῶν. Ἀλλὰ περὶ
τὴν ζωὴν μὲ πτωχεύον, πείνον καὶ ἀναριθμήτους κινδύνους
ἐμνήσθαι τὸν Ἀδάμ τῆς παραβολῆς, ὁ ὁποῖος ἠμυνέτο ἐ-
ναντίον ἀσθενείας καὶ πτωχείας καὶ ἐρημίας συγγενῶν καὶ

7 Ἀγέλη καὶ δὲν ττορξῇ διὰ τὴν αὐτὴν ὁ Θεός ἦτοι νὰ μὴ
ἐμνήσθαι εἰς τὴν ἀγάπην ἡμῶν σκαφαντισμῶν. Ταυτοῦν τι ἀπαρτίζει καὶ ὁ
ἐμνήσθαι εἰς τὴν ἰσχυρίαν ἐν τῇ αὐτῇ σ. 498. «Πάντα γὰρ τὰ τὸν
Θεὸν εἰς ἀρετὴν ἔρκει, καὶ δὲν αὐτὸν σὺν κακῶν. Ἢ γὰρ τὴν παρῆλθεν
εἰς τὴν ἀρετὴν. Αὐτὸ γινώσκεις, ὅτι ἐκείναι ἀπὸ ὁ Χριστοῦ»

ἀναριθμήτων ἄλλων τοιούτων κακῶν καὶ μάλιστα κατόπιν τῆς
σῆς ἀρετῆς. Θυμίσαι τοὺς Ἀποστόλους, ὅσοι περνοῦσαν
τὴν ζωὴν τὴν μὲ πείναν, ὄψον καὶ γυμνότητα, τοὺς Προ-
φήτας, τοὺς Πατριάρχας, τοὺς δικαίους καὶ θὰ εἴπῃς ὅτι ὅλοι
αὗτοί δὲν ἀνέβησαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πλοῦτον καὶ τῆς
ἀνάσεως, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πτωχεύοντες, τοὺς θλι-
δομένους καὶ στενοκαρμένους.

11. Αὐτὰ νὰ συλλογίσῃ καὶ νὰ εὐχαριστῇ τὸν Θεόν,
διότι σὲ κατέταξεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν θλιβομένων διὰ
ἐκ μίσους, ἀλλὰ ἐκ σφοδρῆς ἀγάπης, διὰ καὶ ἐκείνους (τοὺς
ἀγίους) δὲν θὰ τοὺς ὄψαντο νὰ ὑποφέρουν τόσα, ἔαν δὲν
τοὺς ἀγοποῦσε καὶ μάλιστα πέρα πολλὰ. Ἐπέτρεπε νὰ ὑφί-
στανται τόσα κακὰ διὰ νὰ τοὺς κάμῃ μὲ τὰς δοκιμασίας ταύ-
τας πρὸς λαμπρούς. Καρτὶα ἔρετῃ δὲν εἶναι, ὅτι μὲ τὴν εὐχα-
ριστίαν πρὸς τὸν Θεόν, ὅπως ἐκείνους καὶ χωρὶς δὲν εἶναι
χειρότερα τῆς ἀσφαλείας. 12 Α Ἄς μὴ ἀπορῶμεν, διότι,
ἐνῶ ἀσφαλίσθαι μὲ πνευματικὰ πράγματα, ὑποφέρομεν πολ-
λὰ βάσανα. Αὐτὰ εἶναι φυσικὰ. Διότι καθὼς οἱ ἄνθρωποι δὲν
τραποῦν τοὺς τοίχους ἐκεῖ, ποὺ εἶναι χάρις καὶ ἄκρα καὶ
καλῶμα, ἦτοι εὐτελεῖ πράγματα, ἀλλὰ ἐκεῖ, ποὺ εἶναι κρυφὸς
καὶ ὀργιστος καὶ συνεχῶς μένουσιν ἄγρυπνοι, ἔτσι ἐνεργεῖ καὶ
ὁ διάβολος, ἐπιβήμενος κυρίως ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ ἐρ-
γάζονται πνευματικῶς. Ὅπου εἶναι, ἔρετῃ, ἐκεῖ εἶναι πολ-
λοι σκαφαντισμοί. Ὅπου ὑπάρχει ἐλεημοσύνη, ἐκεῖ εἶναι
φθόνος. Παρ' ὅλα ταῦτα ὅμως ἔχομεν ἕνα ὅλον λίαν ἀποτε-
λεσματικόν, τὸ ὅποῖον εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐξουδετερώσῃ ὅλα αὐ-
τὰ τὰ μηχανήματα τοῦ διαβόλου. Καὶ αὐτὰ εἶναι νὰ εὐχαρι-
στῶμεν δι' ὅλα αὐτὰ τὸν Θεόν. Β Ὁ Ἀδελφ, λέγε μου, δὲν
ἐφρονεῖται ἀπὸ τὰ ἀδελφικὰ κέρτα, διότι προσέφερε θυσίαν
εἰς τὸν Θεόν τὰ πρωτότοκα τῶν προσώπων αὐτοῦ, ἄλλ' ὅμως
ἐπέτρεπε τοῦτο ὁ Θεός, ὅτι διότι ἐμπεύσαν ἐκείνου, ποὺ τὸν
ἐτίμησε διὰ τῆς θυσίας, ἀλλὰ διότι τὸν ἀγαπᾷ πολὺ, ἤθε-
λε μὲ τὸν μισθὸν τῆς θαυμασίας ἐκείνης θυσίας, νὰ τοῦ
δώσῃ καὶ τὸν μισθὸν τοῦ μαρτυρίου.

Ο Μουσίσης ἠθέλησε νὰ δοξάσῃ κάποιον ὀφειόμενον
καὶ ὡς ἀποτέλεσμα εἶχε νὰ διατρέξῃ τὸν ἔσχατον κίνδυνον
καὶ νὰ ἐκπαρτισθῇ καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Θεός τοῦτο, διὰ νὰ μάθῃς
τὴν ἀγίαν τὴν ὑπομονήν. Διότι ἐάν ἠσυχάζοιτο μὲ τὰ πνευ-
ματικὰ πράγματα, γνωρίζοντες ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι δὲν θὰ
πόθνηεν κανὲν κακόν, C δὲν θὰ ἐραυνώμεθα ὅτι λάνθανεν
κάτι, τὸ σπουδαῖον ἐπειδὴ ἡ ἀσφάλεια μὲ τὰ πνευματικὰ θὰ
ἦτο τότε σπουδαῖον ἐγγύησις τῆς ἀσφαλείας ἀπὸ κάθε κακόν.
Τώρα ὅμως ἀπ' αὐτὸ κυρίως εἶναι ὁμιλοῦμενοι οἱ ἐνθου-
σικοὶ οὗτοι, διότι ἂν καὶ γνωρίζουν ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι θὰ

ἀντιμετωπίσουν κινδύνους καὶ ζημίας καὶ θανάτους καὶ ἀνερῶματα κακὰ, ἐν τοῖς οὗτοις δὲν ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰ ταῦτα κατορθώματα, οὐτε γίνονται ἀμελέστεροι εἰς αὐτὰ ἀπὸ προσδοκίας φοβερῶν πραγμάτων. Τοιοῦτα ἦσαν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες οἱ ὁποῖοι ἔλεγον, κωλύει εἰς τὸν οὐρανὸν Θεός, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τῶν κινήμων. Καὶ ἐν ἡμῶς δὲν κἀμὴ τοῦτο, μᾶθε βασιλεῦ, ὅτι τοῦτο θεοὺς σου δὲν λατρεύομεν καὶ τὴν ἐκείνα, ποὺ ἐστησας, δὲν προσκυνούμεν» (Δαν 3, 17—18). Καὶ οὐ λοιπὸν ἦσαν πρόκειται κάποτε νὰ ἐκτελέσῃς ἔργα, ποὺ ἀρέσουν εἰς τὸν Θεόν, ἔκκε ὑπ' ὀφιν σου ὅτι θὰ συναντήσῃς πολλοὺς κινδύνους, πολλὰς ζημίας, πολλὰς δολοφονικὰς ἀποπειράς καὶ νὰ μὴ παραξενεύεσθαι, οὔτε νὰ θορυβήσῃς, ὅταν αὐτὰ τὰ ἀντιμετωπίσῃς. Διότι καθὼς λέγει καὶ ἡ Γραφή: «Παῖδί μου, ἐάν θελήσῃς νὰ ὑπαρῇς τὸν Κύριον, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου νὰ ἀπομείνῃ περασμένη» (Ψαλμ. 2, 1). Κανείς λοιπὸν δὲν περιμένει νὰ λάβῃ βραβεῖον κατὰ τὴν ἐπιδοκίμωσιν, ὅταν ἀποφασίσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς ἀγῶνα πυγμῆς. Καὶ οὐ λοιπὸν, ἀγαπητέ, ἀφοῦ ἐδέχθης νὰ κατέλθῃς εἰς ἀγῶνα παγκρατίου⁸ μὲ τὸν διάβολον, μὴ ἐπαδύκῃς νὰ περνᾷς διὸν ἀνετον καὶ κατὰ κινδύνους, διότι ὁ Θεὸς δὲν ὑπεσκέσθῃ νὰ σοὶ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν τὰς ἀμοιβὰς τῶν ἀγώνων, ἀλλὰ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον ἀποδίδει ὅλα τὰ λαμπρὰ βραβεῖα. Ὅταν λοιπὸν ᾖ σὺ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ κάμῃς κάποια καλὰ ἀποδόσεις τὸ ἀντίθετον, ἤτοι ἀκαριστίαν ἢ ἄλλον ἕνεκα νὰ ὑφίσταται τὸ ὄνομα, νὰ εὐχαριστῇσαι καὶ νὰ καίρῃς, διότι ἡ ἀκαριστία αὕτη θὰ σοὶ γίνῃ αἰτία μεγαλύτερας ἀμοιβῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ε.

Διὰ τοῦτο νὰ μὴ χάσῃς τὴν προθυμίαν, μήτε νὰ γίνῃς δεινότερος, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καταπαύῃσαι μὲ τὰ καλὰ τὰ ἔργα μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν, ἔκκε ὑπ' ὀφιν τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἐκήρυττον, ἐνθ' ἐπιστηνίζοντο, ἐκτιμῶντο μὲ λίθους, συνεχῶς ἐφυλακίζοντο, καὶ μόνον μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ πλ. κινδύνων ἀλλὰ καὶ ἐνθ' ἀκαρῆς εὐρίσκοντο μέσω εἰς αὐτοὺς μετὰ μεγαλύτερας προθυμίας ἐκήρυττον τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς τὸν Παῦλον καὶ εἰς αὐτὴν ἀκαμψίαν τὴν φυλακὴν, μὲ τὰς αλυσίδας στὰ χεῖρας, νὰ κοτταῖ καὶ μετοδίῃ τὰς θείας ἀληθείας καὶ νὰ κἀν τὸ ἴδιον, εὐρισκόμενος εἰς τὴν δικαστήριον καὶ σὲ ναι ἄρουν καὶ τραχυρίαν καὶ ἐν μέσῳ ἀναριθμητῶν κινδύνων. ⁸ Α. Καὶ οὐ τὸν ἔχλον οὐτὴν τῶν ἀνίων νὰ μιμηθῇς

8. Τὸ παγκράτιον ἦτο ὁ δυσκολότερος τῶν ἀγώνων αἰ., τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας, διότι, ἦτο ἄγρυπνος καὶ σκληρὴ ἀγώνισμα. Διὰ τοῦτο τοῦτο ἐθέλοντο οἱ ἄγιοι Πέτρος νὰ παραστήσῃ τὸν δύσκολον ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῆς ἀμελείας. Ποιῶς θ' ὀρεῖται καὶ εἰναι αὐτοὺς τὴν ζωὴν.

καὶ νὰ μὴ ἀπομακρύνεσαι, ὅσον σοὶ εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τῶν ἐκτελέσῃ τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ νὰ μὴ χάσῃς τὸ θάρρος σου ὅταν καὶ ἐν ἐλέει τὸν διάβολον νὰ σοὶ παρεμβάλλῃ ἀνάρρητα ἐμπόδια. Σὺ μὲν μεταφέρων κράματα, ἔκκε νὰ ὑπέστης ναυάγιον. Ὁ Παῦλος ἡμῶς μεταφέρειν καὶ κράματα, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἦτο πολυτιμότερον ὅλων τῶν κινήμων, ἦτο δὴ τὸν Θεὸν λόγον, μετέβαιναν εἰς τὴν Πάμφιν καὶ ὑπέστη ναυάγιον καὶ ἀνερῶματα κακὰ. Καὶ τοῦτο ὁ ἴδιος τὸ εἶπε διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἀλλὰς φορὴς ἡβλήσαμεν νὰ ἐλθῶμεν σὲ σῆς καὶ μᾶς ἠρπάζοντο ὁ σατανᾶς» (Α' Θεσ 2, 8). Καὶ ἡμῶς ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς τοῦτο, διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν ὑπερβολικὴν τοῦ δύναμιν, διότι, θὰ ἐφαίνετο διὰ παρ' ὅλα τὰ τεχνήματα τοῦ ἐμπόδια τοῦ διαβόλου δὲν ἡλαττοῦντο, ὅτε διεκόπτετο τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος εὐχαριστοῦσε τὸν Θεόν δι' ὅλα τὰ δυσάρεστα εἰς τὸ ἔργον του, γνωρίζων, ὅτι διὰ τούτων ὁ Θεὸς τὸν ἔκανε περισσότερον δόκον, καὶ ἦτο παντοῦ καὶ πάντοτε προθυμότερος μὴ καμπόγιμος ἀπὸ κανένα ἐμπόδιον. Ὅσοι λοιπὸν φορὰς ἐπορεύομεν, ἄλλας πόδας φορὰς δε ἀρχίζομεν πάλιν τὰ πνευματικὰ ἔργα καὶ ἐς μὴ λέγομεν διότι ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, ἰα ἐπέτρεψε διὰ νὰ φανῇ σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους ἡ προθυμία σου καὶ ἡ στοργὴ πρὸς αὐτοὺς. Ἐπειδὴ τοῦτο κυρίως εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς ἀγάπης, τὸ νὰ μὴ ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἐκεῖνα, ποὺ ἀρέσουν εἰς τὸν ἀγαπώμενον. Διότι ἐκεῖνος μὲν ποὺ εἶναι φυσικῶς κοιμισμένος καὶ ταμπέλης, μὲ τὸ πρῶτον ἐμπόδιον θὰ ὑποκαρῆσθαι ἡμέρας, C ἐνθ' ὁ ἀρμπτικός καὶ δραστήριος, πορ ὅλα τὰ συνεκτῇ καὶ ἀνερῶματα ἐμπόδια, ἐπιμένει πάντοτε μὲ μεγαλύτεραν προθυμίαν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν θεῶν ἔργων, προσφέρειν ὅλα ὅσα δύναται καὶ εὐχαριστῶν δι' ὅλα τὸν Θεόν. Αὐτὸ καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμωμεν.

Ἡ εὐχαριστία εἶναι μόνος θησαυρὸς μέσῳ πλοῦτος ἀναφορετὸν ἀγαθόν, ἱσχυρόν ὅλον ποὺ συνετελεῖ εἰς τὴν αὐξάναν τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ὅπως ἡ βλασφημία, ἡ ὁποία ἐπιτείνει τὴν ζημίαν καὶ μᾶς κάνει νὰ χάσωμεν περισσότερα τῶν δῶν ἐκείσμεν. Ἐκείσας λοιπὸν κράματα, ἂν μὲν εὐχαριστήσῃς τὸν Θεόν ἀφελήσας τὴν ψυχὴν σου, ἀπέκτησας μεγαλύτερον πλοῦτον, ἐπειδὴ προσέλκειας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἀν ἡμῶς βλασφημήσῃς, ἐκτός τῆς ζημίας ἐκείνων, ποὺ ἐκείσας τὰ ὅποια διὰ τῆς βλασφημίας δὲν ἀνακτῶνται κανεὶς ἐπὶ πλεον καὶ τὴν σωτηρίαν σου. D καὶ οὔτε ἐκεῖνα ἀνακτῶς, καὶ ἔτσι καταστρέφεις τὴν ψυχὴν σου.

Ἐπειδὴ τώρα σὲς κομίζῃς περὶ βλασφημίας θέλω ἀπὸ δόλους σοὶ νὰ ὑπῇσῃς, ἀντὶ τῆς ἀμύλης καὶ διαλέξεως ταύτης, μίαν χάριν καὶ αὕτη εἶναι νὰ σωφρονήσῃς, πρὸς χάριν μου,

τοὺς ἀνθρώπους τῆς πόλεως ταύτης, ποὺ βλασητοῦν ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς κάποιον εἰς τὸν δρόμον ἢ εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς νὰ βλασητοῦν τὸν Θεόν, πληρώσει καὶ μάλωσέ τον καί, ἂν παροῦσθῃ ἀνάγκη νὰ τὸν δειγῇς, μὴ διατάσῃς. Δίδωε του ρέπαιον εἰς τὸ πρόσωπον, σύντριψέ του τὸ στήμα καὶ ἀγίασε τὸ κέρι σου διὰ τῆς πληγῆς, ποὺ διὰ τοῦ δόσης. Ἐάν δὲ σὲ καταγγεῖλαι μερικαὶ καὶ σὲ σφύρουν εἰς τὸ δικαστήριον, νὰ ὑπάγῃς Ε καὶ ἂν ἀπὸ τὸ δικαστικὸν ὄμμα ὁ δικαστὴς σοὺ ζητήσῃ εὐθύνας δι' αὐτά, νὰ εὐθύνῃς μὲ θάρρος, ὅτι ἐβλασηθήσῃς τὴν βασίλειά των ἀγγέλων. Ἐάν αὐτοί, ποὺ βλασητοῦν τὸν ἐπίγειον βασίλειά, πρέπει νὰ τιμωροῦνται, πάλι περισσότερο αὐτοὶ ποὺ ὑβρίζουν ἐκεῖνον.

Τὸ ἐγκλημα τοῦτο εἶναι κοινὸν καὶ τὸ ἀόριστον δημόσιον καὶ οἱ αὐτοὶ εἶναι δικαίωμα καθενός, ποὺ θέλει, νὰ τοὺς τιμωρῇ.⁸ Ἀς μύθουν Ἰουδαῖοι καὶ εἰδωλολάτραι ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι σωτήρες τῆς πόλεως καὶ κυβερνήτες καὶ προστάται καὶ διδασκαλοὶ αὐτῆς.⁹ Ἀ Τὸ ἴδιον νὰ μύθουν καὶ οἱ διασπαρμένοι καὶ διεστραμμένοι καὶ τὸ ὅτι πρέπει νὰ φοβοῦνται τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἂν κάποτε ἀποφασίσουν νὰ ἐκστομίσουν τοιοῦτους λόγους, νὰ ἐλέγη ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ποντοῦ, καὶ νὰ τρέμωσι καὶ τὰς σκιάς ἀνάμνη, καὶ νὰ ἀγωνισθῇ μήπως ὁ χριστιανὸς τοὺς ἀκούσῃ καὶ πληρώσῃς αὐτοὺς τοὺς τιμωρήσῃ αὐστηρῶς. Δὲν ἤκουσες τί ἔκαμεν ὁ Ἰωάννης, εἶδε θασαλέα ἀνθρώπον νὰ ἀνατρέψῃ τοὺς περὶ γάρου ὄχλους καὶ μὲ παρηγοίαν εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς ποῦ εἶχε. «Δὲν σοὺ ἀντιτρέπεται νὰ ἔχῃς ὡς σύγγον τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου Φιλίππου» Ματθ. θ, 18). Ἐγὼ ὅμως δὲν σὲ ὠδυνήσῃ ἐνώπιον βασίλειος, ὅτε ἐνώπιον δικαστοῦ, ὅτε διὰ παρανόμου γάμου ἢ ἐξώθρουν τὸν συνανθρώπον σου, ἀλλὰ διὰ ὑβριστικῶν συμπεριφορᾶν εἰς τὸν Δεσπότην ἔχω τὴν ἀξίωσιν νὰ περαιοῦμαι τὸν συνανθρώπον σου. Β Ἀρὰ γε, ἐάν σοὺ ἔλεγον, ὅτι τοῦτε βασίλειε ἢ τοῦτε δικαστὰς ὅταν παρανομήσῃ νὰ τιμωρῇς καὶ διορθώῃς δὲν θὰ ἔλεγες ὅτι πάσχεις ἀπὸ τρέλλαν, καὶ ὅμως αὐτὸ ἔκαμεν ὁ Ἰωάννης καὶ ἔτσι ἐφάνη ὅτι καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι ἔξω των καθόντων μας. Τώρα δὲ δὲν σοὺ ζητῶ νὰ διορθώῃς βασίλειε καὶ δικαστὰς, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τὸν ἀμόδουλόν καὶ ἀμώτηρόν σου καὶ ἂν παροῦσθῃ ἀνάγκη, σωφρονί

⁸ Οἱ λόγοι τοῦ ἁγίου Πατρὸς δὲν πρὸς νὰ ἐκληθεῖται κατὰ λέξιν καὶ νομοθετῇ, ὅτι ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἀποδοκιμὴ καὶ τιμωρικία. Ὁ χριστιανὸς δὲν νὰ ἔχῃ μὲν μαχητικὸν πνεῦμα ὡς τὸν χριστιανικὸν ἄρχον, ἀλλὰ νὰ μὴ κατέρχεται εἰς διωκτικότητας. «Ὁρῶντες οὖν οὐ θεὸν μάχεσθαι, ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς ἐνὶ ἡμῖν ἐστιν, ἡ δυνάμις ἡ ἀνίκητος, ἂν παρανομήσῃ τις ἐκδικησάμενος» (Β' Τιμ. 2, 24-25). «Ὅς δὲ λέγει, ἀλλοτρεῖς ὁ αὐτοῦ Πατὴρ. «ἔτι» καὶ πρὸς τοὺς ἀσέβητους μύλλων ἢ μετὰ θρασυτείας ἐντρέφει».

ζων τὸν ἀδελφόν σου νὰ ἀποθάνῃς, νὰ μὴ διατάσῃς νὰ τὸ κάμῃς, διότι ἔτσι θὰ γίνῃς μάρτυς τοῦ καθήμενου, ὅπως καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ ὁποῖος δὲν ἐθυσιάσθη, διότι ἠρώγηθῃ νὰ θυσιάσῃ εἰς τὰ εἰδωλά, ἢ νὰ τὰ προσκυνήσῃ, ἀλλὰ κέρην των ἱερῶν νόμων, ποὺ ὑβρίζοντο. Καὶ αὐτοὶ λοιπὸν ἔτσι πρέπει νὰ ἀγωνίζεσθαι μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ ὁ Κύριος θὰ πολεμήσῃ διὰ σέ.

Μὴ μοῦ εἴπῃς τὸν ψευδὲς τοῦτον λόγον, **Γ** τί μὲ ἐνδιαφέρει δὲν ἔχω καμμίαν σκέψιν με αὐτόν. Μόνον με τὸν διὰβολόν δὲν ἔχομεν καμμίαν σκέψιν, με τοὺς ἀδελφοὺς μας ἔχομεν πολλὰ τὰ κοινά. Διότι ἔχουν τὴν ἰδίαν με ἡμᾶς φύσιν, τὴν ἰδίαν γῆν κατοκοῦν, με τὰς ἰδίας τροφὰς τρέφονται, τὸν ἴδιον Δεσπότην ἔχουν. τοὺς ἰδίους ἑλπίδων νόμους καὶ προσκίζουνται νὰ ἀπολαύσων τὰ ἴδια με ἡμᾶς αγαθά. Μὴ λοιπὸν λέγωμεν, ὅτι τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχομεν με αὐτούς, διὰ τοῦτο εἶναι σταντική φωνὴ καὶ φανερώμεν διαβολικὴν ἀπονοήσασιν. Ἀς μὴ λέγωμεν λοιπὸν αὐτά, ἀλλὰ ὡς δεῖξωμεν πρὸς αὐτοὺς ἐνδιαφέρον, ποὺ ἡμᾶς εἰς ἀδελφούς.

Ἐγὼ δὲ τοῦτα με πᾶσαν ἀντίθεσιν ὡς διαβεβαιῶ, **Δ** καὶ σὰς ἐγγυῶμαι περὶ τῆς ἐπιτυχίας, ὅτι, ἐάν ὅλοι σοὶ εἰσθε ἐδῶ, θρέβατε νὰ διαμοιράσῃτε τὴν πόλιν εἰς τομεῖς καὶ νὰ ἐνδιαφερθεῖτε διὰ τὴν σωτηρίαν των πολλῶν, γρήγορα ὅλη ἡ πόλις, πρὸς εὐχαρίστησιν μας, θὰ διορθωθῇ, καίτοι ἐδῶ ὑπάρχει τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς πόλεως κατὰ τὸ πλῆθος, τὸ σημαντικώτερον ὅμως κατὰ τὴν εὐσέβειαν. Ἀς διαμοιράσωμεν λοιπὸν τὴν σωτηρίαν των ἀδελφῶν μας. Ἐγὼ ἰκανὸς ἓνας ἄνθρωπος, ὅταν εἶναι γερεῖος ἀπὸ φιλογερὸν ζῆλον, νὰ βοηθήσῃ ἀλόκληρον λαόν. Ὅταν δὲ δὲν εἶναι ἓνας ὅτε δύο καὶ τρεῖς, ἀλλὰ τόσον πολὺ τὸ πλῆθος, ποὺ ἡμπορεῖ νὰ ἀσκοληθῇ με τὴν φροντίδα των παρελθόντων πνευματικῶν, τότε ἀντισταθύνεται, ὅτι διὰ ἀπὸ ἄλλων αἰτίαν, ὅτε ἐπὶ ἐθυσιν, αὐτῶν, ἀλλὰ ἐνεκα τῆς ἰδικῆς μας ἀδιαφορίας. Ε οἱ περισσότεροι των χριστιανῶν καταβάλλονται καὶ καταστρέφονται πνευματικῶς. Διότι δὲν εἶναι ἄτοπον ὅταν ἴδωμεν εἰς τὴν ἀγορὰν σημαντικῶν ἀνθρώπων νὰ τρέχωνται νὰ συμπληρώσωμεν τοὺς διαπληκτικισμένους καὶ διατὶ νὰ ἐνοφώρῃ συμπλοκὴν ἀνθρώπων, ἔάν ἴδωμεν κάποιον ὅσον νὰ ἔχῃ πῶς, σπεύδοντες ὅλοι μαζί νὰ τὸν βοηθήσωμεν νὰ σημεθῇ, καὶ διὰ τοὺς ἀδελφοὺς μας, ποὺ καταστρέφονται ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀδιαφοροῦμεν.

Μὲ δυνάμει οἰοῦμαι ὁ βλάσφημος, ποὺ ἔπεισε, διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ φέρῃ τὸ φορτίον τοῦ θυμοῦ του. Πληρώσει καὶ σῃμασέ τον καὶ με λόγια καὶ ἔργα, με ἐπιτελεῖ καὶ σφοδρότητα δώσε του τὸ φάρμακον τῆς θεραπείας. Ἄν εἶται τακτοποιημέν τὰ ζητήματά μας.¹⁰ Α καὶ φροντίζωμεν διὰ τὴν σωτη

ρίαν τοῦ πλησίον, γρήγορα καὶ εἰς αὐτοὺς ἐσώθη, καὶ θὰ δι-
ορθώσων διὰ τῶν ἐνεργειῶν μας τὸν ἐσπτόν τους, θὰ ἐκρεθῇ
ποθῆται καὶ ἀκαγάπηται καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλας θὰ ἀπο-
λαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ, ποὺ μᾶς ἔχουν ἐταπαισθῆ εἰς τὸν οὐρα-
νόν, τὸν ὁποῖον εἶδε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ
φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὁποῖ-
ου καὶ μετὰ τοῦ ἀγαίου εἰς τὸν Πατέρα συγκρονῶς καὶ τὸ ἁ-
γίου Πνεῦμα δις εἶναι δόξα, κράτος καὶ τιμὴ πάρα καὶ πάντο-
τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν

ΟΜΙΛΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ Β

ΛΕΙΧΘΕΝΣΑ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΛΕΓΟΜΕΝΗΝ ΠΑΛΑΙΑΝ ΕΚΚΛΗ-
ΣΙΑΝ, ΟΤΕ ΗΤΟ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ ΕΠΕΙ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΣΥΜΦΟΡΑς
ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΛΙΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΤΑΞΙΑΝ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΑΝ-
ΑΡΙΑΝΤΩΝ ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΣΙΟΥ ΤΟΥ ΕΓΓΕΒΟΤΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΟΓ ΒΑΣΙ-
ΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ «ΕΙΣ ΤΟΚΕ ΠΑΟΥΣΙΟΤΕ,
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΣΩΤΗΡ, ΠΑΡΑΙΤΕΛΑΕ ΝΑ ΜΗ ΓΥΠΑΘΡΟΝΟΥΝ»
(Α ΤΙμ. 6 17), ΚΑΙ ΚΑΤ'Α ΤΗΣ ΠΛΕΟΝΕΣΙΑΣ

Ι Τί νὰ εἶπω καὶ τί νὰ ὁμιλήσω. Δάκρυα ἀρροῦν εἰς
τὰς σημερινὰς περιστάσεις ὅσα λόγια θρήνοι, ὅσα ὁμιλίαι. Ὁ
προσευκαὶ ὅσι δημηγορίαι, διότι τόσον μεγάλα εἶναι ὅσα ἀ-
πειτολήθησαν, τόσον ὁδράπειμος ἡ πλὴγὴ, τόσον μεγάλο
τὸ τραῦμα, ἰσχυρότερον πάσης θεραπείας καὶ ἔχει ἀνάγκη τῆς
ἐννοῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοήθειας. Εἰς ἡμῶν κατάστασιν εὐ-
ρισκόμενος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὅταν ἔκασεν ὅλην τὴν περιουσίαν
σου, ἐκάθιστο ἐπὶ τῆς κόπρου. Μισθόντες τοῦτο οἱ φίλοι του
ἦλθον εἰς αὐτόν καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἀπὸ μακρυῦ, ἔκλαυσαν. Ἀ-
πὸ λύπης τῶν, τὰ φορέματά των, ἔτριψαν στάσιν εἰς τὴν
κεφαλὴν των καὶ ἐθήνησαν δυνατὰ.

Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ κάμουν καὶ αἱ γόρυς πόδες, νὰ ἔλθουν
εἰς τὴν πόλιν μας καὶ νὰ θρηγήσουν μὲ πολλὴν συμπόθειαν
οἱ ὅσα ἔγιναν. Ἐκεῖνος (ὁ Ἰωάννης) ἐκάθιστο ἐπάνω εἰς τὴν κά-
κρον τότε αὕτη κάθεται ἐπάνω σὲ μεγάλαι παγίδα τώρα. Δι-
ότι, ὅπως τότε ὁ διαβολὸς εἰς τὰ κοπάδια τῶν προβάτων καὶ
βοῶν καὶ εἰς ὅλην τὴν περιουσίαν τοῦ δικαίου ἐπέδρα καὶ
τὰν κατέστρεψεν, εἴτα καὶ τώρα εἰς ὅλην τὴν πόλιν ὤρμησε
μὲ μανίαν. Ἀλλὰ τοῦτο τότε καὶ τώρα ὁ Θεὸς τὸ ἐπέτρεψε.
Τότε μὲν διὰ νὰ κάμῃ τὸν δίκαιον, λόγῳ τῶν πολλῶν πειρα-
σμῶν, λαμπρότερον, τώρα δὲ διὰ νὰ κάμῃ ἡμᾶς, λόγῳ τῆς
ὑπερβολικῆς ἑλπίσεως σαρφρονεστέρας. Ἐμπνέσωστέ μου νὰ
θρηνήσω τὰς σημερινὰς περιστάσεις. Ἐσυνέσωστέ μου νὰ
ἐπὶ ἡμέρας, ὅπως καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰωάν. Ἐσυνέσωστέ μου σήμε-
ρον νὰ ὁλοῖξω τὸ στόμα μοι καὶ νὰ κλαῖσω τὴν κοινὴν αὐ-
τὴν συμφορὰν.

Ποῖος μὲς ἐδάσκαθεν, ὁγαπητοί. Ποῖος μᾶς ἐφρόνησε;
Εἰς ἅπασι προέβλεπεν αὐτὴ ἡ μεταβολή. Καμμία πόλις δὲν

ήτο λαμπρότερα από την ιδιότητά μας και τώρα καμία δεν είναι περικοπώτερον αξιολόγητος από αυτήν. Διότι τόσοι ήσαν και νομοταγείς, ως ήσαν και πειθήνιοι και εξημερωμένοι, πάντοτε υπάκουον εις τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων, ἑαυτοὺς, τόσοι ἀπεσκόπησαν τώρα, πρὸς λύπην μας, ὅσοι ἔκαμε τόσα κακά, ποῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τὰ εὖθι κανεῖς. Θρηνῶ καὶ ὀδύρομαι τώρα διατὰ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας, ποῦ μὲς περιμένει, ἀλλὰ διὰ τὴν υπερβολικὴν τρέλλαν, ποῦ μὲς κατέλαβε. Διότι καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν θὰ ἀρεθίσῃ καὶ ὀργισθῇ καὶ οὕτε θὰ μὲς τιμωρήσῃ. ²¹ Ἀ πῶς θὰ ὀνομαζόμεθα, εἰ καὶ μου, τὴν ἐντροπὴν, δι' ὅσα ἐκόμην. Ὁ θρηνὸς μου διακόπτει τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας. Μόλις ἤμηνον νὰ ἀνοίξω στόμα καὶ χειρὶν, νὰ κινήσω γλῶσσαν καὶ νὰ ἐκστομίσκω λόγους. Ὡς καλὸν ἢ πολλὰ λύπη στέφει εἰς τὰ ὅπισθον τὴν γλῶσσαν καὶ ποῦ ἐμποδίζει τὸν λόγον. Πρωτότερα τίποτε δὲν ἦτο κραιώτερον ἀπὸ τὴν πάλιν μας καὶ τώρα τίποτε δὲν εἶναι ἀποκρουστικώτερον. Ὅπως αἱ μέλισσαι θυμῶσιν γύρω εἰς τὸ κερί, ἔτσι περιήρκαντο καὶ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν ἀγορὰν καὶ οἱ λοιποὶ πρωτότερα διὰ τὸ τόσον πλῆθος μὲς ἐμακάριζαν.

Ἀλλὰ ἴδου δὲν τώρα τὸ κερί τοῦτο ἔστιν ἐρημικὸς. Διότι ὅπως τὰς μέλισσας ἐκείνας τὰς διασκορπίζει ὁ κωνίδας, ἔτσι καὶ τὰς μέλισσας αὐτὰς ὁ φόβος τῆς ἀπειρόκρυνης. Ἐκεῖνο δέ, ποῦ ὁ προφήτης θρηνῶν διὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἔλεγε, τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἰς κατάλληλον ἐποσὴν θὰ εἴπωμεν τώρα. «Ὡς πάλιν μας οὐραϊζοῖ μὲ περὶ θινῶν ποῦ τῆς ἐπεσαν τὰ φύλλα καὶ μὲ κήπον ποῦ δὲν ἔχει νερό» (Ἠσαϊ 30). Διότι ὅπως ὁ κήπος, δὲν παύσῃ τὸ πότισμα αὐτοῦ, ἐμφανίζει τὰ δένδρα κυκλῶς φύλλα καὶ γυμνὰ ἀπὸ καρπός, ἔτσι παρασιδίζεται τώρα καὶ ἡ πόλις μας. Διότι ὅπου τὴν ἐγκατέλιπεν ὁ ἄνωθεν βασιλεὺς, ἔστιται ἐρημικὸς καὶ γυμνὸς ἀπὸ ὅλων τῶν καρπῶν καὶ κατοίκων τῆς. Τίποτε δὲν εἶναι γλυκύτερον ἀπὸ τὴν παιρὶδα καὶ τίποτε δὲν ἔχει γίνῃ μακρότερον αὐτῆς τώρα. Ὅλοι τὸν τόπον οὖν ἀγεννήθησαν ἀποφείγοντες ὡς παῖδα, ἐγκαταλείποντες, ὡς νὰ εἶναι ὁδωθῶν καὶ ἀποστρεφόμενοι, φεύγοντες μακριὰν αὐτῆς ὡς νὰ εἶναι φευγὰ. Καὶ καθὼς ὅταν ἐκτραγῇ εἰς κάποιαν οὐκίαν πυρκαϊά, δὲν ἀπομακρύνονται διασπαστικῶς μόνον, δοοὶ κατακοῦν ἔντος αὐτῆς ἀλλὰ καὶ οἱ γείτονες προσπαθοῦντες νὰ διασωσῶσι γυμνὰ, τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ τώρα, ἀπειρῶς ἀναμένεται νὰ ἔλθῃ, ὅταν φευγὰ, ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως ἀκ τῶν δυνάμεων, προτοῦ νὰ ἔλθῃ αὐτὴ βαρύνουσα εἰς τὸν δρόμον, καθένας τρέχει, νὰ προλάβῃ νὰ φύγῃ καὶ νὰ διασωσῇ ἑαυτὸν καὶ γυναικὸν τὸ σῶμα. Ἐτσι ἡ συμφορὰ ἐγένετο εἰς ἡμᾶς τώρα αἰνίγμα. ²² Καρὶς νὰ ὑπάρκουν

ἐκείνοι, εἶναι φυγὴ καὶ τὴν μάστιγ, μετακόμισις. Καρὶς ἔλθουν ἀκαριαίως. Δὲν εἶδον βαρβαρικὸν πῦρ, ὅτε θῆναι ἐκείνους καὶ πύκαμεν ἐπὶ καὶ οἱ ὑποδοκίμαστοι. Ὅλοι πῶς τὰς συμφορὰς μας μαρτυροῦν, διότι ὑποδεκόμενοι τοὺς ἰσχυροὺς μας πρόσφυγας, μαρτυροῦν παρ' αὐτῶν τὴν πληγὴν τῆς πόλεως.

²³ Ἀλλὰ δὲν ἐντρέπομαι διὰ τοῦτο, ὅτε κοκκινίζω. Ἄς μόνον οἱ τοὺς παθήματα τῆς πόλεως διὰ τὴν λυπηρὴν καὶ μὲ τὴν μητέρα, καὶ οἱ ἀπὸ ἄλλαν τὴν γῆν, μὲ μιὰ καρδίαν νὰ ἀπευθύνθωσιν πρὸς τὸν Θεόν. ²⁴ καὶ τὸν παρακαλοῦν ὁ κῆρ τῆς οὐκείας τῆς κοινῆς ἡμῶν μητέρας καὶ τροφῆς.

Ἐοσιόσθι ἀπὸ οὐρανὸν προηγουμένως ἡ πόλις μας, ἀλλὰ τώρα σείονται ἐκ φόβου αὐτοῦ αἱ φυκαὶ τῶν κατοίκων τῆς. Τότε ἐσείοντο τὰ θεμέλια τῶν οὐραγμάτων, τώρα ἐσείονται τὰ θεμέλια τῆς καρδίας ἐκάστου, καὶ οἱ κοσμηρινὸς ἀντιπρόκεινται τὸν θάνατον καὶ ζῶμεν μὲ συνεπὴ φόβον, ὑπερσυνάμενοι τὴν τιμωρίαν τοῦ Κυρίου καὶ ἐδρακόμενοι εἰς χειρότερην κατὰστασιν ἀπὸ τοῦς φυλασσόμενους καὶ εἰς πολιορκίαν νέαν καὶ πρωτοφανῆ, πολλὴ χειρότερον τῆς συνήθους. Διότι οἱ ὑπὸ ἐκείρην πολιορκούμενοι ²⁵ ἀποκλείονται μόνον μέσα εἰς τὰ τεῖχη των, εἰς ἡμᾶς ὅμως καὶ ἡ ἀγορὰ ἔχει γίνῃ ὁδὸς καὶ ἑσώστος ἔχει ἀποκλεισθῇ, μέσα εἰς τοὺς τοίχους τῆς οὐκείας του. Καὶ καθὼς εἰς τοὺς πολιορκουμένους εἶναι ἐπαίνουσι νὰ περάσῃν τὰ τεῖχη, διότι ἔτσι καὶ γύρω εἰς αὐτὰ εἶναι οἱ ἐκείροι, ἔτσι καὶ εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως δὲν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ ἐξέλθωσιν τῆς οὐκείας των, οὕτε νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἑναὶ ἐκείνων, ποῦ κεραιφύλακτοῦν παντοῦ νὰ εὕρουν ὁδοὺς καὶ ἐνόκους καὶ συλλαμβάνοντες αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἀγορὰν, ἀπὸ τῆς καὶ ὡς ἔπαυσε, τοὺς σέρουν εἰς τὸ δικαστήριον.

Διὰ τοῦτο ἐλευθέρως παλῖται, μὲ τὸν ὑπερῆτος των, ὡς νὰ εἶναι δομένοι, ²⁶ καθίστανται μέσα εἰς τὰς οὐκίας των καὶ φρονεῖσιν μὲ μέγα ἐνδιαφέρον νὰ πληροφορηθῶσιν ἀπ' ἐκείνους, ποῦ εἶναι ἐκ θέσιν νὰ παρῶσιν ὀκνητοὺς πληροφορίας, ποῖος συνελησθῇ, ποῖος ἀπῆλθῃ, ποῖος ἐτιμωρήθῃ σήμερον καὶ μὲ ποῖον τρόπον. Ἐτσι ζῶσι θῶν χειρότερον παντὸς θανάτου, διότι ἀναγκάζονται καθημερινῶς νὰ θρηνοῦν διὰ ἑναὶ συμφορὰς καὶ νὰ τρέμουν διὰ τὴν ιδιότητά των οὐτηρίαν καὶ νὰ μὴ εἶναι εἰς καλυτέραν θέσιν ἀπὸ τοὺς νεκρούς, διότι πρὸ πολλοῦ ἔχουν ἀποθάνει ἀπὸ τὸν φόβον των. Ἐάν δὲ κανεὶς παραβλέπων τὴν ἀγωνίαν καὶ τὸν φόβον τοῦτον, ἤθελε θελήσει νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὴν ἀγορὰν, ἀπὸ τὴν ἀκαρὶν θῆναι τῆς, ἀναγκάζεται νὰ γυρίσῃ εἰς τὸ σπίτι του, διότι ἐλέπει κάποιον, ἑνα καὶ δύο μόνον ἀνθρώπους, νὰ

θεοῖς οὐρανῶν καὶ μετὰ πολλὴν κατήφειαν, ὧς ἐκεῖ ποῦ, πρὸ ὁλίγων ἡμερῶν, τὸ πολὺ πλῆθος ἔκανε νὰ μὴ φαίνωνται τὰ πρῶτα τῶν ποταμῶν· ἀλλὰ τώρα πρὸς λύπην μας ἀπεμακρύνθησαν ὅλοι ἐκεῖνοι. Καὶ καθὼς εἰς μέρος κατέφυγον, ἔσαν κοποὺν εἰς ἄλλην τὴν ἑκαστὸν αὐτοῦ τὰ δένδρα, ἃ ὅπως τοῦ ἔνν εἶναι εὐκάριστος, ἢ καθὼς ἡ ὄψις τῆς κεφαλῆς, ποῦ ἔχει πολλὰ φαλακράματα εἶναι δυσάρεστος, εἴτι ἔχει γίνε· δυσάρεστον τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως, ἐπειδὴ ἡλαττώθησαν οἱ ἀνθρώποι καὶ μόνον ὀλίγοι σποραδικῶς φαίνονται καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ κάνει, αὐτοὺς ποῦ τὸ βλέπουν, νὰ θλίβωνται πολὺ. Καὶ οὐ μόνον τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ ἁέρος καὶ αὐτὸς ὁ κύκλος τῶν ἀστέρων τοῦ ἡλίου, ποῦ φαίνεται πόρῳ, ὅτι εἶναι ἀσθενήσαντες καὶ μᾶλλον σκοτεινός, ὅσο ὁδὸν ἄλλοις τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, ἀλλὰ διότι τὰ μάτια μας ἐθόλωσαν. Ὡς ἀπὸ τὴν πολλὴν λύπην καὶ δὲν ἡμποροῦν τώρα πλεῖον καθαρὰ καὶ μετὰ τὴν ἰδίαν διόψιν νὰ δεχθῶν τὸ ἡλιακὸν φῶς, αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχουν καὶ οἱ θρῆνοι τοῦ προφήτου, τοὺς ὁποίους ἔλεγε διὰ τῶν ὁδῶν· «Ὡς δόση δι' αὐτοῦ ὁ ἥλιος τὴν μεσημβρίαν καὶ θὰ γίνῃ σκοτεινὴ ἡ ἡμέρα» (Ἀμώς 8, 9). Διὰ τοῦτου δὲν ἤθελε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ ἥλιος κρύπτεται, οὔτε ὅτι ἡ ἡμέρα εξαφανίζεται, ἀλλὰ ὅτι, ὅσοι εὐδρίσκονται εἰς λύπην οὔτε τὴ μεσημέρι δὲν βλέπουν, λόγῳ τοῦ σκοτισμοῦ τῆς λύπης. Ἐστὼς ἔχει συμβῆ καὶ περὶ. «Ὅλα εἶναι γεγῆτα ὅσο πολλὰν κατήφειαν, ὥστε ἔπου καὶ ἂν σιγῇ κανεῖς τὰ θλίμματα σου, εἴτε εἰς τὸ ἔδαφος εἴτε εἰς τοὺς τοίχους· εἴτε εἰς τοὺς στυλοὺς τῆς πόλεως· εἴτε εἰς τὸν πλησίον σου, νύκτα νομίζει ὅτι βλέπει καὶ σκότος θαῖ». Παντοῦ βασιλεύει σιωπὴ γεμάτη ἀπὸ φρίκην καὶ ἔρημιαν. Ὁ εὐκάριστος ἐκεῖνος θρόνος τοῦ πλάθους ἔχει παύσει. Τοιαύτη δὲ ἡσυχία κατέκειτο τώρα τὴν πόλιν, ὥς ἂν ἡ γῆ κατέπε ὅλους τοὺς κατοίκους αὐτῆς. Ὅλοι εἶναι ἄφωνοι ὥς οἱ λίθοι, διότι ἡ συμφορὰ ὥς γλυκοδόξης τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἐπιβάλλει τὴν ἡσυχίαν, ὅσον θὰ ἔβλεπε κανεὶς δὲν ἐγένετο ἐπαδρὸς ἐκείνων καὶ καταστραφῇ ὅλων διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Εἶναι εὐκαιρία νὰ εἴπωμεν· «εἰσπαύσατε τὰς θρηνούσας νῦν ἔλθουν» (1 Πέτρ. 4, 17). Ἄς τρέκῃ νερὸ ἀπὸ τὰ μάτια σας καὶ δάκρυα ἀπὸ τὰ βλέφαρά σας. Οἱ λόγοι οὗς ἀρκεῖτε ἀκοῦν καὶ τὰ βουνὰ θρῆνον. Ἄς προσκαλέσμεν ἄλλην τὴν κλῆσιν νὰ δεῖξῃ, συμπάθειαν εἰς τὰς θλίψεις μας. Πόλιν τόσον μεγάλη καὶ ἡ κεφαλὴ τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολῆς κινδυνεύει νὰ γίνῃ ἄφαντος ἀπὸ τὸ μέσον τῆς Οἰκουμένης. Τώρα ἡ πολυτέκνος ἔχει γίνε· ἔσχατος ἔσχατος καὶ κανεὶς δὲν ὑπάρχει νὰ τὴν

βοηθήσῃ. Διότι ὁ ὕδατος· διὰ τῶν ἔργων μας δὲν ἔχει εἰς τὴν γῆν ἄλλον τῆς αὐτῆς ὀξείας καὶ τῆς, ἐπειδὴ ὁ θεοσελὺς εἶναι ἡ κορυφὴ καὶ ἡ κεφαλὴ ὅλων τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς.

Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὡς καταφύγιον πρὸς τὸν οὐράνιον βασιλέα. Ἐκεῖνον ὡς καλούμεν πρὸς βοήθειαν. Ἐν δὲν δεῖξῃ εὐνοίαν πρὸς ἡμᾶς, δὲν μᾶς μένει κορυφὴ παρηγορία δι' ἧς ἔχουν γίνε.

3. Ἐπεθύμιον ἔδω νὰ τελειώσω τὴν ὁμιλίαν, διότι αἱ ψυχαὶ τῶν εὐρισκομένων εἰς μεγάλην θλίπην δὲν ἀρέσκονται νὰ ἀκούν μακροὺς λόγους. Καθὼς δέ, εἴαν ἔνα μικρὸν σύννεφο εὐρεθῇ ἔμπροσ εἰς τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, συντελεῖ, ὥστε νὰ γυρίσῃν ὁπίσω ὅλοι, εἴτι καὶ τὸ σύννεφο τῆς λύπης, εἴαν σταθῇ ἔμπροσ εἰς τὴν ψυχὴν μας, δὲν ἀφίνει εὐκόλως διύθαιν εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸν πνίγει καὶ μετὰ πολλὴν θίαν τὸν κρατεῖ μέσα. Καὶ τοῦτο δὲν παρηγορεῖται μόνον εἰς τοὺς ἡμετέριους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀκροατάς. Διότι ὅπως δὲν ἀφίνει τὸν λόγον νὰ ἐξέλθῃ εὐκόλως ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ὁμιλητοῦ, ὧς εἴτι δὲν ἡπνέται, μετὰ τὴν δύνανσιν ποῦ ἔχει, νὰ ἐκέλθῃ εἰς τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν. Αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας κάποτε ποῦ εἰσβάλλοντο εἰς τὴν λήσπην κατασκευάζοντες πλῆθι. Ὅταν ὁ Μωυσῆς τοὺς ἠρώτησε πολλὰς φορὰς καὶ τοὺς εἶπε μεγάλα πράγματα διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀπὸ τοῦς Αἰγυπτίους, δὲν ἔδεδαντο νὰ τὸν ἀκούσῃν, διότι ἡ πολλὴ λύπη ἡμιόδεξε τὸν λόγον νὰ φέσῃ εἰς τὴν διάνοιάν των καὶ τοὺς ἔραζε τὴν ἀκοήν.

Ἦθελον λοιπὸν καὶ ἐγὼ, κατεῖπαι τοῦτου, ἔδω νὰ ἀκοματῶ τὸν λόγον. Ἐπεθύμιον ὑπὸ τὴν μου, ὅτι τὸ σύννεφο δὲν ἐμποδίζει πόντοτε τὴν διύθαιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτῖνων, ἀλλὰ συμβαίνει πολλὰς φορὰς καὶ τὸ ἀντίθετον, νὰ τὰς ἀφίῃ νὰ περνοῦν. Διότι εἴαν ὁ ἥλιος ἔκῃ περισσοτέρῃ τῆς συνήθους θερμότητι καὶ κινήσῃ οὐκ ἐκτὸς καὶ τρίβῃ διὰ τῶν ἀκτῖνων τὸ σύννεφο, τὸ σπάζει πολλὰκις εἰς τὸ μέσον καὶ ἀφ' οὗ κίνη ἀρθρὸν φῶς. Ὡς γίνεται καλὸν εὐκάριστος εἰς ἐκεῖνους ποῦ τὸν βλέπουν.

Αὐτὸ καὶ ἐγὼ περμένω σήμερον νὰ συμβῇ οὗτος ὁ λόγος. Ὅταν ὁ λόγος θὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς σας καὶ θὰ ἐπιμελῇ περισσοτέρῃ, ἐλπίζω νὰ σπῇ τὸ σύννεφο τῆς λύπης καὶ ἡ διάνοιά σας νὰ φωτισθῇ καὶ πάλιν μετὰ τὴν συνθηκομένην ἀδασκαλίαν.

Ἀλλὰ, διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο δώσατέ μου τὴν ψυχὴν σας, τὴν ἀκοήν σας ἐν ὀλίγον, πνύσατε μακριὰ τὴν λύπην. Ἄς

ἐπιτελέσωμεν εἰς τὴν συνθυσίαν μας, τοῦ ἔλαμεν προσημα-
νόμεως καὶ ὅπως ἕως τώρα με ἐξασκήσαντες ἐνδὲ ἐκτρέψαι,
αὐτὸ καὶ τώρα εἰς κοίμην, ἀναθεστέοντες ὅλα εἰς τὴν Θεόν
Καὶ αὐτὰ θα συντελέσῃ ὅσως ἡ συγκροτο αὐτὴν καὶ μὴ εἶς κα-
ποὺ ἀποτέλεσται. Ἀλλὰ ἀνὰ θὰ μαρὰ ἢ ὁ Θεὸς με προσκαί-
νει καὶ ἀποκαίρει τοὺς λόγους τὸν καὶ οἱ δόξατος ἀπαιτεί πε-
πλάσας καὶ μὴ φονδὸν ἀνιέταις τῆς Χριστιανικῆς μας φιλο-
σοφίας, γρηγορὰ καὶ πρὸς διόρθωσιν, καὶ ἀπὸ τὴν σφαιρικήν
κοινοτήτων, καὶ πρὸς αὐτὴν γαλλίαν καὶ μεταβλήθῃ εὐχαριστος.

Διδοὺς ὁ Χριστιανὸς πρέπει νὰ διαφέρῃ ἀπὸ τοὺς ἀπίστον καὶ εἰς τὸ εἶλξαι σημεῖον, εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ βλάτ καὶ λυπηρὰ καὶ ψυχικὰν γενναυότητα καὶ λυπηράν, τρόπον τινά, φερόντ ἀπὸ τὴν ἐκείνου νὰ μελλόντων ἀποθνήναι. 24 α' νὰ εἶναι δικαίωτος ἀπὸ τοὺς προσβολὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ κακῶν. Ἐπὶ τοῦ εἰς τὸν θάνατον στέκεται ὁ πιστός καὶ δὲν τοῦτο θέν τὸν καταβάλλουν αἱ προσβολαὶ τῶν καμμένων. Διδοὺς καὶ 25 ἀνὴρ ὑπομένων τὸ κῆρυγμα τῶν παρρησιῶν, δὲν πθάνουν οὐτε εἰς τὸ πόνο καὶ οὐ, ἐπειδὴ οὗτος στέκεται ὑψηλότερα ἀπὸ πᾶν αὐτῶν τὴν προσβολήν.

Ἄς μὴ καταλείψωμεν λοιπόν, ἀγαπητοὶ Ἀδελφοί, τὸν φροντισμὸν ἡμεῖς διὰ τὴν σωτηρίαν μας τόσον, ὅσον φροντίζετε ὁ Θεός, πού μᾶς ἐπιμαρτυροῦν. Μὴ ἐνδιαφερόμεθα περὶ τοῦ κακοῦ, διὰ τὸ μὴ πόθωμεν κανένα κακόν, τόσον, ὅσον ἐνδιαφερόμεται ὁ Θεός, πού μᾶς ἐκάρηκε τὴν ψυχὴν μας καὶ πᾶς ἔδωκε κατὰ τὴν τῶρα ἀγαθὰ.

Με αυτά τις ελπίδες ως αναπτειώσαμε το φρόνημά μας, και αυτά που θα έλπομεν ως τα άκοιμήμενα μετά της συνηθισμένης προσοχής.

Μακρὸν ὄλεον **Β** ἔκαμα πραγματοποιήσας πρὸς τὴν ἀνάστη-
σιν* καὶ παρετήρησα δι. ὅλου τὴν κατασκευάσασθε κα. δὲν
εἶβα κανένα καὶ ἀποχωρήσας προαῦ τελευτήσας. Σὰς εὐαγγελι-
μοναὶ διὰ τὴν προσδύον κα. ἐκείνων. ἦρας ὑπάρχει καὶ ἀμοι-
αὶ τῶν κέπων μου. Ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτῶν καὶ ἕνα ἄλλον κα.
οὐδὲν οὐκ ἐξήρησα τότε. Ἰσως γνωρίζετε καὶ ἐνθυμήσθε τοῖ-
τα. Πότες δὲ ἦτο ὁ μισθὸς ἐκείνων. Τότες ἀνὰ τὴν πόλιν ἡλ-
αρήμονα καὶ τιμωρήσας καὶ κα. σαρπηρόντες, τότες ἐβρίσοντας
τὸν Θεὸν καὶ ἐκταυνομένους πρὸς αὐτὸν, ὡς καὶ ἕνα με-
θυσιμένοι, καὶ ἀμολέσας καὶ κύνων τοῖς. Δὲν ναλίστα δι.
ταῖς τοῖς καὶ τὴν ἐξ ἰδικῆς μου ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ ὁ Θεός,
ποῦ προγνώριζε τὰ μέλλοντα, ἔβαλεν εἰς τὴν ἐνοσίδην μου
τοὺς λόγους τούτους, διὰ καὶ πρὸς προστασίαν διὰ δὲ ἕνα ἐπ-
αρμοσμένη ἐκείνων πού τοῖσι καὶ κύνων τοῖς ταῖς ἐπ-

11. ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος ἐκείνην καὶ ἐπὶ τῶν γενομένων ἀρχαίων

να. Ὁ δὲ θὰ συνέβαινον εἰς τὴν πόλιν μας ὅσα συνέβησαν Πάσιον προμηθεύοντα δὲ ἥτο, σφαυρόντες καὶ ταπεινούς αὐτοὺς καὶ πόθιμεν κατὰ καιρὸν, ἐὰν τὸ ἐπιβλέπωμεν ἡ ἀνάγκη, πράγμα τὸ ἅπλοον θὰ ῥᾶς ἐξαρροῦναι καὶ μαρτυρεῖται σπέρανον, ἀπὸ τοῦ τὴν φοροδοτικὰ τέρα, να τριήμερον, ἡ περιμένειαν τὸν θάνατον Ἐνεκα τῆς ἀμαρτίας ἐκεῖνον. Ἰδοὺ τὸ ἀμαρτῖαν ἔχοντα πᾶν ὄλησιν καὶ τὸ ἐγκλημα τέρα γίνεται κοινόν. Ἰδοὺ δὲ αἰτίας ἐκεῖνον ὅλοι ἡμεῖς τέρα ὁσθάνομεθα φόβον καὶ πληρόντομεν ἡμεῖς, ταπεινούμεθα, τὰς ἀμαρτίας ἐκεῖνον. Ἐὰν δὲ πρέλπομεν προῤῥέει τὸ ἐκδικῶμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλιν καὶ σφαυρόντομεν, να θεραπεύομεν τὸ ἀμαρτῖαν μέλος. Ὁ δὲν θὰ ἐδοκιμάζομεν πᾶρα τὸν φόβον τούτων. Ἰναρξῶμεν δεῦδασι ὅτι τὰ ἥτορ τῆς πόλεως ἡ πᾶν ἀρκατοῦσι τὸν χρόνον, εἰναι ἐκεῖνον πᾶν ἀρκατοῖς εἰς ἐλευθέρους ἀνθρώπους καὶ ὅτι μερικὸι ἔνοιον καὶ να ζῶσι λεγόμενοι ἀνθρώποι, ἀρετοὶ καὶ κακοὶ, ποὺ ἔχουν ἀπὸ τοῦ τοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τὸν ἐτήλησσαν τὸ ἐκδοῦν αὐτὰ πᾶν ἐκαίαν. Διὰ τοῦτο δὲν ἔστινα να φωνάζω καὶ να διαπραγματοῦμαι, λέγων ὅς παραφροσύνη τὴν παντὶ τὴν βλασφημούντων, ὅς σφαυρόντομεν τὴν θιάσανον των, ὅς φροντισομεν διὰ τὴν σωτηρίαν των. Καὶ ἂν παροῦσι ἀνάγκη διὰ τὴν πράξιν μας ταύτην να ἀπαυθάνον θὰ ἐκδοῦμεν μεγάλου κέρους. Ἀς ἡμῶς ἀποφασίζομεν βλέποντες τὸ ἡρόζεται ὁ καὶ ὁ ἀποστολῆς. Ἡ ἀδιαφορία αὕτη θὰ φέρῃ μεγάλου κακὸν εἰς τὴν πόλιν.

4. Ὡπως αὖτε τὰ προεῖπον, Ἐ ἔτα καὶ ἐγιναν καὶ ταυ-
ρομνητα πόρω διὰ τὴν ἡμετέραν μας ἐκείνην. Ὅταν ἔβλε-
πες τὰ ὑβρίσματα ὁ Θεὸς ἀπελυσθεῖς, Ἰδοὺ τώρα ἐπέτρε-
ξε ὅσων ἐγιναν τὰ ὑβρίσματα ὁ θεολέτης καὶ τὰ εὐνοκαίρι-
αί εἰς τὸν δακτυλὸν κινδύνου, ὥστε διὰ τοῦ φόβου, πὺν αἰ-
θανθῶντος, ἀνὰ πηρωθῶμεν διὰ τὴν ἡμετέραν μας ἐκείνην.
Ἀρὰ τε ὅσοι καὶ κυρίως λόγον προέλεον αὐτὰ καὶ ἐνοκλου-
σα τὴν ἀγάπην σας, Ἐκ ἑκάς καμὰ ἀφελεία δὲν προῆλ-
θεν ἢ ὅσα ἐπὶ. Ἀς προέβηθ' ὅμως τώρα καὶ ἀπὸ αὐτοῦ σωφρο-
νισμοῦ ἀπὸ τὴν παρούσῃ συμφορᾷ, ἅς σταματήσωμεν
τὴν δακτυλὸν αὐτὴν μανίαν. ²⁵ Ἀς ὀφθαίμεν τὰ στήματα
τὴν Ἀς τὰ κλείσωμεν ἕως νὰ εἶναι πηγά, πὺν φέρων τὸν
θῶνατον ἅς τὰ μεταβάλωμεν εἰς τὸ ἀντίθετον καὶ ἔξωσαν
τοῦ θά σταματήσουν τὰ κακά, πὺν ἔχουν καταλάβει τὴν πό-
λιν μας.

Δὲν εἶναι θέατρον ἡ ἐκκλησία διὰ τὸ ἀκοῦσθαι τὸ πᾶν
 ρυθμὰ πρὸς εὐχαρίστησιν.¹² Ἄλ' ἐδῶ πρέπει νὰ φρενάρουν

12 Λόγω τούτου, δεύει εις τὸ σπυρίον τοῦτο οἱ ἀποστόλοι ἐπέμεναν
εἰς θεωρητικὰς ἐπιδουλοίας.

ἀφελιγμένοι, νὰ ἀναχωροῦμεν μὲ μεγάλο καὶ πολλὸ κέρδος. Διότι ἐὰν ἐκταίμεθα ἐδῶ διὰ τὴν ψυχογνωθίαν ἐπ' ἄλλων καὶ φεύγοντες χωρὶς νὰ ἀποκομίζουμεν ὑφέλειαν ἀπὸ τοῦ ἐλέησαν, ἔδωκα ἐρπιάμεθα. Πι μὲ ἀφελόν τὰ χειροκροτήματά σας, αἱ θυμολογίαι ἐπακοῦμαί σας καὶ οἱ ἔπαινοι. Ἐπεινος ἰδικός μου εἶναι νὰ δεῖτε μὲ τὰ ἔργα σας δι' ἃ φαρμάζετε τοὺς λόγους μου. Τότε ἐγὼ θὰ εἶμαι καὶ εὐτυχής, ὅτι θὰ ἐπακοῦμάς τε ὅσα θὰ ἀκούετε ἀπὸ ἐμέ, ἀλλὰ ὅταν μετὰ μεγάλης προθυμίας τὰ ἐφαρμόζετε.

Ὁ καθένας ἂν διορθῇ τὸν πλησίον του, διότι ἡ γραφὴ λέγει ἐν ἀποδόμῃ εἰς τὴν ἀρετὴν ὁ καθένας σας τὸν καθέναν (Α' Θεσ. 5, 11). Ἐὰν δὲν πράττουμεν τοῦτο, ἡ ἰδίαιτέρα ἐκείνου ἀρρετίκα θὰ φέρῃ κοινὴν καὶ ἀσκήσιον ἀλάσθην εἰς ἄλλαν τὴν πόλιν. Ἰδοὺ, ἂν καὶ καθύλου δὲν εἴμεθα ἔνοχοι εἰς ὅσα ἔγιναν ἐν τοῖς τοῖς φοβούμεθα ὅσα ὑπερτέρων ἀπὸ τοῦς δρασταῖς αὐτῶν καὶ φημίτοισιν μήπως ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως μᾶς καταλάβῃ ὕλους. Καὶ δὲν εἶναι ὀρεκτὸν εἰς τὴν ἀπολογία σας νὰ λέγωμεν δὲν ἔμουν παρῶν, C δὲν ἄγνωρίζω, δὲν ἔλαθον μέρος εἰς ὅσα ἔγιναν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν ἀκριβῶς νὰ τιμωρῆθῃ, λέγει, καὶ νὰ ὑποστίξῃ τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν, διότι δὲν ἦσο παρὶν αὐτῇ ἐπιδοσίας, οὔτε συνεκρίτητες τοὺς δρασταῖς τῆς κακοθελείας, οὔτε ἐκονδύνουσας διὰ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ὀφειλομένην τιμὴν. Δὲν ἔλασας μέρος εἰς ὅσα ἀπεταλμῆσθαι, Σὲ ἐπαίνω δι' αὐτὸ καὶ τὸ παραδέχομαι, ἀλλ' ὅπως δὲν ἔπαυες ἐμπίσθαι εἰς τοὺς δραστας. Καὶ αὐτὸ εἶναι ὅσον κατηγορίας.

Αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸν θὰ ἀκούοιμεν, ὅταν μὲ σιωπὴν ὑποφύωμεν τὰς πρὸς αὐτὸν ὕμους καὶ προσβολὰς ὑπὸ τῶν κακῶν. Ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος ποδ' ἔκωσεν εἰς τὴν γῆν τὸ τάλαντον (Ματθ. 25, 18), δὲν κατηγορεῖτο διὰ τὸν κῆν του παρόπιμα τότε, D (διότι ἀλόκληρον τὴν παρακοιμήτην ἐπέστρεψε) ἀλλὰ διότι δὲν ᾤετο αὐτὴν, ὅτι δὲν ὠφέλησεν ἄλλους, διότι τὰ χρήματα δὲν τὰ ἔβαλεν εἰς τὴν Τράπεζαν δηλαδὴ δὲν παρεκίνησεν εἰς τὸ καλόν, δὲν συνεβούλευσε, δὲν ἐτιμώρησε, δὲν διαώρυσεν ὅσους ἐκ τῶν πλησίον του ἔκανον κακὰς πράξεις. Διὰ τοῦτο χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἐπίεικον ἐπέτελλετο εἰς τὰς ἀφορήτους ἐκείνας κολάσεις.

Ἀλλὰ ὅτι αὐτὸ ποδ' δὲν ἐκάματε πρωτίτερα θὰ τὸ κάμειτε τοῦλάχιστον τώρα, καὶ ὅτι θὰ ἐργασθῇ πρὸς διορθώσιν τοῦ πλησίον καὶ δὲν θὰ ἀνέκεσθε νὰ ὑβρίζεται ὁ Θεός, ἔσω ἀκράδαντο περὶ τούτου πεποιθήσιν. Διότι εἶναι ἱκανὰ τὰ γεγονότα, ἔσω καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ποδ' νὰ προτρέπῃ, καὶ ἐκείνους ἀκόρη, ποδ' εἶναι πάρα πολλὸ ἀνάσθηται πνευ-

ματικῶς, νὰ τοὺς πείσῃ νὰ καταποσθῶν μὲ τὴν σωτηρίαν των.

Εἶναι τώρα καιρὸς E νὰ οὖς παρὰδοῦμεν τὴν συνήθειαν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Παύλου τράπεζαν, ἀποῦ λάβωμεν εἰς τὰ κέρτα καὶ παρυστάμεν εἰς τὸ μέσον ὕλων σας τὸ σήμερον ἀναγνωσθῆν ρητόν. Ποία λοιπὸν εἶναι ἡ σημασία τοῦ σήμερον ἀναγνωσθέντος ρητοῦ; εἰς τοὺς πλουσίους εἰς τὴν παρούσαν (ἡμῶν παρῶν) ἐλλεξ νὰ μὴ ὑψηλοφρονεῖν (Α' Τιμ. 6, 17). Διὰ νὰ εἰπῇ πρὸς τοὺς πλουσίους εἰς τὴν παρούσαν (ἡμῶν) ἀφανέωσιν, ὅτι εἶναι καὶ ἄλλος πλούσιος, εἰς τὴν μέλλουσαν ἡμᾶς ζωὴν. Τοιοῦτος ἦτο ὁ Ἀδάρτος τῆς παραβολῆς, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν παρούσαν (ἡμῶν) ἦτο πτωχός, εἰς δὲ τὴν μέλλουσαν πλούσιος καὶ ὁ πλούσιος του ἔχει ἀπετελεῖτο ὅσα ἀπὸ χρυσῶν καὶ ἄργυρων καὶ ἄλλων ὕλων φρούσιν μὲ αὐτὰ, φθαρτὴν καὶ πρόσκαιρον, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ ἀπώρητα ἐκεῖνα ἀγορὰ 26 A εἰς ὅσοις μᾶτι δὲν εἶδε καὶ οὐδ' ὅτι δὲν ἄκουσε καὶ ἀνθρῶπινος νοῦς δὲν ἀφανίσθη (Α' Κορ. 2, 9).

Διότι τοῦτο εἶναι πραγματικὸ πλούσιος καὶ εὐπορία, ὅταν καὶ αἰώνια εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ καρμίων δὲν ἐπιτέκονται μεταβολῇ. Τοιοῦτος δὲ πλούσιος δὲν ἦτο ὁ πλούσιος ἐκεῖνος, ποῦ περιεφρόνησε τὸν Ἀδάρτον εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ δι' αὐτὸ ἔγινε πενιχρότερος ὅλων εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Διότι μετὰ τὸν θάνατον δὲν ἠμύρωσε νὰ ἀπολάβῃ οὔτε πρὸν μὴν σταγόνα νεροῦ, τὴν ἀπολαύσας ἔλασας. Εἰς τὸσον μεγάλῃ πτωκεῖν εἶχε καταντήσας.

Διὰ τοῦτο τοὺς ἀνέκοιτε πλουσίους τῆς παρούσης ζωῆς διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι πτωχόνος μὲ τὴν ζωὴν αὐτὴν χάνουν καὶ τὴν εὐπορίαν των, ἡ ὅποια εὐπορία δὲν προκαρεῖ παρατέρας, B οὔτε συνοδεύει ἐκείνους, ποῦ τὴν ἔχουν, ὅταν ἀνακαμῶσιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Ἀλλὰ πολλὰς φορὰς τοὺς ἐγκαταλείπει καὶ προτοῦ ἀνακαμῶσιν. Αὐτὸ ὑπονοοῦσε, ὅταν ἔλεγε: «οὔτε νὰ σπρίζουν τὰς ἐλπίδας των εἰς πλοῦτον, τοῦ ὁποῖου ἡ κατοικὴ εἶναι ἀβεβαία καὶ ἀσφαλὴς» (Α' Τιμ. 6, 17).

Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσο ἀπιστον πράγμα, ὅσον ὁ πλούσιος, καθὼς παλάμει οὖς εἶπεν καὶ δὲν θὰ ποῖσας νὰ τὸ ἀπαναλαμβάνω. Διότι εἶναι δραπέτης ἀγνώμων, ὑπαρέτης μὴ παρεκων ἐρητισσίνην, καὶ ἂν ἀκόρη τοῦ δέσσης τὰ πόδια μὲ ἀναρίθμητα δεσμά, αὐτὸς ἀνακαρεῖ σύρων μαζὶ καὶ τὰ δεσμά. Πολλὰς οἱ ἔκοντες αὐτὸν μὲ μαλακὸς καὶ ὀρθὸς τὸν ἀπέκλειον καὶ ἀνέθεσαν εἰς ὑπηρέτας νὰ τὸν φυλάττουν ὡς φρουροί. Αὐτὸς ὅμως ἐξαποστήσας τοὺς ὑπηρέτας, ἐδραπέτευσε μαζὶ μὲ τοὺς φρουροὺς, σύρων αὐτοὺς μαζὶ του ὡς

νά τους είχε θέσει με αλυσίδα C και έτσι τίποτε δεν κοπώθησαν με τό τόσα προφυλακτικά μέτρα. Τί ήμπορεί νά γίνη πιά άπιστον από τόν πλούτιον, τι έξ πιά έξολοπήτην από έ- κείνους που άσολοσύνται πάρα πολύ με αυτόν, θίαν, πράγμα τόσο σθερόν και εύκαταμετάβλητον, φροντίζουν με μεγά- λην έπιμέλειαν νά μαζεύουν και δέν προσέχουν τόν Προ- φήτην, που λέγει: «άλλοζήμενον εἰς αὐτούς που ἔχουν πε- ποθήσιν εἰς τήν κοινωνίαν των δούλων καὶ κοινοῦνται διὰ τὸν ὄγκον τοῦ πλοῦτον των» (Ψαλμ. 48, 7). Λέγε μου διατί άλλοζήμενον, «διότι μαζεύει, λέγει θησαυρούς και δέν γνω- ρίζει διά ποῖον τοὺς μαζεύει» (Ψαλμ. 38, 7). Διότι ὁ μὲν κό- πος, που καταβάλλει εἶναι φανερός, ἡ δὲ ἀπόλαυσις τῶν ὀ- γισθῶν ὁδῶν. Πολλὰς φορές κοπάξεις και ταλαιπωρεῖσαι διὰ τοὺς ἐσθρούς σου. Παλλάκις, μετὰ τὸν θάνατόν σου, ἔρ- χεται ἡ κληρονομία τῶν ἀγαθῶν σου εἰς αὐτοὺς που σὲ ἠμί- κησαν και ὀναρθίζουσιν ἐπιβουλὰς σοῦ ἔκαμον και ἔτσι εἰς σὲ μὲν παρέμειναν τὰ ἀμαρτήματα, Ὁ που ἔκαμες μαζεύων τὸν πλοῦτον. ἡ δὲ ἀπόλαυσις αὐτοῦ παγαίνει εἰς τοὺς ἄλ- λους.

3. ΑΛΛΑ ὅχι νά ἐκείνους τὸ ἔχεις ζήτησις διὰ ποῖ- ον λόγον δέν εἶπε, διὰ τοὺς πλοῦσιους εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν παράγγελλε νά μὴ πλουτοῦν, νά γίνουν πτωκοί, νά ἀπογυμνωθοῦν ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά των, ἀλλὰ, παράγγελλε νά μὴ ὑψηλοφροντοῦν. Εἶπε τοῦτο, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ρίζα και ῥάσος τοῦ πλοῦτου εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια και δε, όταν μά- θῃ ἕνας νά ταπεινοφρονῇ, δέν θά φροντίσῃ πολὺ διὰ τὸ πρῶτον αὐτό. Διότι διὰ ποῖον λόγον, λέγε μου σὺ ὁ πλοῦ- σιος, περιφέρεις τοὺς πολλοὺς ὑπέρβας, αὐτοὺς που εἶναι εἰς παράταια, τοὺς κόλακας, τὴς φαντασιεργὰς ἐπιδεδεγας; "Ο- κι διότι εἶναι ἀνάγκη, ἀλλὰ ἀπὸ ὑπερηφάνειας μόνον, διὰ νά φονῆς ἀπὸ ἅλα αὐτὸ ὅτι εἶσαι ἀνώτερος τῶν ἄλλων ἀνθρώ- πων. Ἐξ ἄλλου δὲ γνωρίζεις ὅτι δέν εἶναι ἀμάρτημα νά ἔ- χῃ ἕνας πλοῦτον, ἄρκει νά τὸν μεταχειρίζεται ὅποι πρέπει.

Διότι, ὅπως σὺ εἶπον, ὅτι δέν εἶναι κακὸν πρῶτον ὁ οἶκος ἀλλὰ ἡ μέθη εἶναι και ὁ πλοῦτος δέν εἶναι κακὸν πρῶτον, ἀλ- λά ἡ πλεονεξία, ἡ φιλαργυρία εἶναι κακόν. Ἄλλο φιλάργυ- ρος και ἄλλο πλοῦσιος. Ὁ φιλάργυρος δέν εἶναι πλοῦσιος ὁ φιλάργυρος ἔχει, ἀνάγκην ἀπὸ πολλὰ. Ἐκεῖνος δὲ, που ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ πολλὰ, δέν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νά γίνη εὐπο- ρος. Ὁ φιλάργυρος εἶναι φώλακος, ἔχει ἐξουσιαστὴς τῶν χρη- μάτων δοῦλος ἔχει κύριος αὐτῶν, διὰ: εύκολατερα ἡμωρεῖ νά δώσῃ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὰς σάρκας του, 27 Α παρὰ μέρος τῶν χρημάτων που ἔχει κρύψει σὲ τρύπα τῆς γῆς. Καὶ ὡς νά τὸν εἰς ἀσάφειαν κανεῖς νά μὴ θῇ τῆς οὐπὸς ἀπὸ αὐτὰ που

φυλάσσονται, τὰ φυλάττει μετὰ μεγάλης προσοχῆς, και τὸ δια- τηρεῖ και τὸ κατέχει, μένων παρὰ ἀπὸ τὰ ἰδιὰ του, ὡς νά εἶναι ἕνα. Καὶ πράγματι εἶναι ἕνα. Διότι ὅπου ἐπὶ ὀδῶνι λόγῳ δέν θέκεται νά πάρῃ αὐτὰ και νά δώσῃ εἰς ἄλλους ἡ εἰς ἕκαντος ἀνάγκην, ἔσται και ἂν ὑποστῇ ἀναριθμήτους τιμωρίας, πῶς εἶναι δυνατὸν νά θεωρῇ αὐτὰ ἰδικὰ του. Πῶς ἡμπορεῖ νά ἔχῃ κυριότητα ἐπὶ αὐτῶν, ὅπου δέν ἔχει τὴν δ- ῦνα κρῖναι, σὺτε τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν.

Ἐὰν πλοῦτον δὲ δέν συναθίζει ὁ Παῦλος νά κατατῇ ἀπὸ ὅ- λους τὴν ἀκριθὴ συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἀλ- λά εἶναι συγκρατοσθατικός εἰς τὰς ἀδυναμίας τῶν ἀκροατῶν του, ὅπως ἦτο και ὁ Χριστός. Διότι όταν ὁ πλοῦσιος ἔκείνος τὸν ἔ- πληροῖσε Ὁ και συναμίχθη με αὐτὸν περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, δέν τοῦ εἶπε πῆγαινε και πάλιν τὴν περιουσίαν σου, ἀλλὰ, παραλείψας τοῦτο, περὶ ἄλλης ἐντολῆς τοῦ ἀμίχθη. Κατόπιν ἐπειδὴ ἔκείνος τὸν προκάλεσε διὰ τῆς ἐρωτήσεως, τί ἀκόμη μου λείπει, Καὶ τότε ἀκόρη δέν εἶπε ἄνδρες πάλιν τὴν πε- ριουσίαν σου, ἀλλὰ, σὺν θέλῃς νά εἶσαι τέλειος, πῆγαινε πώ- λησον τὴν περιουσίαν σου» (Ματθ. 19, 21) δηλαδὴ αὐτὸ τὸ ὄφειν εἰς τὴν κρίσιν και τὴν ἐλευθέρωσιν θέλησιν σου δέν σοῦ τὸ ἐπέβλητο ἀναγκαστικῶς. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον και ὁ Παῦλος δέν ἔκαμε καθόλου λόγον εἰς τοὺς πλοῦσιους πε- ρὶ πενίας ἀλλὰ περὶ ταπεινοφροσύνης, διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀκροατῶν και διότι ἐγνώριζεν ὅτι ἡ ταπεινοφροσύνη και ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς ὑπερηφάνειας C θὰ συντελέσῃ ὥστε αὐτοὶ γράγοι νά ἀπαλλαγθοῦν ἀπὸ τὴν ὀρὴν πρὸς τὸν πλοῦτον. Ἀφοῦ δὲ συνεθετοῦσε νά μὴ ὑψηλοφροντοῦν, εἰδὼς και τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ τὸ ἐπικύκλῃ. Ποῦς δὲ εἶναι ὁστος, Ἐὼν ἡθέλον καταλάβει ὅτι ἡ φύσις τοῦ πλοῦτου εἶ- ναι ὀθεβαία και ἄπιστος, διὰ τοῦτο προσέθεσε, μήτε νά ἐλ- πίζουσιν εἰς τὴν ἐσθεσασίαν τοῦ πλοῦτου» (Α' Τιμ. 6, 17).

Πλοῦσιος εἶναι ὅς ἔκείνος που ἔχει ἀνικητορία πολλά, ἀλλὰ ἔκείνος που δεῖδει πολλά. Πλοῦσιος ἦτο ὁ Ἀβραάμ. Ἀλ- λά ὅς φιλάργυρος, διότι δέν παρατηροῦσε τὴν οἰκον τοῦ δεινός, αὐτε ἐνδοκίμετο νά ἐξέτασῃ και νά μόθῃ τὴν περ- ουσίαν τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ ἐξερκόμενος τῆς κατοικίας του ἐξή- τε μετὰ προσοχῆς νά μόθῃ μήπως ὑπάρχει κάποι ἕνας και φτωχὸς διὰ νά ἐξελεῖγῃ τὴν πτωχεῖαν και ὑποδεχθῇ τὸν ὅσι- πρὸν. Δέν εἵλεψε με κρυφὸν τὴν ὁρὸν τῆς κατοικίας του, Ὁ ἀλλὰ ἀφ' ὅπου ὅσπησε τὴν καλύβην του πλησίον εἰς τὴν βελα- νιδίαν ἐκείνην, ἔμενον εὐκαριστιμῶς με τὴν σοφίαν τῶν φύλλων αὐτῆς. Τόσον δὲ λαμπρὸ ἦτο ἡ κατοικία του αὐτῇ, ὥστε και ἄγγελοι ἐδέχθησαν νά παραμείνουν εἰς αὐτὴν πλη- σίον αὐτοῦ διότι δέν ἐζήτοῦσαν σκίαν λαμπρὰν ἀλλὰ φρεσῆς

ἀρετὴν. Τὸν Ἀβραάμ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἀγαπῶμεν, ὅς ἐμνησθῆμεν καὶ διὰ ἐλπίδας ἐμεῖς τὰ ὑπάρχοντά μας εἰς τοὺς ἔκγονους ἀνάγκην. Ταπεινὸν ἦτο τὸ κάλλυμα ἐκεῖνο τοῦ Ἀβραάμ, ἐν τοῖς τοῖς ὅμοις ἦτο λαμπρότερον τῶν θοαλλῶν ἀναστῶν.

Κονεῖς βασιλεῖς δὲν ὑπεδέχθη ποτὲ ἀγγέλους· ἐκεῖνος ὅμως ποὺ ἐκάθιστο κάτω ἀπὸ τὴν θελαναδίαν καὶ εἶπεν ἐκεῖ στήριξέ τὴν καλύψαν του, ἡλπίσθη τῆς τιμῆς αὐτοῦ. Εἰς διὰ τὴν ἐπιμύθη διὰ τὴν πενικρότητα τῆς κατοικίας του, ἀλλὰ ἀπῆλθε τὴν μεγάλην ταῖτην δωρεάν, λόγῳ τῆς πολυτελείας τῆς ψυχῆς του καὶ τοῦ πλοῦτος τῶν ἀρετῶν ποὺ εἶχε μέσα τῆς. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν διὰ μὴ καλλωπίζωμεν τὰς οἰκίας μας, ἀλλὰ περισσότερο ἀπ' αὐτὰς διὰ καλλωπίζωμεν τὴν ψυχὴν μας. Διότι πῶς δὲν εἶναι ὁσιον πρῶτον, μὲ μάρμαρα νὰ ἐνδύωμεν τοὺς τοίχους τῶν οἰκῶν μας, καὶ νὰ ὑπάρξῃ λόγος τὸν δὲ Χριστὸν νὰ βλέπωμεν νὰ περιέρχεται γυμνός;

Τι σὲ ὠφελεῖ ἡ οἰκία ἡνθρώπου, 28 Ἀ. Μήπως θὰ τὴν πάρῃς μαζί σου, ὅταν θὰ φύγῃς ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον; Δὲν θὰ τὴν πάρῃς, τὴν ψυχὴν σου ὅπως ἡγομένης; θὰ τὴν πάρῃς. Βλέπετε πόσον μεγάλον κίνδυνον διατρέχομεν τώρα. Ἀς μὴς δοθῇσιν τὰ σπῆται διὰ μὴ ἀπολλῶμεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον, ποὺ κρέμεται ἐπ' αὐτὴν κεφαλὴν μας. Τίποτε δὲν ἡμποροῦν νὰ κάμουν. Ἀποδείξτε τοῦτο εἰς τοὺς, ποὺ τὰ ἀφένετε ἔρημα καὶ τρέχετε εἰς τὰς ἐρήμους, διότι τὰ φοβεῖσθε, ὅπως τὰς παγίδας καὶ τὰ δίκτυα.

Ἀς δοθῇσιν πῶρα τὰ χρήματα· ἀλλὰ δὲν εἶναι εἰς θέαν. Ἐάν διὰ προκειμένου περὶ ἀνθρωπίνης ἀγωγῆς, εἶναι ἀνίσχυρα νὰ παρέσχωμεν βοήθειαν, πολὺ περισσότερο θὰ συμβῇ ταῦτα εἰς τὸ δέον καὶ ἀδύνατον δικαιοσύνην. Ἐάν ἄνθρωπος εἶναι φερόμενος, καὶ ἐπεὶ ἀγανακτεῖ ἐναντίον μας, ὁ καθ' ἑαυτοῦ δὲν μὴ ὠφελοῦν τὰ χρήματα εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, πολὺ περισσότερο, ὅταν ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ποὺ δὲν ἔχει ἀνάγκην χρημάτων, δὲν θὰ μὴς δοθῇσιν καθόλου τὰ χρήματα.

Κιτῶμεν οὖν διὰ νὰ κατοικήμεν εἰς αὐτὰ καὶ οὐκ διὰ νὰ ἐπαυξάνωμεθα. Ὅ, π. εἶναι μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἡκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας, εἶναι περιττὸν καὶ ἀκρηστον. Φόρεσε ὑποδήματα μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ πόδια σου, ἀλλὰ δὲν θὰ τὰ ἐνεχθῇς, διότι θὰ σὲ ἐμποδίσουν εἰς τὸ βάδισμα. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ ὅταν ἔχῃς οὐσίαν μεγαλυτέραν ἀπὸ τὴν χρειαζομένην· σοὺ ἐμποδίζει τὸ βάδισμα πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐπιθυμεῖς μεγάλους καὶ λαμπρὰς οὐσίας νὰ κτίξῃς, δὲν σὲ ἐμποδίζω νὰ τὸ πράξῃς, ἀλλὰ ὅσα εἰς τὴν γῆν. Κτίσε οὐκ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, διὰ νὰ δυναθῇς νὰ ὑποδεσθῇς καὶ ἐλθῇς εἰς αὐτὰς, οὐκ εἰς τὰς ποὺ ποτὲ δὲν κατοικήσονται. Ὁ Δαυὶδ

ἔχει τὴν μονίαν νὰ ἐπιδοκίμῃ ὅσα φεγγάρια καὶ μένουσιν ἐδῶ. Τίποτε δὲν εἶναι περισσότερο δυνατὸν ἀπὸ τὸν πλοῦτον. Σήμερον εἶναι μαζί σου οὐδὲν γίνεται ἐκθρόνος σου καὶ συντελεῖ ὥστε τὰ φθονερὰ μάτια νὰ εἶναι παντοῦ ἐναντίον σου. Εἶναι ἐκθρόνος ποὺ κατοικεῖ πάντοτε μαζί σου καὶ σὲ συντροφιάζει παντοῦ. Μάρτυρες τοῦτου εἶσθε οἱ ποὺ εἶναι ἐκεῖ, καὶ μὲ κάθε τρόπον τὸν κρίνετε καὶ τὸν κρίνετε εἰς τὴν γῆν, διότι καὶ τώρα τὸν κινῶμεν ποὺ ἔκομεν, τὸν κάμνει ἀνυπόφορον ἡλπίσις, λοιπὸν διὰ οἱ μὲν πτωχοὶ εἶναι ἐλαφροὶ καὶ ἐλευθεροί, ὡς οἱ εὐχνοί, καὶ προσηγορευμένοι διὰ διὰ ποὺ εἶναι δυνατόν νὰ συμβῇ οἱ δὲ πλούσιοι νὰ εἶναι σὲ μεγάλην δυσκολίαν νὰ γυρίουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ νὰ ζητοῦν νὰ εἰσέλθουν μέρος διὰ νὰ κάσουν τὰ χρήματα ἢ ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανόν νὰ τὰ καταθέσιν πρὸς φύλαξιν. Δαυὶδ, ἄνθρωπε, ζητεῖς νὰ εὐρῇς ἄνθρωπον ὅπως εἶσαι σὺ; Ὁ Χριστὸς εἶναι εἰσῆμος νὰ σὲ ὑποδεσθῇ, νὰ διαφυλάξῃ διὰ τὸ ἐμπιστευθῇ καὶ οὐκ ἔχον νὰ φυλάξῃ ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ πολυπλασιάσῃ. Ὁ καὶ σοὺ ἐπιτρέψῃ πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅσα ἔλαβες. Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Χριστοῦ κανεὶς δὲν ἀρνάει, ἐπὶ τοῦτον δὲ μὲ τὴν φύλαξιν σὲ ἀπαλλάσῃ καὶ ἀπὸ τοῦ κινδύνου. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι, αὐτοὶ ποὺ ἔλαβον τὰς παρακαταθήκας νομίζουσιν ὅτι μὴς προσφέρουσιν ὑπηρεσίαν φυλάσσοντες ἐκεῖνα ποὺ ἔλαβον, εἰς δὲ τὸν Χριστὸν συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ὅταν δέκεται τὰς παρακαταθήκας σου, δὲν σοὺ προσφέρει, λέγει, ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ τοῦ προσφέρει καὶ διὰ τὴν φύλαξιν δὲν σοὺ ζητεῖ μισθόν, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ σοὺ δίδει μισθόν.

6. Ποῖος λοιπὸν ἀπολογίος θὰ εἴμεθα ἔξω Ε καὶ ποῖος συγγνώμη, ὅταν παραβλέποντες ἐκεῖνον ποὺ δύναται καὶ νὰ ἐκφυλῇ καλὰ, καὶ νὰ μὴ ἀπογνοῖται διὰ τὴν φύλαξιν καὶ τὴν, καὶ μισθὸς μεγάλους καὶ ἀκατανόητους νὰ μὴ δόσῃ, εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι ἀνίσχυροι πρὸς φύλαξιν καὶ νομίζουσιν ὅτι μὴς προσφέρουσιν ἐκδουλεύουσιν, καὶ ἐπιστρέφουσιν μόνοι ὅσα ἔλαβον νὰ ἐναθέμεν τὴν διαφύλαξιν τῶν ὑπαρχόντων μας. Ἔλεος καὶ προσωνόμος εἶσαι ἐδῶ; Ἐκεῖς ποτὶς τὸν οὐρανόν, μεταφέρει τὰ διὰ ἐκεῖ, ἵνα, πρὸ τοῦ ἀπολογίσῃς αὐτὴν, ἀμειψθῇ καὶ ἐδῶ. 29 Ἀ. Διότι ἐκεῖνος ποὺ τρέφεται μὲ καλὰς ἐλπίδας καὶ ἔχει πεποιθήσιν διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἀπ' ἐδῶ ἀκόμη ἀπῆλθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι τίποτε δὲν συντελεῖ τόσον εἰς τὸ νὰ διαρκῇ καὶ ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν, ὅσον τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς καλὰς ἐλπίδας περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς καὶ θὰ ἔχῃ, ἐάν μεταθέσῃ ἐκεῖ τὸν πλοῦτον καὶ φροντίσῃ διὰ τὴν ψυχὴν του μὲ τὴν ἀρμόζουσαν ἡσυχίαν καὶ ἀνασιν. Διότι αὐτὸ ποὺ ἔ-

δεύουν δὴν τὴν φρονίᾳ καὶ δραστηριότητι εἰς τὸν καλῶς παρὰ τῆς οἰκίας τῶν, ἐπειδὴ ἀσκολοῦνται μὲ τὸν ἐξωτερικὸν πλοῦτον, παραμελοῦσι τὸν εὐσωτικὸν καὶ ἀφίουν τὴν ψυχὴν τῶν νὰ εἶναι ὡς τόπος ἔργου καὶ ἔργου καὶ σὰν γὰρ μίτο ἀράχνης. Ὄταν ὅμως παραμελήσαντες τὸν ἐξωτερικὸν πλοῦτον, ὡς ἀπερισκεψάμενοι δὴν τὴν ὁρεξὶν αὐτῶν εἰς τὸν εὐσωτικὸν πλοῦτον, καλλισκόντες τὴν ψυχὴν τῶν, τότε θὰ γίνῃ κατοικία τοῦ Χριστοῦ ἡ ψυχὴ τῶν τῶν ἀνθρώπων. Ὄταν δὲ εἰς τὴν ψυχὴν ἐνὸς κατοικῇ ὁ Χριστός, τὸ δύναται νὰ γίνῃ ποτὲ μακαριώτερον οὗτο.

Θέλεις νὰ γίνῃς πλούσιος; Ἐκεῖ φιλῶν τὸν Θεὸν καὶ ὁ εἶναι ὁ πλουσιώτερος δὴν. Θέλες νὰ εἶσαι πλούσιος; Μὴ ἀπαλοφρονῇς. Τοῦτο (ἡ ταπεινοφροσύνη) δεῖ μόνον διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν παρούσαν εἶναι ἀπαραίτητον. Διότι τίποτε δὲν προσελκύει τόσον τὸν φθόνον τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ὁ πλούσιος ἀνθρώπος; ὅταν δὲ οὗτος εἶναι καὶ υπερήφανος, τότε ἐξορίζεται εἰς διπλοῦν κληνὴν καὶ εἰς φοβερότερον πόλεμον. Ἄν ὅμως γνωρίζῃς νὰ ταπεινοφρονῇς, ἐξαφανίζεις διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν δύναμιν τοῦ φθόνου καὶ μὲ ἀσφάλειαν ἔχεις ὅσα καὶ ἂν ἔχῃς. **Γ** Τοῦτο εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀρετῆς. Δὲν ἀφελεί ἡμῶς μόνον διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀκόμη τὸν κόσμον δίδει τὰς ἐπιστάσεις. Ἄς μὴ υπερφανευώμεθα λοιπὸν διὰ τὸν πλοῦτον, οὔτε διὰ τίποτε ἄλλο. Διότι, ἐάν ἐκεῖνος ποῦ υπερφανεῖται διὰ τὴν πλούτην τοῦ εἰς τὰ πνευματικά, γίνεταί ὄψωνος καὶ καταστρέφεται, πολὺ περισσότερον καταστρέφεται, ὅπως υπερφανεῖται διὰ τὰ ὕλικά πράγματα. Ἄς μάθωμεν λοιπὸν καλὰ τὴν φύσιν μας, ὡς ἀναλογισθόμεν τὰ ὁμολογηματά μας, ὡς μαθώμεν ποῖος εἴμεθα καὶ εἶναι ἀρετὸν τοῦτο, διὰ νὰ μὴ κάμῃ τελείως εἰς τὴν ταπεινοφροσύνην. Μὴ μοῦ λέγῃς ὅτι τόσων καὶ τόσων ἐπὶ τὴν εἰσοδήματα ἔχω εἰς τὰς ἀποθήκας μου, ὅτι κατέχω ἀναριθμήτα ἰδιόματα χρυσοῦ καὶ κέρδη, ποῦ μοῦ ἔρχονται, κάθε ἡμέραν.

Ὅσα καὶ ἂν εἴχῃς, τίποτε δὲν λέγεις. **Δ** Πολλὰς φορές εἰς μίαν ὥραν καὶ εἰς σύντομον μεταβολὴν τῶν περιστάσεων ὅλα αὐτὰ ἐξαφανίζονται γρήγορα ἀπὸ τὰ ἄπτα ὅπως ἡ εἰσβολὴ τοῦ σκάνου, τὴν ὅσων καίρουν ὁ ἀνεμος, ὅταν φυσῇ. Καὶ τοιαῦτα παραδείγματα ἔχει πολλὰ νὰ δεῖξῃ ἡ ζωὴ, εἶναι δὲ καὶ ἡ Γραφὴ γεμάτη ἀπὸ ὅσων μὲ αὐτὰ διδάγματα. Ὁ πλούσιος σήμερον εἶναι πτωχὸς αὔριον. Δι' αὐτὸ πολλὰς φορές ἐνέλεσται, ὅταν ἐκείνους διδάσκῃς, ποῦ ἔλεγον, ὁ δεῖνα νὰ ἔχῃ τὴν κυριότητα τῶν ἀγρῶν ἢ τῆς οἰκίας, τὴν δὲ ἀπαρτύνει ὁ ἄλλος, διότι ὅλοι τὴν ἀπαρτύνει ἔχοντες τὴν δὲ κυριότητα καὶ εἰς. Διότι καὶ ἂν ἀκόμη ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ πλούσιος

θὰ εἶναι μαζί μας ἀμέλειος καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μας, εἴτε θέλουμε εἴτε μὴ θέλουμε, κατὰ τὸν θάνατόν μας, θὰ τὸν πορευομένημεν εἰς ἄλλους. **Ε** ἔχοντες ὡς κέρδος μόνον τὴν ἐπαγγελίαν καὶ φειγόντες ἀπὸ τὸν κόσμον γαινοὶ καὶ ἔργα ἀπὸ τὴν κυριότητα αὐτοῦ. Ἐκ τούτου εἶναι φανερόν, ὅτι ἐκεῖνοι μόνον ἔχουν τὴν κυριότητα οἱ ὅσοι περιφρόνησαν τὴν κληρὶν καὶ ἀπολαύσιν αὐτοῦ.

Διότι ἐκεῖνος, ποῦ ἐκαρτίσθη ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά του, καὶ τὰ ἔδωκεν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἔλαβε καλὴν κληρὶν αὐτῶν καὶ ἔτσι ἐξηκολούθησε τὴν κυριότητα τούτων καὶ μετὰ τὸν θάνατον εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἐκεῖ θὰ λάβῃ πῶς ὅλα ὅσα ἔδωκεν ἐδῶ καὶ περισσότερα ἀκόμη. **Σ** Ἄ δὲ οἱ θὰ ἔχῃ ἀνάγκην τῆς προστασίας αὐτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως κατὰ τὴν ὅσων θὰ ἡκούσονται ἀπὸ ὅσων μας εὐθύναι ὅτι τὰ ἔργα μας. Ἦστε, ἐάν κανεὶς θέλῃ νὰ ἔχῃ καὶ τὴν κληρὶν καὶ τὴν κληρὶν καὶ τὴν κυριότητα τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, ὡς ἀπολλάσσεται, ὅτι ὅλα αὐτὰ τώρα, διότι ἂν δὲν κάμῃ αὐτό, θὰ ἀποχωρισθῇ κατ' ἀνάγκην ἀπὸ αὐτῶν κατὰ τὸν θάνατόν του. πολλὰς δὲ καὶ πρὸ τοῦ θανάτου μὲ πολλὰς κινήσεις καὶ ἀναρίθμητα κακά.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο τὸ κακόν, ὅτι δηλαδὴ γίνεταί εἰς αὐτὸν ὁλοκληρωτικὴ μεταβολὴ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὁ πλούσιος εἶναι ἀποστερημένος νὰ υπομεινῇ τὴν πτωχείαν, πρῶτον τὸ ὅσων δὲν συμπαθεῖ εἰς τὸν πτωχόν. Διότι οὗτος δὲν σπέρκει τὰς ἐλπίδας τοῦ εἰς τὸν κρυόν καὶ τὸν ἄγγιρον, ποῦ εἶναι. Ἄφουκα ὅλα, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὅσιος παρέχει ὅλα πλοῦσι. **Β** Ἦστε περισσότερον ὁδῶντες διὰ τὸ μέλλον εἶναι ὁ πλούσιος παρὰ ὁ πτωχός, ὅχι ἐκεῖνος εὐρίσκειται συχνὰ εἰς μεταβολὰς. Ἦ δὲ σημαίνει τὸ ὅσιος μὲς παρέχει πλοῦσι καὶ ὁφθαλμοὺς ὅλα διὰ νὰ τὰ ἀπολαμβάνωμεν. (Α' Τιμ. 6, 17)

Ὅλα μὲ ἀφθονίαν τὰ δίδει ὁ Θεὸς ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, ὅσα ἀπὸ τὰ χρήματα, ὅπως τὸ νερό, τὸ πῦρ, τὸν ἥλιον καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ὁ πλούσιος περισσότερον φως ἀπολαμβάνει, διηγάτερον δὲ ὁ πτωχός, ἢ ὅτι περισσότερον ἄερα ἀπὸ τὸν πτωχὸν ἀναπνεῖ ὁ πλούσιος, ἀλλὰ ὅλα ὅσα καὶ κοινὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων.

Δὲ ποῖον λοιπὸν λόγον τὰ σπουδαιότερα καὶ περισσότερον ἀπαραίτητα, διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς μας, κοινὰ τὰ ἔχουμεν ὁ Θεός, **Γ** τὰ δὲ ὅσα τόσον σπουδαία καὶ μικρὰς ἀξίας, δὲν τὰ ἔχουμε κοινὰ, δηλαδὴ τὰ χρήματα. Τοῦτο ἔγινε ὅσα νὰ ἡμπορούμεν νὰ ζήσωμεν καὶ νὰ ἔχωμεν στάθιον ἀρετῆς. Διότι ἂν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν δὲν ἦσαν κοινὰ, ὅπως οἱ πλοῦ-

σοι, συνηθισμένοι, όπως είναι εἰς τὴν πλεονεξίαν νὰ ἐπιζητῶν τοὺς πτωχοὺς δι' αὐτά. Ἐὰν τοῦτο τὸ κάνουν διὰ τὰ χρήματα, πολὺ περισσότερον θὰ ἔκαμαν αὐτὸ δι' ἐκεῖνα. Ἐὰν πάλιν καὶ τὰ χρήματα ᾔσαν κοινὰ, δὲν θὰ ὑπῆρχε λόγος ἐλεημοσύνης καὶ τρόπος ἐκδικητικῆς φιλοπῶν ἀσθενήτων.

7 Διὰ τὴν ἰσχυρὰν λοιπὴν κυρίως φόβον ὁ Θεὸς γίνεαι κοινὰ τὰ ἀποράϊττα διὰ τὴν ζωὴν Πάλιν διὰ τὴν ἔκτακτον ἀφορμὴν ἀποδείκνυται καὶ πνευματικῆς ἐξουσιάζουσας, δὲν ἔχουν γίνεαι κοινὰ τὰ χρήματα. "Εἰσι μισοῦντες τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπαυκάνοντες καὶ ἐλεονέκτες τοὺς ἔκτορας ἀνάγκην εὐρίσκομεν παρηγορίαν διὰ τὰ ἀμαρτήματά μας. Πλούσιον οὐδ' ἔκαμεν ὁ Θεός, διὰ τὸ οὐκ ἔχει τὸν δουτὸν σου πτωχόν. Πλούσιον οὐδ' ἔκαμε, διὰ τὸ δοῦναι τοὺς ἔκτορας ἀνάγκην, διὰ τὸ ἐλεεινότητος τὰ ἀμαρτήματά σου διὰ τὴν πλοῦσιαν παροχῆς εἰς ἄλλους. Χρήματα σου ἔδωκεν, οὐκ αὐτὰ τὰ ἐλεεινότητος πρὸς καταστροφὴν σου, ἀλλὰ διὰ τὸ τὰ σκοπεῖν πρὸς σωτηρίαν σου. Ἐὰν διὰ τοῦτο καὶ τὴν κυριότητα αὐτῶν τὴν ἔκαμε ἀδελφικὴν καὶ ἀγαπᾶν, ὥστε νὰ παύσῃ ἡ ἐντονα μανία δι' αὐτά. Διότι ἂν τώρα δοῖ ἔκτορας τὰ χρήματα καὶ οὕτως δὲν εἶναι θέσταις ὅτι θὰ εἶναι διὰ παντὸς κύρια αὐτῶν, διότι βλέπουν ὅτι ἀπ' αὐτὰ προέρχονται πολλὰ ἐπιβουλαί, ἐν ταῖς ταῖς κατωκαίνονται ἀπὸ τὸν πόθον αὐτῶν, ἐὰν ὁ πλοῦτος εἶχε τὸ γινώσκον τῆς μοναχικότητος καὶ σταθερότητος, εἰ μὲν δὲν θὰ μετεκτρέποντο διὰ τὸν πτωχὸν, ἀπὸ τὴν ἐκείνου, ἀπὸ τὴν ἐκείνου, ἀπὸ τὴν ἐκείνου, ἀπὸ τὴν ἐκείνου.

"Ας μὴ θεωροῦμε λοιπὸν ὅτι ὁ πλοῦτος εἶναι μεγάλων ἀγαθῶν. 31 Ἀ μέγαλον ἀγαθόν, πράγματι, εἶναι, ὅτι τὸ νὰ ἔχῃ κανεὶς χρήματα ἀλλὰ φόβον Θεοῦ καὶ κάθε ἀρετὴν. Ἰδοὺ τώρα, ἐὰν ἦτο ὅπως ἐνδεὲς μετὰ πολλὴν παρηγορίαν πρὸς τὸν Θεόν, ἔγω καὶ ἂν ἦτο πτωχότερος ὅλας, θὰ ἠμποροῦσα νὰ μὲς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ παρόντα κακά. Ἦτο ἀρκετὸν μόνον νὰ στήσῃ τὰ κέρια τοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Θεόν, διὰ τὸ περᾶσαι αὐτὸ τὸ σύννεφον τοῦ κακοῦ. Χρυσὸς ὑπάρχει πολὺς εἰς τὰ ταμεῖα καὶ ἐν τοῖς τοῖς εἶναι περισσώτερον ἀρκούντος ἀπὸ κάθε λάσπη καὶ ἐνδεὲς νὰ μὲς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰ κακά, πού μὲς περιμένουν. Καὶ τοῦτο συμβαίνει καὶ μόνον εἰς αὐτὸν τὸν κίνδυνον, πού εἰστρέφωμεν, ἀλλὰ καὶ εἴτε ἀσθενεία μὲς κατωκαίῃ εἴτε θάνατος, εἴτε ἄλλα ἐκ τῶν τοιαύτων. Εἰς αὐτὰ τὰ συμβῶντα φαίνεται ἀνίσχυρος ἡ δύναμις τῶν χρημάτων καὶ ἀνέστιος νὰ παύσῃ ἀπὸ τὸν δουτὸν τῆς καμψῆς παρηγορίας δι' ὅσα γίνονται. Κατὰ τὸν σημεῖον φαίνεται, ὅτι ὑπερέχει ὁ πλοῦτος ἀπὸ τὴν πτωχείαν. Β καὶ τοῦτο εἶναι ὅτι δι' αὐτοῦ καθημερινῶς καλο-

περὶ κανεὶς καὶ εὐχαριστεῖται πάρα πολὺ κατὰ τὸ κοινὸν δεῖναι. Αὐτὸς ὅμως ἠμπορεῖ νὰ ἰδῇ ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὰ τραπέζια τῶν πτωχῶν καὶ ὅτι οὗτοι ἀπολαύουσιν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν ἀπὸ ὅλους τοὺς πλουσίους. Μὴ θαυμάσετε, μήτε νὰ θεωρῆτε παρόξενον αὐτὸ πάλι εἶπω, διότι ἐγὼ θὰ ὡς τὸ ἀποδείξω δι' αὐτὰ τὰ ἔκτα τὰ πράγματα.

Γνωρίζετε θεοδικῶς ὅλοι καὶ συμφωνεῖτε μαζί μου, ὅτι τὴν εὐχαρίστησιν εἰς τὰ τραπέζια δὲν τὴν δίδει συνήθως ἡ φύσις τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἡ ὁρεξία τῶν συνδαιτυμένων. Ἰδοὺ τὴν λέγω μετὰ τοῦτο. "Ὅταν κανεὶς καθίσῃ εἰς τὸ τραπέζιον πενησμένος, ἔγω καὶ ἂν τὸ φαγητὸν εἶναι λιπὸν, ὁ δὲ τοῦ φαγητοῦ ἀπὸ κάθε προσφάγι καὶ γλύσσης καὶ ὁρεκτικόν ἐκεῖνος ὅμως, πού δὲν περιμένει νὰ ἀποθανῇ προηγουμένως τὴν ἀνάγκην τοῦ φαγητοῦ, οὕτως περιμένει νὰ περᾶσῃ πρῶτον, ὥπως συνήθως κάνουν οἱ πτωχοὶ, καὶ κατόπιν νὰ καθίσῃ εἰς τὸ τραπέζιον νὰ φάγῃ, αὐτὸς ἔστω καὶ ἂν τοῦ εἶναι ἔστω τὰ καλύτερα φαγητά, δὲν θὰ ἀσθενῇ καμμίαν εὐχαρίστησιν, διότι δὲν ἔχει ὁρεξίαν. "Ὅτι δὲ τοῦτο εἶναι, καὶ αἰεὶ ὅλοι τὸ γνωρίζετε, καὶ ἡ Γραφή διὰ τὴν ἔξῃς τὸ λέγει: ἡ κορτασμένη ψυχὴ περιφρονεῖ τὸ μέλι εἰς δὲ τὴν πεινασμένην καὶ τὰ πικρὰ φαίνονται γλυκὰ (Παροιμ. 27, 7). Ὁ Θεὸς ὅμως εἰ ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ, γλυκύτερον ἀπὸ τὸ μέλι, ἔν τούτοις δὲν φαίνεται, γλυκὸ, λέγει, εἰς τὸν χορτυτὸν. Τὸ δὲ εἶναι ἀπρόετον ἀπὸ τὰ πικρὰ, καὶ ὅμως φαίνεται γλυκὸ εἰς τοὺς πεινασμένους. "Ὅτι δὲ οἱ πτωχοὶ τράχουν, ἔστω τοὺς ἀναγκῆς ἡ πείνα, τὸ ἀντίθετον δὲ πράττουν οἱ πλούσιοι, εἶναι εἰς πάντα φανερόν, διὰ τοῦτο δὲν ἀπαλαφύνουν καὶ καθαρὰν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὰ φαγητά. Αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ τὸ δῇ κανεὶς ὅτι μόνον εἰς τὰ φαγητά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ποτά. Καὶ ὅπως εἰς τὰ φαγητά ἡ πείνα, καὶ ὅσα αὐτά, προξενεῖ εὐχαρίστησιν, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἡ δίψα συνήθως κάνει πάρα πολὺ εὐχάριστον τὸ ποτόν, ἔγω καὶ ἂν πίνῃ κανεὶς μόνον νερό. Τὸ ὕδωρ ἔλεγε καὶ ὁ προφήτης διὰ τὸν ὄψιν: Ἐξέσπασεν αὐτοὺς μετὰ μέλι, πού ἐξῆλθεν ἀπὸ θρόνων (Ψαλμ. 80, 17). Καίτοι οὐ κανεὶς μέρος τῆς Γραφῆς δὲν ἐνεργάσμεν ὅτι ὁ Μωσῆς ἐβγαλεν ἀπὸ τὸν θρόνον μέλι, ἀλλὰ παντοῦ καταπορεύς καὶ κράς νερά. Τὸ σημαίνουν αὗτοι οἱ λόγοι, διότι δὲν πρεῖζεται ἡ Γραφή, ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται δαμασμένοι καὶ πολλὸν θοσανισμένοι ἀπὸ τὰς στερήσεις, ἔπεισαν μετ' ὁμήν νὰ ποῖν κράς νερά, θέλων νὰ παραστήσῃ τὴν εὐχαρίστησιν πού ἠσθάνοντο, ἰσχυροῦσε τὸ νερὸ μέλι, ὅτι διότι ἡ φύσις τοῦ νεροῦ μετεβλήθη εἰς μέλι. 22 Ἀ ἀλλὰ διότι ἡ ὁρεξία αὐτῶν τὸ ἔκαμε γλυκύτερον ἀπὸ τὸ μέλι. Κατάλαβες πῶς ἡ διάθεσις τῶν δαμασμένων συνήθως καὶ τὸ ποτόν τὸ κάνει εὐχάριστον. Πολλὰς φορές λοιπὸν

πολλοὶ πτωχοὶ εὐνοούμενοι εἰς δοθeneίας καὶ ταλαιπωρίας καὶ φιλεγόμενοι ἀπὸ τῆν ὄψιν, με τὴν εὐκαρίστητον, ποὺ εἰ-
πομεν, ἔπαινον τὸ νερό, οἱ δὲ πλούσιοι ἦν καὶ ἔπαινον κρατὶ
γλυκὲ καὶ μυρωδιὰ, πρώτης ποιότητος, δὲν ἠσθάνοντο τὴν
ὀδὴν εὐκαρίστητον

Β Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ὕπνον. Διότι δὲν κάνει
συνήθως τὸν ὕπνον τόσο γλυκὺν καὶ εὐκαρίστητον τὸ μαλακὸ
στρώμα, οὔτε τὸ κρεβάτι με τὰ ἀσμένια εἰρησμήματα, οὔτε ἡ
ἐπουσία τοῦ δουκιῶν, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτά, ■ ὅσον ■
κωφόρας, ὁ κόπος τὸ νὰ αἰσθανώμεθα τὴν ἀνάγκην τοῦ ὕ-
πνου καὶ ὅταν νυστάζωμεν νὰ κατακλυνώμεθα. Καὶ οὐδὲ τὸ
μαρτυρεῖ ἡ πείρα τῶν πραγμάτων καὶ ἡ θεθαύμας τῆς Γρα-
φῆς. Ο Σολομὼν δηλαδὴ, ποὺ ἔζησε με πολυτέλειαν, θέλων
νὰ θεθαύμασθαι τοῦτο ἔλεγε «Εἶναι γλυκὺς ὁ ὕπνος τοῦ δο-
λου εἴτε ὀλίγον, εἴτε πολλὴ φύγη» (Ἐκκ 5, 11). Διὰ τὴν προσέ-
θεσιν τὸ εἶπε ὀλίγον, εἴτε πολλὴ φύγη. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ προκα-
λοῦν συνήθως ὀπίσταν, ἢ ἀνεπαρκῆς δηλαδὴ προφῆ καὶ ἡ
πολυπραγμία διότι ἡ μὲν πρώτη ἐκταίνει τὸ σῶμα καὶ σκληροῦ-
νει τὰ ὀφέραρα ὥστε δὲν τὰ φέρει νὰ κλείσουν, ἡ δὲ δευτέ-
ρα, διότι φέρει στενωκαρίαν καὶ δόσιντοιν καὶ πολλὰ κακὰ,
ποὺ ἀπαρακρύβουν τὸν ὕπνον. ■ Ἄλλ' ὅμως τόσην ἀνασκό-
φισιν ἀπὸ τοῦς κόποις αἰσθάνεται ὁ δοῦλος, ὅταν πέφτῃ εἰς
τὸ κρεβάτι νὰ κοιμηθῇ, ὥστε, καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἦν ὑπάρχουν,
νὰ ἡμιτορῇ νὰ κοιμηθῇ. Διότι, ἀπειθὴ ὄλην τὴν ἡμέραν τρέ-
κουν ἔδω καὶ ἐκεῖ, εἰς τὴν ὑπερβολὴν τοῦς κυρούς των
καὶ, ὡς ἐκ τοῦτου, κονράζονται καὶ ταλαιπωροῦνται ὁ-
περβολικὰ, μέχρι τοῦ σημείου νὰ μὴ ἡμιτορῶν νὰ ὁ-
ναυνεύσουν ἀπὸ τὴν κόπασιν, ἀποκηρύσσονται, διὰ τοῦς
τόσους κόπους των με τὴν εὐκαρίστητον καὶ ἀνοητοῦ-
σιν ποὺ αἰσθάνονται εἰς τὸν ὕπνον. Καὶ αὐτὸ εἶναι, ἔρ-
γον τῆς φιλονεικίας τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ μὴ ἀγοράζονται αἱ
εὐχάριστοι ψυχικαὶ καταστάσεις με χρήματα, ὥστε διὰ τὰς
εἰσὼν μὴν οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ με κόπον μάλλον, ἀνάγκην
καὶ φιλοσοφίαν αἰσθάν. Ἄλλὰ οἱ πλούσιοι δὲν ἔχουν αὐτὸ
τὸ καλόν, διότι πολλὰς φορές ὄλην τὴν νύκτα μένουν ἀγρυ-
πνοὶ εἰς τὸ κρεβάτι ■ καὶ ἂν καὶ ἔπαινον διόφορα μέσα, διὰ
νὰ κοιμηθῶν, δὲν καταρτίζονται νὰ ἀκολουθοῦν τὴν γλυκὴν
τῆς, ποὺ δίδει ὁ ὕπνος. Ὁ πτωχὸς ὅμως τὸ ἔχει, διότι μόλις
τελευτᾷ τὴν καθημερινὴν του ἐργασίαν ἐπειδὴ ἔχει κουρα-
σμένα τὰ μέλη τοῦ σώματός του, προσηύ ἀκούη νὰ πέσῃ εἰς
τὸ κρεβάτι, με μίαν πύφτιν σὲ εὐκαρίστητον καὶ θαθὴν ὕπνον.
Ἔναι καὶ τοῦτο δι' αὐτὸν διὰ μικρὰ ἡμερῆς διὰ τοῦς δικαίους
μέρους του

Ὅταν λοιπὸν ὁ πτωχὸς, ποὺ εὐκαρίστητον ἀπὸ τὸν πλούσιον

καμῖται, τραγεῖ καὶ πίνει, ἢ ἀξίουν πλέον τὸ πλεόν, ἀποῦ
δὲν ἔχουν καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ προσόν, κατὰ τὸ ὅτι οἱ πτωχοὶ φαίνον-
ται ὅτι ὑπερέχουν τῆς πτωχείας.

Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὴν ὄψιν συνέδεσαν ἀκρίβητα ὁ Θεὸς
τὸν δοῦλον με τὸν κόπον, διὰ διὰ νὰ τὸν πτωχὸν καὶ δοῦ-
λον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὸν πτωχὸν καὶ σκεπτόμενον δι' αὐτό.
■ Ὅταν ὁ ἄδω, ἐξῆλθε θίον χωρίς κόπον, ἔλασε τὸν παρά-
δεσον Ὅταν ὅμως ὁ Ἀπόστολος ἐξῆλθε (ῥῆν γεμάτην ἀπὸ
κόπου καὶ ταλαιπωρίας καὶ ἔλεγε περὶ τοῦ κόπου καὶ μύ-
χου. ■ Κορ 11, 27) «ἐργαζόμενος νύκτα καὶ ἡμέραν»
(Α' Θεο. 8, 9) ἐπῆγεν εἰς τὸν παράδεσον καὶ ὠνέθη εἰς τὸν
τρίτον οὐρανόν

Ἄς μὴ θεωρῶμεν λοιπὸν ὡς κακὸν τὸν κόπον καὶ ὡς μὴ πε-
ρπονώμεν τὴν ἐργασίαν ἅττη, προσηύ ἀκούη ἀπολαύσασθαι
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὴς διδοί καὶ εἰς τὸν κόπον αἰ-
τὸν ὡς μεγάλην ἀμοιβὴν τὴν εὐκαρίστητον, ποὺ πηγάζει ἀπ' αὐ-
τὴν. Καὶ διὰ μόνον τοῦτο ■ Α Ἀλλὰ καὶ κατὰ, ποὺ εἶναι πολ-
λὸ σπουδαιότερον ἀπὸ τὴν εὐκαρίστητον, ὑγίαν ἐκλόνητον.
Διότι εἰς μὲν τοῦς πλουσίους, ἐκτός τῆς ἡδύς, ποὺ αἰσθάν-
ονται, τρέκουν πολλὰ καὶ δόθνεσαι, αἱ δὲ πτωχοὶ εἶναι
μακρὰν τῶν ἱερῶν. Ἐὰν δὲ κόπος ἀρρωστήσων γρήγορα
γίνονται καλὰ, ἐπειδὴ εἶναι ἀπυλλαγμένοι ἀπὸ τὴν μαλθακὴν
τῆς καὶ ἔχουν σῶματα εὐρωστὰ καὶ σκληροπυγμένα

Μεγάλο κτήμα εἶναι ἡ πτωχεία εἰς ἐκείνους, ποὺ τὴν ὁ-
πομένην με φιλοσοφίαν διδάσκει, θεσσαυρὸς ἀναφαίρετος,
σπῆγμα ἱσχυρότατον, περπονσία ὀφθαλμοῦ, καταφρόνιον, ποὺ
δὲν ἐπιβουλεύεται. Ἀλλὰ καταυεύεται καὶ θοασνέται, λέ-
γει κάποιος, ὁ πτωχὸς ναι, ἀλλὰ περισσότερον ἐπιβουλεύε-
ται ὁ πλούσιος ἀπὸ τὸν πτωχόν. Περιφρονεῖται καὶ ὑβρίζεται
ὁ πτωχὸς ἀλλὰ φθονεῖται ὁ πλούσιος ■

Δὲν καταβάλλεται τόσο ἐπικαλὸς ὁ πτωχὸς, ὅσον ὁ πλού-
σιος, διότι πόρα πολλὰς ἀφορμὰς παντοῦ παρέχει εἰς τὸν διά-
βολον καὶ τοῦς μακέτρους ἀνθρώπους καὶ ἐπειδὴ εἶναι δοῦ-
λος ὅλων, διδοί ἔχει γύρω του πολλὰ πράγματα. Ἐκείνος,
ποὺ ἔχει ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων, ἀναγκάζεται νὰ κο-
λακίη πολλοὺς καὶ με πολλὴν δουλοπρέπειαν νὰ τοῦς πε-
ριποιῇται. Ὁ πτωχὸς ὅμως ἂν εἶναι, εἰς θέσιν νὰ φιλοσοφῇ
χριστιανικῶς, οὔτε ἀπ' αὐτὴν ἀκόμη τὸν διάβολον δὲν εἶναι
δυνατὸν νὰ νικηθῇ. Παράδειγμα ὁ Ραββί, ὁ ὁπίος καὶ πτωχός
ταρα ἦτο δυνατὸς καὶ ὅταν τὰ ἔλασεν ὅλα ἔγινε δυνατώτερος
καὶ ματῆγαγε λαμπρὸν κατὰ τὸ διαδύλον νύκην. Ἐπὶ τοῦ
οὔτου οὔτε νὰ ὑβρίζεται ὁ πτωχὸς εἶναι δυνατὸν, ἂν γνη-
σῇ νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὰς ὕβρεις φιλοσοφικῶς. Ἐκείνος, δη-
λαδὴ ποὺ εἶναι κατὰ τῆς ἡδύς, ὅτι αὐτὴ δὲν κερδίζεται ἀπὸ

τὴν πολυτέλειαν τῶν φαγητῶν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν δεξιῶν καὶ διόθεσιν τῶν συνδαιτυμένων, αὐτὸ ἀναναλαμβάνει καὶ διὰ τὰς θύρας, οὗ αὐταὶ εἰς αὐτὴν διέθεσιν τῶν ὑφαιόντων, ἀλλὰ τῶν ὑφαιόντων ὑφαιόνται ἢ ἐξαλείφονται. Ἰδοὺ τί λέγει, διὰ τὴν φέρει εἶνα παράδογμα. Σὲ ὑφαιε κάποιος πάλιν δικαίωμα, λέγειν ἐναντίον σου δὲα λέγονται καὶ δὲα δὲν λέγονται. Ἄν γελῶμεν μὲ δὲα λέγει, καὶ δὲν δώσης προσοχὴν εἰς αὐτὰ, καὶ φανῆς ἀνέτερος τῆς ἐπιθέσεως, δὲν ὑφαιόςτης. Καὶ καθὼς ἂν εἴκομεν οὐρα οκλαρὸν σὴν τὸν ἀθάμαντα, καὶ ἂν ἀπὸ παντοῦ μὲς ἐκτυπώσων μὲ ἀναρτήματα βέλη, δὲν θὰ μὲς ἐκοναν καρτίαν πληγὴν, εἴποί αἱ πληγαὶ δὲν γίνονται ἀπὸ τὰ χεῖρα, ποὺ εἰκόνουν τὰ βέλη, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ σφαιρὰ ποὺ ἐκτυπῶνται, αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐδῶ, Ὡς ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν ὑφαιόντων, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τῶν ὑφαιόντων, αἱ θύρες καὶ αἱ εἰς αὐτὰν προεκκινεῖται ἀπὸ τὰ λαμβάνουν ἐκπορτῶν. Ἄν γνωρίζωμεν νὰ φιλοσοφώμεν, οὐτε νὰ ὑφαιώμεν εἶναι δυνατόν, οὐτε νὰ παύωμεν κανένα κομῶν. Σὲ ὑφαιόντες ὁ δὲν καὶ οὐ δὲν ὑφαιώμεν τὴν ὕδριν οὐτε ὅσπερ οὐκαρῶν. Δὲν ὑφαιώμεν τότε καὶ πάλιν ἐκτύπωσης, παρὰ ἐκτυπώσης. Διότι, εἴαν ἔγω, αὐτὸς ποὺ ὑφαιέ, εἰ ἡ πληγὴ δὲν φθάνει εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὑφαιόντων, πληγώμεται περισσότερο καὶ διὰ τῆς σωτηρίας τῶν ὑφαιόντων, ἡ πληγὴ τῶν ὑφαιόντων αὐτομάτως ἐπιστρέφει καὶ ἐρκεται ἐναντίον ἐκείνου, ποὺ τὴν ἔστειλε.

9. Ἄς φιλοσοφώμεν λοιπὸν εἰς δὲα. Ἐ ἀγαπητοί, καὶ κατέλου δὲν θὰ ἡμπορέσῃ ἡ πτωχεία νὰ μὲς βλάψῃ, ἀλλὰ καὶ θὰ μὲς ἀφελήσῃ τὰ μέγιστα, θὰ μὲς καταστήσῃ λαμπροτέρους καὶ πλουσιωτέρους ἀπὸ ὅλους τοὺς πλουσίους. Λέγει σου, σὲ παρακαλῶ, ποῖος ὑπάρχει πτωχότερος ἀπὸ τὸν προφήτην Ἠλίαν. Καὶ παρ' ὅλων τούτων ἐνκαύσων ὅλους τοὺς πλουσίους. Εἰς τὴν ἐκλογὴν δὲ τῆς πτωχείας αὐτῆς ἀφελήθη ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴν του δυνάμεως, ἡ ὁποία ἐγκράτειε νὰ ἀνακρίνῃ τὰ ἐκοντα ὅξιν. Εἰσελθὼν τὸν πλοῦτον ὅλων τῶν χρημάτων¹⁴ ἠθέλησε κατεπὲρ τῆς μεγαλοφυΐας του καὶ ἀνάγκην τῆς φιλοσοφίας του, ἐφορμήσας νὰ εἶχῃ τὴν πτωχείαν αὐτῆς, εἴαν ἐθεωροῦσε ὅτι τὰ πράγματα τοῦ κόσμου εἰχον μεγάλην ἰξίαν, δὲν θὰ εἶχεν ὡς μοναδικὴν περιουσίαν τὴν μὴλικὴν. Τόσον ὅμως περιφρονῶσε τὴν ματαιότητα τοῦ πλούτου τούτου, καὶ ἔβλεπε τὸν χρυσὸν ὡς λάσπην πεποιημένην, ὥστε ἀπὸ τὸ ἐνδῆμα ἐκείνου νὰ μὴ φροντίζῃ νὰ ἀποκτήσῃ τίποτε περισσότερο. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ βασιλεὺς εἶχε τὴν ἀνάγκην τοῦ πτωχοῦ προφήτου καὶ ἐκασθεν ἔμπρὸς εἰς τοὺς λόγους ἐκείνου, ποὺ δὲν εἶχε τίποτε πέραν τῆς μὴλικῆς, αὐτὸς ποὺ εἶχε τόσα πολλά χρήματα. Τόσον λαμπρότερα ἀπὸ

τὴν βασιλικὴν πορφύραν ἦτο ἡ μὴλικὴ καὶ ἀπὸ τὴν βασιλικὴν αὐτὴν τὸ στήλαιον τῆς κατωρίας τοῦ δικαίου ἐκείνου ἀνδρός. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνερχόμενος τίποτε ἄλλο δὲν ἀφῆκεν εἰς τὸν μαθητὴν του¹⁵ παρὰ τὴν μὴλικὴν.

Μὲ αὐτὴν, λέγει, ἐπύλασσε ἐναντίον τοῦ διαβόλου, τοῦτον καὶ οὐ λάβε ὡς ὄφελον κατὰ τοῦ διαβόλου. Διότι ἡ δικαιοσύνη, τῆς ὁποίας οὐράκιον εἶναι ἡ μὴλικὴ, εἶναι ἰσχυρὸν ὄφελον, ἀκατανίκητον καταφύγιον καὶ ἀσάλευτος πύργος. Ἐδέσθη ὡς πολέμιον χληρονομίαν ὁ Ἐλισσαῖος τὴν μὴλικὴν, καὶ πράγματι ἦτο πολυτίμος καὶ πολυτιμότερα ὡς καθε χρυσόν. Καὶ ἦτο ἀπὸ τότε ἐκείνος διπλοῦς Ἠλίας καὶ ὑπῆρχε καὶ ὡς εἰς τοὺς οὐρανοὺς Ἠλίας καὶ κάτω εἰς τὴν γῆν Ἠλίας, ὁ Ἐλισσαῖος. Γνωρίζω ὅτι βασίζετε τὸν ὅκατον ἐκείνου ἀνδρός, τὸν Ἐλισσαῖον καὶ θὰ ἠθέλατε καθέναν σας νὰ εἶναι, ὅπως ἐκεῖνος, μὲ τὴν μὴλικὴν. Τὴ λοιπὴν θὰ εἴπατε ἂν σὲ δείξω ὅτι καὶ ἄλλο παλὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν μὴλικὴν ἔκομεν λάβε ὅλοι ἡμεῖς αἱ Χριστιανοί.

Ὁ μὲν Ἠλίας μὴλικὴν ἀφῆκεν εἰς τὸν μαθητὴν, ὁ δὲ γίος τοῦ Θεοῦ, ἀναβαίνων εἰς τοὺς οὐρανοὺς, τὴν ἰδικὴν του σάρκα ἀφῆκεν εἰς ἡμῶς. Ὁ καὶ ὁ μὲν Ἠλίας τὴν ἀφῆκεν, ὁ Θεὸς τὴν ἔξευθε, ὁ δὲ Χριστὸς καὶ εἰς ἡμῶς τὴν ἀφῆκε καὶ φέρων αὐτὴν ἀνέβη. Ἄς μὴ κάνωμεν λοιπὸν τὸ θάρρος μας, ὅς μὴ ἀδυναμέωμεν, ἀς μὴ φοβούμεθα τὰς δυσκόλους περιστάσεις. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ δὲν παρέλειπε νὰ πόρῃ τὸ σῶμα Του δι' ὅλους μας, νὰ μὲς μεταδόσῃ καὶ πάλιν τὴν σάρκα Του καὶ τὸ σῶμα Του, τί θὰ παραλέγη νὰ κάμῃ χάριν τῆς σωτηρίας μας. Ἐνισχυόμενοι λοιπὸν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐλπίδας, ὅς τὸν παρακαλῶμεν διαρκῶς, ὅς ἀποφασίσωμεν εἰς προσευχὰς καὶ ἱκεσίας καὶ ὅς φροντίζωμεν μὲ καθε ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν καὶ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον καὶ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιτύχωμεν, τῶν ὁποίων εἴθε δὲα νὰ ἐδωκόμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλοφρονείας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ὅς εἶναι ἡ δόξα, μὲ μὲ τὸ ὄνιον Πνεῦμα, Ὡς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

15. Τὸν Ἐλισσαῖον.

ΟΜΙΛΙΑ ΤΡΙΤΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΔΗΜΙΑΝ ΤΟΥ ΒΗΣΚΟΝΟΥ ΦΑΛΑΓΙΟΥ ΔΙΑ ΝΑ ΚΒΗ-
ΤΕΥΕΤΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η
ΛΑΘΗΝΗ ΝΗΣΤΕΙΑ, ΟΤΙ ΤΟ ΝΑ ΚΑΤΕΠΟΡΕΙΝ ΚΑΝΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΣΕΙ-
ΡΥΤΕΡΟΝ ΑΛΟ ΤΟ ΝΑ ΦΑΓΗ ΑΝΘΡΩΠΝΟΣ ΚΡΕΑΣ, ΠΕΡΙ ΕΚΕΙΝΩΣ.
ΠΟΥ ΕΒΑΠΤΗΣΑΝ ΑΟΙΣ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ
ΔΙΑΡΑΦΟΝΟΥΜΕΝΟΥΣ, ΟΤΙ ΠΟΛΛΟΙ ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΕΝΟΧΟΙ ΕΒΟ-
ΛΕΥΕΤΕΣ.

Ὅταν σπάρῃς τὰ δάκρυά μου ¹⁵ Α εἰς τὸν ἀρχιερα-
τὴν τοῦτον θρόνον ποῦ εἶναι ἔρημος καὶ κενὸς ἀπὸ τὸν δι-
δάσκαλον, καίρω συγγένους καὶ δοκίμους. Δοκίμους μὲν ἀπὸ
τὴν λύπην, διότι δὲν βλέπω νὰ εἶναι παρὼν ὁ πνευματικὸς
μας πατήρ, καίρω δέ, διότι ἀνεπαύρησε διὰ τὴν αὐτηρίαν μας
καὶ ἀπέλασε διὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τὸσον λαὸν ἀπὸ τὴν βασιλευσὴν
ὀργὴν. Τοῦτο καὶ εἰς σὲ εἶναι, τμη¹⁶ καὶ εἰς ἐκεῖνον στέφα-
νος. Τμη¹⁷ μὲν εἶναι σὲ σὲ, διότι σὲ ἔτυχε τοιοῦτος πνευ-
ματικὸς πατήρ, στέφανος δὲ εἰς ἐκεῖνον, διότι εἶναι τόσοι φα-
λοσυργοὶ εἰς τὰ πνευματικά του τέκνα καὶ ἐκεῖνο, ποῦ εἶπεν
ὁ Χριστός, τὸ δεξιόσωσε δι' αὐτῶν τοῦτων τῶν πραγμάτων.

Ἀκούσας δηλαδὴ, Β εἶπ' ὁ πατὴρ ὁ καλὸς παραδίδει τὴν
ζωὴν του, διὰ νὰ ὑπομαρκώσῃ κάθε κίνδυνον ἀπὸ τὰ πρόβα-
τά του καὶ διὰ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν ζωὴν των¹⁸ (Ἰωάν. 10,
11, ἀνεπαύρησε διὰ νὰ παραδόσῃ τὴν ζωὴν του διὰ ἅλους
μας, καίτοι πολλοὶ λόγοι τὸν ἠμυρόδουν νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ
τὸν ἠνάγκαζον νὰ παραμείνῃ ἔδω. Καὶ πρῶτον ἡ ἡλικία του,
ποῦ ἔχει φθάσει σὲ θαυτὸ γῆρας, ἔπειτα ἡ ὁσθένεια τοῦ σω-
ματός του, ἡ ἀκατάλληλος διὰ τοῦδε ἐποχῆς τοῦ ἔτους καὶ ἡ
ἀνάγκη νὰ εἶναι μαζί μας κατὰ τὴν ἡγίαν (τοῦ Πάσχα) ἐορ-
τὴν. Ἐπὶ πλέον δὲ καὶ ἡ μὲν ὀδὸς ἐλπίδος, ποῦ εἶπεν, ἦτο ἐτοιμο-
θάνατος Παρ' ἅλα θύρας αὐτά, δὲν ἔλαθον ὅτι ὄντι οὕτω
συγγενεῶς δεσμούς, οὕτω γῆρας καὶ ὁσθένεια καὶ δυσκο-
λίας ἐπιστάς καὶ ταλαιπωρίας ταχέως. Ἀλλὰ ἐπισημῶς πε-
ρισσότερον ἂν ἴδω, σὲ καὶ τὴν αὐτηρίαν σου, C εἰσάσε ἅλα

14. Ὁ μόνος τῶν, ἀλλὰ καὶ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ὀλολία εἶναι ὅτι
εἶναι τόσον ὁ ἕως τῆς ὀψιμῆς ἀποσταλῆς τοῦ ποιητῆ τῆς Ἑκκλησιασ. Τὸ
παράδειγμα τοῦ Φιλιδιανῶ, κατὰ τὴν κατωτὴν (41-44) ἐμμελῆσαν καὶ
σὺν γόνοις ἐρμεναίς, ὅς ὁ ποιητὴς Ἐκκλῆσιαστικῆς Εἰσηγήσεως ὅτις αὐτο-
προσώπως πολλὰς ἐμετέτεσε περὶ τοῖς κατωτέραις διὰ τοῦ ποιητοῦ
του καὶ ἐκ πολλῶν διενδὸν τὸ ἀπῆλλαξε.

αὐτὰ τὰ δεσμά καὶ σὺν νέος γρήγορα δοῦναι τὰρα εἰς τὴν
δρόμον ὁ γέρον, διότι ἀπὸ τὴν προθυμίαν του, ἀπεσπῶρε
γρήγορον βάδισμα. Δώδεκ' εἰς ὁ Χριστός, λέγει, ἐθέσασα δέ
ἡμεῖς τὴν ζωὴν του, ποῖος ἀπολογίας καὶ συγγνώμης δὲ εἴμε-
θα ἔξω, ἐνθ' ὁ Θεὸς μὲς ἔχει ἀναθέσει τὴν προεστῆσαν τό-
σου λαοῦ, εἰς δὲν θὰ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ κάμωμεν τὸ πᾶν
καὶ νὰ πόσωμεν ἐκώμη, χάριν τῆς ἀσφαλείας τοῦ λαοῦ τοῦ-
τον. Εἰς δὲ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, εἶπεν, ἂν καὶ ἦτο προ-
στάτης κτηνῶν καὶ βοσκὸς προβάτων καὶ ἐμελλε νὰ λογιό-
σθαι εἰς ἄνθρωπον, ὅν τοῦτοια ἐπερνούσε καὶ νόμιτος θυγινοῦ
D καὶ ὑπέφερε ζέστην καὶ κρύο, καὶ κάθε κωμικὴν ἀναμ-
σιαν, ὅστε νὰ μὴ καθίῃ κανένα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πρόβατα, πολλὴ
περισσότερον ἡμεῖς, ποῦ δὲν εἴμεθα ἐπιστάται εἰς ἅλογα, ἄλ-
λὰ εἰς λογικά πρόβατα καὶ θὰ δάσωμεν λόγον διὰ τὴν ἐπι-
στάσιν ταύτην δια εἰς ἄνθρωπον, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεόν, δὲν
πρέπει ἀπὸ τίποτε νὰ διατάζωμεν καὶ νὰ μετερκαίμεθα κάθε
μέτρον, ποῦ ἡμπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὸ ποιμνίον μας. Ἀκόμη
ὅσον ἀνώτερον εἶναι τὸ ποιμνίον τοῦτο ἀπὸ ἐκεῖνο, καὶ οἱ
ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ ζῷα καὶ ὁ Θεὸς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἔ-
τσον περισσότερον καὶ μεγαλυτέραν προθυμίαν καὶ ἐνδιαφέ-
ρον πρέπει νὰ ἐπιμενεύωμεν. Ἐλεγεν αὐτά, διότι ἐγνώρι-
ζεν ἐκεῖνος καλά, ¹⁹ Α ὅτι τὰρα δὲν πρόκειται νὰ ἐνεργήσῃ
διὰ τὴν προστασίαν μὲς μόνον πόλεως, ἀλλὰ διὰ τὴν προστα-
σίαν ἀποκλήρου τῆς Ἀνατολῆς, ἐπειδὴ ὅλων τῶν πόλεων
τῆς Ἀνατολῆς κεφαλὴ καὶ μητέρα εἶναι ἡ πόλις μας. Διὰ
τοῦτο ὑπέμεινε πάντα κίνδυνον καὶ τίποτε δὲν ἡμύρεσε νὰ
τὸν κρατήσῃ ἔδω. Αὐτὸ μὲ εἰσὶν νὰ εἶμαι αἰσιόδοξος. Ὁ
Θεὸς δὲν θὰ παραβλέψῃ τόσοι μεγάλην προθυμίαν καὶ τόσοι
ζῆλον, οὔτε θὰ ἐπιτρέψῃ ὁ δοῦλος Του νὰ γυρίσῃ ἔδω ἄ-
πρακτος.

Ἐκεί τὴν γυναικὴν, ὅτι, διὰν θὰ παρουσιασθῇ ἔμπρος εἰς
τὸν εὐσεβεῖ βασιλέα καὶ θὰ τὸν ἀνταρκώσῃ, καὶ μόνον ἡ ὄψις
του θὰ ἡμυρῇ νὰ καταποῦσῃ τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως B
διότι τῶν ἁγίων ἀνδρῶν δε μόνον οἱ λόγοι ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
ἀκόμη τὰ πρόσωπα εἶναι γεμῆτα ἀπὸ πνευματικῆν χάριν.
Ὅπως δὲ ἐπειδὴ καὶ ἀπὸ πολλῶν σοφίαν εἶναι γεμῆτος καὶ
γνωρίζει καλὰ τοὺς θεῖους νόμους, θὰ εἴπῃ εἰς τὸν βασιλέα,
ὅτι εἶπεν εἰς τὸν Θεόν ὁ Μωϋσῆς. Ἐάν μὲν συγκαρῶσθῃς
αὐτοὺς διὰ τὴν ἁμαρτίαν των τοῦτην, ἔχει καλῶς, ἔλλως φά-
νευσε καὶ ἐπὶ μαζί με αὐτοὺς²⁰ (Ἐξ. 22, 31), διότι τοιαύτη
εἶναι ἡ ἀγωγή τῶν ἁγίων, ὥστε τοὺς κάνει νὰ θεωροῦν προ-
τιμότερον νὰ ἀποθάνουν μαζί με τὰ πνευματικά των τέκνα,
παρὰ νὰ ζῶν χωρὶς αὐτὰ.

Θὰ προσέσῃ δὲ καὶ τὴν συνηγορίαν τοῦ καιροῦ, C ὅτι

προβάλλει τὸ ἱερὸν Πάσχα καὶ θὰ ὑπενθυμίσῃ τὸν καιρὸν κατὰ τὸν ὁποῖον εἰς ὅλην τὴν οὐκουμένην συνεκλήθησαν τὰ ἁμαρτήματα ὁ Χριστός, θὰ τὸν παρακαλέσῃ γὰρ μνηστὴ τὸν Δεσπότην καὶ θὰ τοῦ ὑπενθυμίσῃ τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων καὶ ἑκατὸν δηνάρων. Δὲν θὰ δικάσῃ, λόγῳ τοῦ-
 τα διότι γνωρίζω τὴν καρροσίαν σου, νὰ τὸν φοβήσῃ ἀπὸ τὴν παραβολὴν ταύτην καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ, πρόσθε μῆνυς καὶ σὺ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἀκούσεις· εἰδοὺτε πονηρέ, ὅλον τὸ κρῆος ἐκεῖνον τὸ ἴσον μεγάλο σοὶ τὸ κρίσιον, ἐπεὶδὴ μὲ παρακάλεσεν· ἔπρατε καὶ σὺ νὰ παραίτης τὸ κρῆος εἰς τοὺς συνδούλους σου» (Ματθ. 18, 34). Τὸν εὐαι-
 τὸν σοι ἄφελεις περισσότερο παρὰ ἐκείνους, διότι συγκυ-
 ρῶν τὸ μικρὸν ἐκείνων ἁμαρτήματα, παίρνεις ἀμνηστία διὰ τὰ μεγαλύτερα τὰ ἴδικά σου. Θὰ πρόσθε εἰς αὐτὰ καὶ τὴν προσευκὴν ἐκείνην, τὴν ὁποῖαν, οἱ διδάξαντες αὐτὸν τὴν ἱε-
 ρὰν τῆς θρησκείας ἡμῶν διδάσκουσιν, ὅτι ἔμαθον νὰ προσε-
 κεται, καὶ λέγῃ· «καὶ συγχώρησέ μας τὰ ὅσα σοὶ κρωστοῦ-
 μεν λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν μας, καθὼς καὶ ἡμεῖς συγχωροῦμεν ἐκείνους ποὺ πρὸς εἶναι κρεῖσσται λόγῳ ἁδικημάτων ποὺ πρὸς ἔκαμιν» (Ματθ. 6, 12). Θὰ τὸν πληροφορήσῃ ἡμέρη ὅτι τὸ παράπτωμα δὲν ἔκαμιν ἀνθρώποι τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἔξεναι ποὺ ἦλθον ἀπὸ ἄλλα μέρη, ἀπερίσκεπτοι, ταπεινοὶ καὶ γεμῖ-
 ται ἀπὸ κάθε παρρησίαν καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δίκαιον διὰ τὴν ἀπερίσκεπτον ὁλόγῳ νὰ καταπραῖν τὴν μεγάλη πό-
 λιν καὶ νὰ τιμωροῦνται αὐτοί, ποὺ κανένα ἄδικον πρᾶγμα δὲν ἔκαμιν. Πορ' ὅλα ταῦτα καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὅλοι εἶχον λάβει μέρος εἰς τὸ παράπτωμα τοῦτο, ἄρα τὰ ἐταρωθήσαν, ἔχοντες ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ καὶ περιμένοντες κάθε ἡμέραν τὸν θάνατον, δικασμένοι, ἔξοχαζόμενοι, ζῶντες πρὸ ἀχολύτητος ἀπὸ τοὺς κατοίκους, μὲ τὸ αἷμα εἰς τὰ κέρια πιν καὶ μὴ ἔχοντες ἡμεροσύνῃν διὰ τὴν ζωὴν των. Νὰ ἀρκε-
 σθῇς εἰς αὐτὴν τὴν τιμωρίαν· Ἄς μὴ προκαθήσῃ πρὸ πέρα ἡ ὀργὴ σου. Κάμε εὐπλαγχνὸν τὸν ὄντι δικαστὴν εἰς τὸν εὐαι-
 τὸν σου, φαινόμενος φιλάνθρωπος εἰς τοὺς συνδούλους σου. Λάβε ὑπὸ ὄφιν σου τὸ μέγεθος τῆς πόλεως καὶ ὅτι δὲν πρό-
 κεται περὶ μιάς καὶ δύο καὶ τριῶν καὶ ὅσα ψυχὰν ἀλλὰ περὶ ἀναριθμήτων μυριάδων, περὶ τῆς κεφαλῆς ὅλης τῆς οἰ-
 κουμένης. Αὕτη ἡ πόλις εἶναι ἐκείνη, εἰς τὴν ὅσων ἡκου-
 σθῇ τὸ ὄνομα κυριανός, τίμησον τὸν Χριστὸν καὶ νὰ σε-
 βασθῇς τὴν πόλιν, 17 Ἀ ποὺ πρώτη ἀνεκήρυξε τὸ ποθεῖν καὶ γλυκὺ εἰς ὅλους αὐτὸ ὄνομα Ἀποστόλων ἐγίνε καταφύγιον καὶ δικαίων κατακητήριον. Τὸ τάλαντον αὐτὸ κατὰ τῶν ἁ-
 χόντων εἶναι τὸ πρῶτον καὶ μοναδικὸν καὶ φανερόν· τὸ ἥθος τὸ χρηστὸν τῆς πόλεως ὅλα τὰ περαιομένα χρόνια Διό-

τι, δὲν διαρκῶς ἐκτασιάζον, ἔπρατε νὰ τιμωρῶμεν τὴν κακίαν των· δὲν δὲ μὰ φορὰ εἰς τὰ τόσα χρόνια συνέβη τοῦτο, εἶ-
 ναι φανερόν ὅτι ἡ παρρησία αὐτῇ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ πρᾶν τῶν κατοίκων τῆς πόλεως, ἀλλὰ εἶναι ἔργον ἐκείνων, ποὺ τυχαίως καὶ ὁμοῦ ἐκόλλησαν εἰς αὐτήν. Ταῦτα καὶ ἀκόμη περισσότερα μὲ πολὺ θάρρος θὰ εἴπῃ ὁ ἱερεὺς.¹⁵ Ταῦ-
 τα θὰ δικάσῃ ὁ βασιλεὺς, 18 Καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐκείνος εἶναι φι-
 λάνθρωπος καὶ ὁσὺς ἀξίους, ἔχομεν καὶ ἀπὸ τὰ δύο με-
 ρη καλὰς ἐλπίδας.

Περισσότερον θῆμις ἀπὸ τὴν φιλάνθρωπίαν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ὁμοσπονδίαν τοῦ δικαστοῦ, πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ ἔλεος. Διότι, ὅταν ὁ ἱερεὺς θὰ ἵσταται ἐμ-
 πρὸς εἰς τὸν βασιλέα καὶ θὰ τὸν παρακαλῇ, εἰς τὸ μέσον αὐ-
 τῶν θὰ ἵσταται ὁ Θεός, διὰ νὰ καταπραῖν τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως, νὰ ἐννοήσῃ τὴν γλώσσαν τοῦ ἱερέως, νὰ φέρῃ εἰς καλὸν ἀποτέλεσμα τὰ λόγια ταῦτα, διὰ νὰ παρα-
 κενώσῃ τὴν διάνοιαν ἐκείνου νὰ δεχθῇ εὐμένως ὅσα θὰ τοῦ εἴπῃ, καὶ μὲ πολλὴν συγγνώμην νὰ δεχθῇ τὰς παρακλήσεις. Διότι καὶ εἰς τὸν Χριστὸν περισσότερον ἀπὸ τῆς ὅλης πό-
 λεως ἀγαπητὴ εἶναι ἡ πόλις μας Ὁ ἔνεκα τῆς ἀρετῆς τῶν προγόνων μας καὶ τῆς ἰσχυρῆς. Καὶ καθὼς ὁ Πέτρος με-
 ταξὺ τῶν Ἀποστόλων πρῶτος ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν (Ματθ. 16, 16) εἶσι καὶ αὐτῇ, ὅπως καὶ προηγουμένως εἶπον, πρῶ-
 τη μετὰ τῶν πόλεων ἐφόρεσεν εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς ὥς λαμπρὸν στέφανον τὴν δυναμίαν τῶν Χριστιανῶν. Ἐάν δὲ ἐκεῖ ποὺ ὑπῆρχον μόνον ἑκατὶ ἄνθρωποι ὑπόκειται ὁ Θεός νὰ οἰκτῇ χάριν αὐτῶν ὅλους τοὺς κατοίκους, (Γεν. 18, 32), ὅσοι οὐκ εἶναι μόνον ἑκατὶ καὶ ἑκοστί, οὔτε ὁμοῦ αὐτοὶ τοῦ-
 τιν, ἀλλὰ πολλοὶ περισσότεροι αὐτοί, ποὺ ὑπάρτεον τὴν Θεὸν μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, πᾶς δὲν πρέπει νὰ εἰσέλθῃ αὐτοῦ καὶ νὰ ἔκαμιν θάρρος διὰ τὴν κοινὴν δόξαν μας ζωὴν. Ἦκουσα πολλοὺς νὰ λέγουν ὅτι καὶ ἀπειλὴ τοῦ βασιλέως ἀμαρτάνει μὲ τὸν θυμὸν τοῦ λείοντος» (Παρ. 19, 12) καὶ ἔνε-
 κα τοῦτου νὰ χάνουν τὸ θάρρος τους καὶ νὰ φηγολογεῖν. Τί λοιπὸν θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτοὺς, «Ὅτι αὐτοὶ ποὺ εἶ-
 πον ὅτι λύκος καὶ ἀρνὶα θὰ ὁδοῦν μαζί καὶ πῦρ καὶ ὁ ἀναπαύεται μαζί μὲ ἔρκριν καὶ λέων ὡς βοδί θὰ τρώγῃ ἄ-
 κυρος» (Ἠσ. 11, 6-7) εἶναι εἰς θέσιν καὶ τὸν λείοντα τοῦτον νὰ καμῇ πρόβατον ἡμέρον.

Ἄς παρακαλῶμεν λοιπὸν αὐτὸν, ὅς ἀποστέλλωμεν πρὸς

15. Ἰερὴ καλεῖ τὸν ἐπίσκοπον ὁ Κριστοφόρος Ἰωάννης, διότι, ὡς ἐλ-
 λεγὼν λέγει καὶ ποὺ τὸ μέσον αὐτῶν (κριστοφῶν) καὶ ἐπίσκοπον. Τῇ
 γὰρ χειρὸς τῆς μὴν ὑπερβήσεται καὶ τοῦτον μόνον ὁμοῦ πλεονεκτή-
 πρεσβύτερος» (ὁμολ. 11, εἰς Α', Τιμ. Γ' 62, 66).

αὐτὸν προσεβίαν καὶ ἔξωπλιος θά κατενόησεν τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως καὶ θά μὲς ἀπαλλοτῆ ἀπὸ τῆς ἀγωνίας ποῦ μὲς κατέκει. Ὁ πατήρ μας πρὸς τὸν βασιλέα στέλλεται ὡς πρέσβης. Ἡμεῖς ὅτι ἐδῶ δε σταθμεῖν προσεβίαν εἰς τὸν οὐρανὸν βασιλέα. Ἀς βοηθήσωμεν τὸν πατέρα μας διὰ τῶν προσευχῶν μας. Εἰ ἔχει μεγάλην δύναμιν τὸ πλῆγμα τῆς Ἐκκλησίας, ἂν μὲ δώσῃν φως, μὲ συντριβὴν καρδίας προσευχόμεθα. Δὲν πρόκειται νὰ περάσωμεν πέλαιος, οἷτε νὰ μεταβῶμεν εἰς μακρὴν ἀποδημίαν. Καθένας καὶ πᾶς μία, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συναντῶμενος, καὶ εἰς τὸν οἶκον μένοντες, δε παρακαλῶμεν μὲ πολλὴν κατανύξιν τὸν Θεὸν καὶ ὁ ἑξάντιος θά εἰσακούσῃ τὰς δεήσεις μας.

Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Ἐκ τοῦ ὅτι πᾶρα καλὸ ἐπιθυμοῖ εἰς αὐτὸν νὰ καταφύγῃμεν, αὐτὸν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις νὰ παρακαλῶμεν καὶ χίποτε χωρὶς αὐτὸν νὰ λέγωμεν ἢ πρῶταμεν. Διότι οἱ μὲν ἄνθρωποι, ³⁰ Α ὅταν συνεχῶς τοὺς ἐνοκλῶμεν μὲ τὰς ὑποθέσεις μας, κουράζονται, δὲν μὲς εὐπηρετοῦν καὶ δυσμενῶς διακρίνεται. Ὁ Θεὸς ὅμως ὅλας τὸ ἀντίθετον κάνει, ὅσα ὅταν συνεχῶς τὸν παρακαλοῦμεν διὰ τὰ ζητήματά μας, ἀλλὰ ὅταν δὲν πρῶταμεν τοῦτο, τότε πρῶτον ἀγωνιᾶται. ³¹ Ἀκουσε λοιπὸν διατὶ παραπονεῖται κατὰ τῶν Ἰουδαίων λέγων. «Ἐλάθετε ἀπόφασιν ἀλλὰ χωρὶς ἐμὲ καὶ ἐκάρπατε συνθήκας ἀλλὰ χωρὶς τὸ πνεῦμα μου» (Ἰσα. 30, 2). Διότι αὕτη εἶναι ἡ συνθήκη ἐκεῖνων, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν, ὅλα τὰ πράγματα τῶν ἀγαπητῶν τοὺς θέλουν αὐτοὶ νὰ τὰ ἐκτελοῦν καὶ τίποτε αὐτοὶ χωρὶς τοῦτους νὰ κάνουν καὶ λέγουν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἔκ μόνον εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τὰ ἴδια παράπονα πάλιν ἀναλαμβάνει λέγων. «Ἐκαρπεν βασιλεῖς, ἀλλὰ οὐκ εἰ ἔμοῦ, Εἰ ἀνέδειξαν ἀρκούντας καὶ δὲν μὲς ἔκαμιν τοῦτο γνωστὸν» (Ἰσα. 8, 4). Ἀς μὴ διατάξωμεν λοιπὸν συνεχῶς νὰ καταφύγῃμεν πρὸς αὐτὸν, καὶ τότε καὶ τὰ πλῆθος δόσκαλα ζητήματά μας θά εὐρέσκει τὴν πρέπουσαν τακτοποίησιν. Ἐὰν ἐφύσθεν ἄνθρωπος, τρέξῃ πρὸς τὸν ἴδιον Δεσπότην καὶ δέ θά πύθῃ κανένα κακόν. Ἔτσι οἱ παλαιὶ ἀπέφερον τὰς συμφορὰς, οὐκ μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ οἱ γυναῖκες. Υπῆρχε κάποια γυναῖκα Ἑβραία. Ἐσθὴρ ἦτο τὸ ὄνομά της, ἡ ὁποία μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔσωσεν ὅλον τὸν Ἰσραηλτικὸν λαὸν ἀπὸ ἀσκληροσυνῆς καταστροφῆς. Ὅταν δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δέκταεν ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται, χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, νὰ φονευθῶσι καὶ κανεὶς δὲν ὑπέσχετο ποῦ νὰ ἤμωρῃ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὴν βασιλικὴν ὁρμήν, ἀποῦ ἔδεχόθη τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς ἐνδύματα ἢ γυναῖκα αὐτῇ. ³² Καὶ ἐφόρεσε σάκκον καὶ βάδιεν ἐπὶ αὐτῇ παρακαλοῦσα τὸν Θεὸν νὰ εἰ-

σέλθῃ μαζί μὲ αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τοιοῦτα ἔλεγεν εἰς τὴν προσευχὴν της. Κύριε κατανικημένα Κύριε τὰ λόγια μοι καὶ δώσε εἰς τὸ σῶμα μου καταλλήλους λέξεις. (Ἐσθ. 4, 16).³³ Αὕτην τὴν προσευχὴν καὶ ἡμεῖς δε κάμνωμεν πρὸς τὸν Θεὸν τώρα περὶ τοῦ δόσκαλου. Διότι ὅν γυναῖκα παρακαλοῦσα ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων τὸν Θεόν, ἡμέτερος νὰ ἐξαλείψῃ τὸν θυμὸν τοῦ ἀσπύρου βασιλέως, πολλὸ περισσότερον ὁ διδάσκαλός μας παρακαλῶν ὑπὲρ τοιαύτης πόλεως μα. Ἢ μὲ πόσους χριστιανούς αὐτῆς, θά ὀνηθῇ νὰ πείσῃ τὸν ἡμετέριον καὶ πρεσβύτερον τοῦτον βασιλέα.

Διότι ἐροῦ ἔλαβεν ἔξουσίαν Δ νὰ συγκατῇ τὰς ἀπορτίας, ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὸν Θεόν, πολλὸ περισσότερον θά ἡμπορέσῃ νὰ καταργήσῃ καὶ ἐξαφανίσῃ τὰς ἀμαρτίας, ποῦ ἀναφέρονται εἰς ἄνθρωπους. Ἀρχαὶ εἶναι καὶ οὗτος καὶ μέλιστα ἀρχαὶ σεβαστότερος ἐκείνου. Διότι καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ βασιλέως οἱ ἱεροὶ νόμοι ἔθεσαν κατὰ τὰ χέρια τοῦτου. Καὶ ὅταν εἴναι ἀνάρησι νὰ ἐλθῇ ἐκ τῶν ὄντων καλὸν καλόν, συνήθως ὁ βασιλεὺς πηγαίνει εἰς τὸν πύργον καὶ δὲν καταφύγει ὁ ἱερεὺς εἰς τὸν βασιλέα. Ἐκεῖ καὶ οὗτος θύρακα, τὸν θύρακα τῆς δικαιοσύνης, ἔκει καὶ ὕμνον, τὴν ζώνην τῆς ἀληθείας, ἔκει καὶ ὑποθήματα πολλὰ ἀνέτερα, εἶναι αὐτὰ ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης, ἔκει καὶ μάκαιραν ὅσα ὅμως σιδηρὰν, ἀλλὰ πνευματικὴν. ἔκει καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Εἰ λοιποῦτερον ἀπὸ τὴν βασιλικὴν εἶναι ἡ παντοφύα αὕτη, πολυτιμότερα τὰ ὅλα, μεγαλυτέρα ἢ παρρησία, περισσότερα ἢ δύναμις. Ὅποτε καὶ ἀπὸ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ὀκλύστου τοῦ καὶ ἐνεκα τῆς ἰδιότητος τοῦ μεγαλοσυρίας καὶ πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς εὐπείας πρὸς τὸν Θεόν, μὲ πολλὴν παρρησίαν καὶ σύνεσιν θά ὁμιλήσῃ εἰς τὸν βασιλέα. Ἀς μὴ ἀπελπιζόμεθα λοιπὸν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ἀλλὰ δε προσευχόμεθα, δε παρακαλοῦμεν δε ἱκετεύομεν, δε στέλλομεν προσεβίαν πρὸς τὸν ἄνω βασιλέα μετὰ πολλῶν δακρύων. Ἐξ ἄλλου ἔκαμιν ἀρμακὸν καὶ βοηθὸν εἰς τὴν καλὴν αὐτὴν προσεβίαν καὶ τὴν τώρα ἐκινουμένην νηστείαν. ³⁴ Α

Καθὼς λοιπὸν ὅταν περάσῃ ὁ χειμὸνος καὶ φαίνῃ τὸ θέρος, σῦρει μὲν πρὸς τὸ πέλαιος τὸ πλοῖον ὁ ναῦτης, καθαρίζει δὲ τὰ ὅπλα ὁ στρατιώτης, καὶ γυμνάζει τὸν ἵππον διὰ τὸν πόλεμον καὶ ὁ γεωργὸς ἄσκονζει τὸ ὄρεπναι καὶ ὁ δδοικὸς με θέρρας ὀρχίζει μακρὸν ταξίδι καὶ διὰ τοὺς ἀγῶνας ὁ ἀθλητὴς ἐτοιμάζεται καὶ θηγάει τὰ ροῦκα τοῦ, ὅτι καὶ ἡμεῖς,

16. Τὸ χωρίον τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ κατὰ λέξιν εἰς τὴν Α' Γραφήν. Διὰ τοῦτο ὁ ἱερός Χρυσόστομος ὡς πρῶτον, εἰ, κατὰ μέτρον, φέρει τὰ εἰρηστικὰ τὰ ὅπλα τῆς προσευχῆς τῆς Ἐσθῆρ.

ἐπειδὴ ἡ νηστεία ἐφάνη ὡς θέρος πνευματικόν, καὶ ὡς στρατιώται τὰ ὅπλα μας δε καθαρίσαιμεν, καὶ ὡς γεωργὸι τὸ ἔρποντι δε ἀκονίσαιμεν, καὶ ὡς κυβερνήται τῶν πλοίων, δε ἀνατάξαιμεν πρὸς τὰ κύματα τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιθυμιῶν B τὰς χρυσανκῆς ὁρδῆς σφέρας, καὶ ὡς ὁδοῦχοι, δε ἀρκίσαιμεν τὸ διὰ τὸν οὐρανὸν ταξίδι, καὶ ὡς ἀθληταί, δε εἰσέλθαιμεν εἰς τοὺς ἀγῶνας. Λέγω ταῦτα, διότι ὁ Χριστιανὸς καὶ γεωργός, καὶ πλοίαρχος, καὶ στρατιώτης καὶ ἀθλητὴς καὶ ὁδοπόρος εἶναι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει «δὲν ἔσμεν νὰ παλαίσωμεν πρὸς ἀντιπάλους θηρίους μας, μὲ αἷμα καὶ σάρκα σὺν τῇ ἰσχῇ μας, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας τοῦ ἀποβάτου, δε φορέσμεν λουτὸν τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ» (Ἐφ. 6, 12-18). Εἶδες τὸν ἀθλητὴν, Εἶδες τὸν στρατιώτην, Ἐάν εἶσαι ἀθλητὴς, γυμνὸς πρέπει νὰ ἐσέλθῃς εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἐάν εἶσαι στρατιώτης, πρέπει νὰ στέκῃς εἰς τὴν παράταξιν καλὰ ὑπλισμένος. Πῶς λοιπὸν καὶ τὰ δύο αὐτὰ εἶναι δυνατόν συγκρόνως νὰ γίνων, καὶ γυμνὸς νὰ εἶναι ἕνας καὶ δε γυμνός, C καὶ μὲ ἐνδύματα καὶ κυρίως ἐνδύματα, Πῶς. Εἰς τὰ εἶπε, Βγάλε ἀπὸ ἀνάμυ σου τὰ κοσμικὰ πράγματα καὶ ἔχεις γίνῃ ἀθλητὴς. Φόρεσε τὰ ὅπλα τὰ πνευματικὰ καὶ ἔχεις γίνῃ στρατιώτης. Γύμνωσε τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὰς κοσμικὰς φροντίδας, διὰ τὰ πύλαμα εἶναι κενός. Φόρεσε τὰ πνευματικὰ ὅπλα, διὰ τὸν φονεὶν πύλεμον ἔχομεν συνάψαι πρὸς τοὺς δαίμονας. Διὰ τοῦτο γυμνός πρέπει νὰ εἶσαι, ὥστε νὰ μὴ θύσῃς καρμὶν λατῆν εἰς τὸν διάβολον, ὁ ὁποῖος παλαίει πρὸς ἡμᾶς καὶ νὰ εἶσαι καλὰ ὑπλισμένος ἀπὸ παντοῦ ὥστε νὰ μὴ δεχθῇς ἀπὸ κανένα μέρος ἐπιτίμηνον τραῦμα. Καλλιέργησε τὴν ψυχὴν σου, κόψε τὰ ἀγκάθια, σπείρε τὸν λόγον τῆς εὐσεβείας φρόντισον τὰ καλὰ τῆς χρηστίας φιλοσοφίας φυτὰ καὶ μὲ πολλὰν ἐπιμέλειαν νὰ τὰ περαιοῖσαι καὶ ἔχεις γίνῃ γεωργός καὶ δε εἶπαι πρὸς σὲ ὁ Παῦλος D «Ὁ γεωργὸς ποὺ κοπάζει διὰ νὰ καλλιεργήσῃ τὸν ἔργον του, πρέπει πρῶτος νὰ ἀπολαμβάνῃ τοὺς καρποὺς ποὺ δε παρασθῇ» B' Τιμ. 2, 8). Αὐτὸ τὸ ἔργον καὶ αὐτὸς μετήρκετο. Διὰ τοῦτο γράφων ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Κορινθίους ἔλεγε: Ἐγὼ ἐπίτευσα εἰς σὲ τὴν χρησιανκὴν πίστιν, ὁ Ἄ-παλλῆς τὴν ἐπόρσει, ὁ δὲ Θεὸς τὴν ἐμεγάλωσε (Α' Κορ. 3, 6). Ἀκόνας τὸ ὄρεάνι σου, τὸ ὁποῖον ἐκάλεσε διὰ τῆς παλινγαγίας, ἀκόνισέ το διὰ τῆς νηστείας. Ἀρχισε τὸ ταξίδι, ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τὸν ἀνόμιλον καὶ στενὸν δρόμον. Ματθ. 7, 14) καὶ προχώρει. Πῶς δὲ δε ἡμπαρέσης νὰ πιάσῃς τὸν δρόμον καὶ νὰ προχωρήσῃς, Μὲ τὸ νὰ ταλαιπωρῇς καὶ ἐποτάσῃς τὸ σῶμα σου (Α' Κορ. 9, 27), διότι οὕτως ὑπάρχει ἀνάμυλος ὁδός, μεγάλο ἐμπόδιον εἰς τὸ δά-

δισμα εἶναι ἡ πολυσυμκία, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν πολυφροσύνην.

Κατενόουσε ἀκριβῶς τὰ κύματα τῶν ἐπὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, B ἀπόκρουσε τὴν ζάλην τῶν πονηρῶν λογισμῶν, δόσους τὸ σκῆφος τῆς ψυχῆς σου, δεῖξε μεγάλην ἐμπειρίαν καὶ ἔχεις γίνῃ ἀριστοὶ κυβερνήτης. Εἰς ὅλα δε αὐτὰ ὁμοῦ καὶ διδάσκαλος ἡ νηστεία δε εἶναι.

Νηστείαν δε ὅταν λέγω, δὲν ἐννοῶ τὴν νηστείαν, ποὺ κάνουν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, τὴν τυπικὴν, ἀλλὰ τὴν ἀληθινὴν νηστείαν, δε μόνον τὴν ἀποκλῆν δε τῶν φονηρῶν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποκλῆν δε τῶν ἀμαρτημάτων. Ἐπειδὴ δὲν ἀρκεῖ ἡ φύσις τῆς νηστείας νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὰ ἀπορρήματα αὐτοῦ, ποὺ νηστεύουν, ἂν δὲν γίνῃ ὅπως καθορίζει ὁ θεὸς νόμος 40 A διότι καὶ ὁ ἀθλητὴς, λέγει «δὲν σκεφανένεται, ἂν δὲν ἀγωνισθῇ σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς ἀθλητικῆς». B' Τιμ. 2, 5) Διὰ νὰ μὴ κάσκειν λουτὸν τὸν στέφανον τῆς νηστείας ἂν καὶ ὑπεμείναιμεν τοὺς κόπους αὐτῆς δε πρῶτον πῶς καὶ μὲ τοῖον τρόπον πρέπει νὰ νηστεύωμεν. Καὶ εἶναι ἀναγκαῖον τοῦτο, διότι καὶ ὁ Φαρισαῖος ἔσμεν τῆς παραβολῆς, Λουκ. 18, 12-14, ἐνήστευσεν, ἀλλὰ μετὰ τὴν νηστείαν ἐκείνην κατέβη ἀπὸ τὸν νοὸν ἔρμος καὶ κενός ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς νηστείας. Ὁ τελάνης πάλιν τῆς ἰδίας παραβολῆς δὲν ἐνήστευσε, καὶ ὅμως αὐτὸς ποὺ δὲν ἐνήστευσε, ἐξεπέρασεν εἰς τὴν ἀρετὴν αὐτὸν ποὺ ἐνήστευσε, διὰ νὰ πῶς δε ἡ νηστεία καθόλου δὲν ὠφελεῖ, ἂν δὲν τὴν παρακολουθοῦν καὶ ὅλα τὰ ἄλλα.

Ενήστευσαν οἱ Νινευῖται καὶ προσεβλήσαν τὴν εὐνοίαν τοῦ Θεοῦ, Ἐνήστευσαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι B καὶ δε μόνον καθόλου δὲν ὠφελέθησαν, ἀλλὰ καὶ ἐζημιώθησαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν τόσος εἶναι ὁ κίνδυνος, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν νηστείαν, εἰς αὐτοὺς ποὺ δὲν γνωρίζουν, πῶς πρέπει νὰ νηστεύουν, δε μάθαιμεν τοὺς νόμους τῆς νηστείας, διὰ νὰ μὴ τρέχωμεν ὁλοκαῖα, νὰ μὴ κυτῶμεν ἕδρα καὶ πολεμῶμεν κατὰ σαῶν. Φόρρακον εἶναι ἡ νηστεία, ἀλλὰ τὸ φέρμακον ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀφελίμον, πολλὰκις γίνεταί ἀχρηστον, ὅταν αὐτοὺς ποὺ τὸ παρνεῖ δὲν ννωρῇ πῶς νὰ τὸ χρησιμοποιοῦσιν. Διότι καὶ τὸν καιρὸν πρέπει νὰ γνωρίζῃ κατὰ τὸν ὁποῖον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιθέσῃ τοῦτο, καὶ τὴν ποσότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματος, ποὺ πρόκειται νὰ τὸ πῶρῃ, καὶ τὴν φυσικὴν κατὰστασιν τοῦ τύπου, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, καὶ τὴν κατάλληλον ἔκστασιν τοῦ σώματος καὶ πολλὰ ἄλλα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἂν παραλεχθῇ κάτι, δε ἐλάτῃ ὅλα τὰ ἄλλα, ποὺ ἔχομεν. C Ἐάν δὲ ὅταν πρόκειται νὰ θεραπεύσωμεν τὸ σῶμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ κατασβάλλωμεν τόσων ἀκρίβειαν, πολὺ

περισσότερον, όταν φροντίζαμεν διὰ τὴν ψυχὴν καὶ θεραπεύσαμεν αὐτήν ἀπὸ τοῦ κακοῦ λογισμοῦ, εἶναι ἀνάγκη εἶναι τὰ μέσα τῆς θεραπείας νὰ τὰ ἐξετάζωμεν καὶ παρατηροῦμεν μὲ πόσον λεπτομέρειαν.

Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πῶς ἐνέπνευσαν οἱ Νινευῖται καὶ πῶς ἐπαρλάνθησαν ἀπὸ τὴν ὀργὴν ἐκείνην. «Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πρῶτα καὶ τὰ πόδια ἃς μὴ δόκουνται» (Ἰων. 3, 7). Λέγει Τί λέγετε, εἰπέ μου; καὶ τὰ ἄλογα ζῷα νηστεύουν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐνδύονται μὲ σάκκον, Μάλιστα ἄνθρωποι. Διότι ὅπως, όταν ἀποσβάνη κάποιος πλούσιος, ἀπαρῶν τοὺς ὑπαρτάς καὶ τοὺς ὑπερτερίας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἱπποὺς οἱ συγγενεῖς μὲ σάκκον τοὺς ἐνδύουσιν, τοὺς δίδουν εἰς τοὺς ὑποκάμους D καὶ τοὺς διατάσσουσιν νὰ παγαίνουν εἰς τὰ μνήρια, φανερώμενοι μὲ τοῦτο τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς καὶ προκαλοῦντες τὴν συμπόθειαν ἄλλων, ἔτσι καὶ ἐδῶ, ἔπειδὴ ἡ πόλις ἐκεῖνη ἐπρόκειτο νὰ ποῦν, τὰ ἄλογα ζῷα μὲ σάκκον τὰ ἐνέδυσαν καὶ οἱ νηστεύον τὰ ὑπερβαλον. Δὲν εἶναι δυνατόν λέγει, τὰ ζῷα νὰ μάθουν διὰ τοῦ λόγου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ἃς μάθουν διὰ τῆς πείνας, ὅτι ἡ πύλη αὐτὴ εἶναι ἀπὸ τὸν Θεόν διότι ἐν καταστροφῇ, λέγει, ἡ πόλις, δὲν θὰ γίνῃ μόνον δι' ἡμᾶς τοὺς κατοικοῦς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτά, ἕως κοινῆς τήρας. Αἰροῦ λοιπὸν θὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν τιμωρίαν, ἢ ἃς λάβουν μέρος καὶ εἰς τὴν νηστείαν διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ κατὰ ἄλλο ἐπεβλέψαν, τὸ ὅτι οἱ κείνου καίνονται καὶ οἱ προσήτοι. Καὶ ἐκεῖνοι δηλαδὴ, όταν ἴδωσι νὰ ἐραται ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀνυστόφορος τιμωρία καὶ οἱ τιμωρούμενοι νὰ μὴ ἔχουν παρησίαν πρὸς τὸν Θεόν, νὰ εἶναι γεμίτοι ἐπὶ ἐντροπὴν νὰ μὴ εἶναι καθόλου ἔξω ἀπὸ συγκινήσεως καὶ ἐκλογίας, ἔπειδὴ δὲν ἔχουν τί ἄλλο νὰ κάνουν, οὔτε γνωρίζουν ἀπὸ ποῦ νὰ εἰδῶν δυσκολογίαν δι' αὐτοὺς, κατατρέχουν εἰς τὰ ζῷα καὶ διακραγαυδοῦντες τὸν θάνατον ἐκείνων καὶ προσβάλλοντες τὴν ἀπολύτην καταστροφὴν αὐτῶν ποιοῦσιν δι' αὐτῶν τὸν Θεόν διὰ τοὺς τιμωρούμενους. 41 Ἀ. «Ὅταν λοιπὸν κάποτε ἔπρεπε εἰς τοὺς Ἰουδαίους πείνα καὶ μεγάλη ἔρησις κατέειπε τὴν χώραν τοὺς καὶ ὅλοι καταστρέφοντο. Ἄλλος πρὸς τοὺς προφῆτας ἔλεγε. «ἐκκρίσθησαν ἀπὸ τὴν ἐπιλοχίαν τὰ θηρία ἐκείνη εἰς τὴν φάντην των, ἐκλαυσαν τὰ κοπάδια τὸν βοῶν, διότι δὲν ὑπῆρχε τροφή. Ὅλα τὰ κτήνη τῆς πεδιάδος ἔστρεψαν τὰ βλέμματά των πρὸς σέ, διότι ἐστέρησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων» (Ἰακὼβ 1, 7). Ἄλλος δὲ πάλιν θρηγῶν διὰ τὰ κακὰ τῆς ἀνυστορίας τὰ ἐξῆς περίπου ἔλεγε. «Ἐλθοὺ ἐγέννησαν εἰς τὸν ἄγρον καὶ

ἐγκατέλειπον τὰ νεογέννητα, διότι δὲν ὑπῆρχε κάρτιον. Οἱ ἄγριοι βνοὶ ἐσταμάτησαν μέσα στὰ φαράγγια ἀνέντιον ὡς νὰ εἶναι δρόκοντες ἐκθίοντες τὰ μέγα των διότι δὲν ὑπῆρχε κάρτιον» (Ἰερ. 14, 7). Διὰ τοῦτο καὶ σήμερον ἡμεῖς οὐκ ἀφῆ- γη ὁ Ἰακὼβ. B. Ἄς ἐξέλθῃ ὁ γαμβρὸς ἀπὸ τὸν κοῖτινα αὐ- τοῦ καὶ ἡ νύμφη ἀπὸ τὸν νυμφικὸν τῆς θάλαμον, συγκεντρώ- σατε τὰ νήματα ποὺ θηλάζουν, (Ἰακὼβ B' 16). Διὰ ποῖον λό- γον, λέγε μου, προκαλεῖ τὴν ἄσπον ἀφῆσαν νὰ προκαλέ- σῃ τὸν Θεόν, Δὲν εἶναι ἀποφάνερν ὅτι τὴν προκαλεῖ διὰ τὸν ἴδιον λόγον, Ἐπειδὴ δηλαδὴ ὅλοι οἱ εὐποκόμενοι εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν ἡρέθησαν καὶ παρῶντες τὸν Θεόν, ἢ ἀπορῶν ἡλικία, ποὺ δὲν ἐγκύριον ἀμαρτίαν, ἢ παρακαλῇ τὸν ὀργίζομενον. Ἀλλὰ ἃς ἴδωμεν πῶς εἰς ἐκεῖνο ποὺ ἔ- λεγον, ποῦ τίκα ἦταν ἐκεῖνο ποὺ ἀπερμάκρυνε τὴν ἀνυστο- φικὴν ἐκείνην ὀργήν. Ἄρα γὰρ ἡ νηστεία μόνον καὶ ὁ σάκ- κος ποὺ ἐπόρεσαν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκμετρήσῃ κανεὶς ἰσὺο πρῶγμα, ἀλλὰ ἡ μεταβολὴ ἀποκρίτου τοῦ βίου. Ἀπὸ ποῦ ἐξάγεται αὐτό. Ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ Ἰεροφάντα. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἀπῆλθε περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ C καὶ τῆς νηστείας ἐκεῖνων, ὁ ἴδιος ὁμῶς περὶ τῆς συμφορᾶς αὐτῶν καὶ ἀναφέρων τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ὡς ἔχεις ἐκφράζεται. «καὶ εἶδε τὰ ἔργα αὐτῶν ὁ Θεός» (Ἰων. 3, 10). Ποῖα εἶ- πας ἔργα, Τὸ ὅτι ἐνέπνευσαν καὶ ὀφείρουσαν σάκκον, τίπο- τε ἐπ' αὐτά. Διὰ τοῦτο, ἀφοῦ παρέλειψεν ὅλα αὐτά, προσέ- θεσε. «διότι ἐγύρισε καθένος ὁπίσω ἀπὸ τοῦ κακοῦ δρό- μους ποὺ ἀκολουθοῦσε καὶ μετενόησε λόγῳ τῶν κακῶν ποὺ ἀνῆγγαλαν ὁ Θεός ὅτι θὰ κάρη εἰς αὐτοὺς (αὐτοὶ)». Βλέ- πεις ὅτι ἡ νηστεία δὲν τοὺς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὸν θίον τους, ἔλαμεν ὡς καὶ εὐρε- νῇ τὸν Θεόν πρὸς τοὺς βαρβάρους.

Ταῦτα εἶπον διὰ διὰ νὰ περιφρονῶμεν τὴν νηστείαν, ἀλ- λά διὰ νὰ πικρῶμεν αὐτήν. Διότι τῇ τῆς νηστείας δὲν εἶναι ἡ ἀποκλὴ ἀπὸ τὰ φαγγία, ἀλλὰ ἡ ἀπερμάκρυνσις ἀπὸ τὰ ἀμαρ- τήματα D. Διὰ τοῦτο, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περιορίζει τὴν νη- στείαν μόνον εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν φαγγίων, αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος ὑποκρίτης αὐτῆς. Νηστεύει, Δεῖξον μου τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ἔργων. Ποῖον ἔργον, λέγει, Ἐάν ἴδῃς πτωχὸν βοῶντὸς τὸν Ἐάν ἴδῃς ἐκθρόν σου, νὰ συμπεριμῆθῃς μὲ αὐτόν. Εἴν ἴδῃς φίλον σου νὰ ἐδοκιμῇ μὴ τὸν φθονή- ης. Εἴν ἴδῃς γυναῖκα θυροφῶν εἰς τὸν δρόμον, προσέρο- σε καὶ μὴ τὴν προσέχῃς. Ἄς μὴ νηστεύῃ δηλαδὴ πόνον τὰ σῶμα ἀλλὰ καὶ τὰ μέγα, καὶ ἡ ἀσκή καὶ τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια καὶ ὅλα τὰ μέγα τοῦ σώματος μας. Ἄς νηστεύουν τὰ χέρια μὲ τὸ νὰ μένουν καθαρά ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν

17 Συνθήκη τῶν πλεονεξῶν τῆς τότε διαφῆς

ἀπογεῖν. Ἄς νηστεύουν τὰ πόδια, ἢ ἀπομακρυνόμενα ἀπὸ τοὺς δρόμους, ποὺ ὁδηγοῦν εἰς τὰ δοκίμοις θεάματα. Ἄς νηστεύουν τὰ πόδια, καθοδηγούμενα νὰ μὴ προσκλάνωνται εἰς ὁμοίαν πρόσωπα, οὔτε νὰ περιεργάζονται ἕνα κάλλη. Τροφή τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι τὸ νὰ παρατηροῦν. Ἀλλὰ ἂν αὐτὰ ποὺ βλέπουν, εἶναι ἐφάσματα καὶ ἀπογορεύονται ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ νόμου, τότε ἡ παρακράσις οὕτω ἐξουδετερώνει τὴν ὁφέλειαν τῆς νηστείας καὶ ἀνατρέπεται ὅλην τὴν αὐτησίαν τῆς ψυχῆς ἐνῷ ἂν εἶναι σύμφωνος μετὰ τὸν νόμον καὶ ἀκίνδυνος, φέρει σπληνὸν εἰς τὴν νηστείαν. Διότι ἂν ἦτο πόρος καλὸν ἀποποιῶν, σκετικῶς μὲν μετὰ τὰ φαγητὰ νὰ ἀποφεύγουμεν καὶ τὴν ἐπιτρεπομένην τροφήν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς νηστείας, σκετικῶς δὲ μετὰ τὴν τροφήν τῶν ὀφθαλμῶν νὰ μὴ ἀποφεύγουμεν καὶ τὴν τροφήν, ποὺ ἀπαγορεύεται. ⁴² Ἀ δὲν γράφει κρέας, δὲν πρέπει νὰ φάγῃς καὶ ἀκολοῦσιν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν. Ἄς νηστεύῃ καὶ ἡ ἀκαθία σου. Νηστεία δὲ τῆς ἀκαθίας εἶναι νὰ μὴ δέχεται κακολογίας καὶ διαβολὰς, διότι λέγει ἡ Γραφὴ ἀφ᾽ ἑμὲν ψευδὴ νὰ μὴ παραδεχθῇς. (Ἐξ. 23, 1)

Ἄς νηστεύῃ καὶ τὸ στόμα ἀπὸ λόγου ἀισχροῦ καὶ ὀνειδικίου. Διότι ποῖα ἡ ὁφέλεια, ὅταν ἀποφεύγουμεν μὲν νὰ φάγουμεν ψάρια καὶ κοτόπουλα, δαγκάνουμεν διὰ καὶ κατατρύχουμεν τοὺς ἀδελφούς μας. Ὁ ὁμοιωτὴς ἔραγεν ἀδελφοὺς καὶ κρέατα, ἐδύνασε τὴν σάρκα τοῦ πληρώου του. ⁴³ Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος μᾶς ἐφώτισεν ἐπὶ τὴν τὴν ἐξῆς. Ἐάν θανατώετε καὶ κατατρύγετε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, προσέχετε μῆπως ἀφανισθῇτε μετὰ ὅσους. (Γαλ. 5, 15)

Δὲν ἔκτισες τὰ δόντια σου εἰς τὴν σάρκα, ἢ ἀλλὰ ἔκτισες εἰς τὴν ψυχὴν τὴν κακολογίαν, τὴν ἐπιλήνυσιν μετὰ τὴν κακὴν φήμην, ποὺ διέδωκας, ἀνυπολόγιστον ζημίαν ἐπροξένησες εἰς τὸν αὐτὸν σου, εἰς ἐκεῖνον καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους. Διότι καὶ ἐκεῖνον, ποὺ ἔκτισες τὴν κακολογίαν, τὸν ἔκτισες χειρότερον, μετὰ τὰς διαβολὰς σου κατὰ τοῦ πληρώου. Ἰδοὺ πῶς. Ἄν εἴναι ἁμαρτωλὸς δὲν διορθώνεται, ἀλλὰ γίνεται ἀρετῆς, ἐπειδὴ εὖρε καὶ ἄλλους νὰ κάνουν τὴν ἴδιαν ἁμαρτίαν. ἂν εἶναι δικαίος φθάνει εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ γίνεται ἀλαζών, διότι ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων ἐξαπατᾶται καὶ φαντάζεται μεγάλα πράγματα διὰ τὸν αὐτὸν του. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ τὸ κακόν, ἀλλὰ καὶ ἄλλο, βλάπτει ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι ὅσοι θὰ σὲ ἀκούσουν δὲν θὰ διαβάλλουν σὺν, ποὺ ἡμάρτησεν, ἀλλὰ ὁλόκληρον τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

18. Ὁ γὰρ ὁφθαλμὸς, ὅταν μὴ ὀφθαλμὸν καὶ ἔχον ἀπεχθάνει, τοὺς καὶ ἀδελφούς ἀποκρίνεται καὶ κατατρύχει. Ὁ κατηγόρων ἀδελφὸς πρὸς ἑαυτὸν, τὴν σάρκα τοῦ πληρώου ἔκτισας.

Διὰ τοῦτο οἱ ἐκδικολόγοι δὲν λέγουσιν ὅτι ὁ εἶναι πόρος εἶναι καὶ ἀπόλαστος, ἀλλ' ἐξ αἰτίας τοῦ ἁμαρτάνοντος ἐπαρτίσκουν τὴν κατηγόριαν εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς. Ἐκτὸς τούτου ἔγινε αἰτία νὰ ἐλαιογραφηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, διότι καθὼς ὅταν ἐδόκιμομεν εἰς τὴν ἀρετὴν, δοξάζεται τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, εἴη καὶ ὅταν ἁμαρτάνουμεν ὁλοκαυτῇται καὶ ὑβρίζεται. Τέταρτον, ἐκεῖνον ποὺ ἐκακολογήσας καὶ ὕβρισας τὸν ἐντρόνισσας, καὶ μετὰ τὴν πρῶτην σου αὐτὴν τὸν ἑκαρὸς τοῦ ἀδιάντροπου καὶ ἐκθρόνου σου Πέμπτον, τὸν αὐτὸν σου τὸν ἑκαρὸς ἔβαν τωμάριον, διότι ἐφύρσας πρῶτα, ποὺ δὲν σοὶ ταυριάζουν καθόλου. Ἄς μὴ λαοκρασῇς ὅτι κανεὶς οὐ τότε κακολογῶ. Διὸν λέγω ψέματα εἰς ἄραος ἐνός ἐνῷ ἂν λέγω τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸ δὲν εἶναι κακολογία. Δὲν εἶναι ἔτσι. Καὶ τὴν ἀλήθειαν νὰ λέγῃς, ὅσον κακολογῇς καὶ αὐτὸ ἔργον εἶναι. Καὶ ὁ φαρισαῖος τῆς παραβολῆς, ὅταν ἐκακολογήσας τὸν τελώνην, τὴν ἀλήθειαν ἔλεγε, καὶ ὅμως αὐτὸ δὲν ἦτο πρὸς ὁμολογίαν του. Λέγε μου, ἦτο τελώνης καὶ ἁμαρτωλὸς ὁ τελώνης, εἰς τὸν καθένα βεβαίως ἦτο φανερόν, ὅτι ἦτο. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὸν ἐκακολογήσας ὁ φαρισαῖος, ἀνταναγκάσας οὕτως ἐπὶ τὸν νοῦν ἀφ' οὗ ἔκτισεν ὅτι καλὸν εἶχε καὶ δὲν ἐκέρχισεν τίποτε ἀπὸ τὰ καλὰ του ἔργα.

Θάλες νὰ διορθώσῃς τὸν ἀδελφόν σου, ἀάκρυσον διὰ τὸ κατήντημά του, προσευκάσου πρὸς τὸν Θεὸν δι' αὐτόν, πάρε τον ἰδιαιτέρως καὶ πρότρεψέ τον, συμβούλευσόν τον, παρακάλεσέ τον. Αὐτὸ ἔκανε καὶ ὁ Παῦλος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων του. Ἐμήνησας ὅταν ἔλθῃ πρὸς σὲ μετὰ ταπεινότητα πάλιν ὁ Θεὸς καὶ πανθήσῃ πολλοὺς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔκτισαν τυχὸν ἁμαρτίαι καὶ δὲν μετενόησαν. Ἐξ διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ πορνείαν καὶ ἀσελγείαν, τὴν ὁποίαν ἔπραξαν. (Β' Κορ. 12, 21) Δείξε ἀγάπην πρὸς αὐτόν, ποὺ ἔχει ἁμαρτίαν. Πείσε τον, ὅτι τοῦ ὑπενώθυμῃς τὰ ἁμαρτήματά του ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ φροντίδα διὰ νὰ διορθωθῇ, καὶ δὲ μετὰ σκεπὸν νὰ τὸν διασωμεν.

Πέσε στὰ πόδια του καὶ φιλῶσέ τα· μὴ ἐντραπῇς νὰ τὸ κάμῃς, ἐάν ἐπιθυμῇς πραγματικὰ καὶ νὰ τὸν διορθώσῃς. Αὐτὸ κάνουν πολλοὶ φορὲς καὶ οἱ ἱερεῖς. Ὅταν δηλαδὴ βλέπουν τοὺς ἀσθενεῖς τινὲς νὰ σωθάνωνται ἀποστοφῇν πρὸς τὰ φάρμακα, μετὰ φιλῆματα καὶ παρακλήματα τοὺς καταφέρνουν νὰ πάρουν τὸ σωτήριον δι' αὐτοὺς φάρμακον. Αὐτὸ νὰ κάμῃς καὶ σὺ. Εἰς τὸν ἱερέα φανέρωσε τὴν πληγὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Τοῦτο δεῖκναι ἀνθρώπων. ⁴⁴ Ἀ ποὺ ἔχει ἐνδιαφέρον, φροντίζει καὶ φροντίζει διὰ τὸν ἄλλον. Ὅχι δὲ μόνον εἰς ἐκείνους ποὺ κακολογοῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅσους ἀκούουν αὐτοὺς, τοὺς συ-

μασὶ νὰ κλείουν τὰ αὐτὰ των καὶ νὰ μισθύνται τὸν προσφύτην, ποὺ λέγει: «ἐκείνον ποὺ κρυφὰ κατηγοροῦσε τὸν πλησίον του, τοῦτον ἀπεμάκρυνε ἀπὸ κοντά μου» (Ψαλμ. 100, 5). Ἀλλ' ἐπὶ τὸν πλησίον τὸ ἔχει: «Ἐτεῖς νὰ εἰπῆς ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐγκαίμιο διὰ κάποιον: Ἀνοήτως τὰ αὐτὰ μου διὰ νὰ δεκθῶ τὰ μύρα τῶν λόγων σου. Ἐάν ἄνθρωπος θέλῃ νὰ κατηγορήσῃς, τὰ κλέβει, διότι δὲν ἀνέκομαι νὰ δέχωμαι κόπον καὶ θόρυβον. Τί κέρδος θὰ ἔχω, ἐάν ἀκούσω, ὅτι ὁ θεῖος εἶναι κακὸς ἄνθρωπος; Ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν πληροφορίαν αὐτὴν θὰ ἀποκοιμῶμαι πάρα πολλὴν θλάθην καὶ ἐσχάτην ἡττίαν.

Λέγει πρὸς αὐτόν. Ἀς κοιτάξωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ποῖαν ἀπολογίαν θὰ δώσωμεν εἰς τὸν Θεὸν διὰ τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα B καὶ τὴν περιέργειαν αὐτὴν καὶ λεπτομερῆ ἐξετάσων, ποὺ κόνωμεν διὰ τοὺς ἄλλους, νὰ στρέψωμεν εἰς τὸν θῖον τὸν ἱδικὸν μας. Ποῖαν θὰ ἔχωμεν ἀπολογίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅταν τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα οὕτε καὶ τὰ συλλογιζώμεθα, τὰ δὲ ξένα τούτων λεπτομερῶς τὰ ἐξετάζωμεν. Καθὼς δὲ τὸ νὰ σκόνη κανεὶς διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἐνὸς σπινθῆ, ὅταν περὶ ἑαυτοῦ, εἶναι ἀσχημον πρῶγμα, ποὺ προξενεῖ πολλὴν ἐντροπὴν, εἰς ὅποιον τὸ κάνει, εἶται καὶ τὸ νὰ ἐξετάξῃ τις μετὰ πολλὴν λεπτομέρειαν τὴν ζωὴν τοῦ ἄλλου, φανεράναι ἑλλειψὶν πολιτισμοῦ καὶ ἐσχάτην μικροπρέπειαν.

Τὸ δὲ ἄξιον περισσότερου γέλωτος εἶναι, ὅτι, ἐνῷ παρουσιάζουν αὐτοὶ τοιοῦτον θῖον καὶ παραμελοῦν τὸν ἑαυτὸν τους, ὅταν εἴπωμεν κανένα μυστικὸν εἰς θάλας τῶν ἄλλων, παρακαλοῦν καὶ ὀρκίζονται αὐτὸν ποὺ τὸ ἀκούει, νὰ μὴ τὸ εἰπῇ εἰς κανένα ἄλλον, φανερώοντες μετὰ τοῦτο ὅτι ἔκαμαν πρῶτον ἄξιον κατηγορίας. C Διότι ἐάν παρακαλῇς ἐκεῖνον νὰ μὴ τὸ εἰπῇ εἰς κανένα ἄλλον, πολλὸ περισσότερο ἐπρέπε σὺ πρῶτα νὰ μὴ τοῦ εἰπῆς τίποτε. Κατεῖκες μετὰ ἀσφάλειαν τὸν λόγον καὶ τῆρα ποὺ τὸν ἐπρόδωσες, φροντίζεις διὰ τὴν στήθειαν αὐτοῦ; Ἐάν θέλῃς νὰ μὴ διαδοῇ εἰς ἄλλον τὸ μυστικόν, νὰ μὴ τὸ εἰπῇς οὕτε σὺ ὁ ἴδιος. Ἀφοῦ δὲ εἰς ἄλλον τὸ εἰπῆς, εἶναι περιττὰ καὶ ἀνάγκη αἱ ἐπιστάσεις ἐκαρμυθείας καὶ αἱ ἄρκαι.

Ἀλλὰ εἶναι εὐχάριστον τὸ νὰ κακολογῇ κανεὶς; Εὐχάριστον, πράγματι, εἶναι τὸ νὰ μὴ κακολογῇ. Διότι αὐτὸς ποὺ ἐκακολόγησεν εὐρίσκειται μετὰ εἰς ἁγνῶνιν, φοβεῖται, ὑποπτεύεται, μετνοεῖ καὶ δογμάζει τὴν γλῶσσάν του, ἐπειδὴ φοβεῖται μήπως κάποτε, ὅτι εἴη, διαδοῇ καὶ δημιουργήσῃ μεγάλον κίνδυνον. D περιττὴν καὶ ἀναφελῆ ἔχθραν εἰς αὐτόν, αἱ ὁποῖαι τὰ εἶπον. Αὐτὸς ἄνθρωπος, ποὺ κρατεῖ μέσα του,

ὅτι κακὸν γνωρίζει διὰ τοὺς ἄλλους, εἶναι ἀσφαλὲς καὶ πολλὸ εὐχάριστον περὶ τὴν ζωὴν του. «Ἰσακούεις λόγον, λέγει, ὡς ἀποθήκη μέσα σου, μὴ φοβῶσαι δὲν θὰ σὲ σκώσῃ» (Σαμ. Σειρ. 18, 10). Τί δὲ σημαίνει ὡς ἀποθήκη μέσα σου; Σημαίνει σθῆθε αὐτόν, κατακλύσέ τον, μὴ τοῦ ἐπατρέψῃς νὰ ἐξέλθῃ, οὕτε καὶ νὰ κινήθῃ. Δὲν εἶναι δὲ ἀρκετὸν μόνον αὐτὸ, ἀλλὰ φροντίζε παλὸ νὰ μὴ ἐνέκωσι νὰ ἀκούσῃ οὕτε αὐτοὺς ποὺ κακολογοῦν ἄλλους. Ἄν δὲ τίσῃ νὰ ἀκούσῃς κάποτε αὐτοὺς, κατὰκωσε τοὺς λόγους των, φάνεισέ τους, ἔλασέ τους, διὰ νὰ εἶσαι ὅπως αὐτοὶ ποὺ δὲν τοὺς ἀκούσαν καὶ νὰ περὶς μετὰ εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν E ἀπὸ κάθε κίνδυνον τὴν παροῦσαν ζωὴν. Ἄν καταλάβουν ὅσοι κακολογοῦν, ὅτι τοὺς ἀποστρεφόμεθα περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ αὐτοὶ σκαφαντοῦν, θὰ κόψουν τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν, θὰ διορθώσουν τὸ ἁμαρτήμα τους καὶ κατὰ τὸν δὲ ἐπιστρέψουν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἰδίους καὶ θὰ μᾶς ἀνακηρύξουν σωτῆρας καὶ εὐεργέτας των. Διότι καθὼς τὸ νὰ λέγῃ κανεὶς καλὸν λόγον διὰ κάποιον καὶ νὰ τὸν ἐγκαίμιο γίνεται ἁμαρτία τῆς φιλίας μεταξὺ αὐτῶν, εἶται καὶ τὸ νὰ κακολογῇ καὶ συκοφαντῇ. 44 A γίνεται ἁμαρτία καὶ θάλας ἐχθρας καὶ ἀντιπαθείας καὶ ἀναρτήσεων διαπληκτικῶν. Ἀπὸ καμμίαν ἄλλην αἰτίαν δὲν προέρχεται ἡ ἀμέλεια διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, παρὰ ἀπὸ τὸ νὰ φροντίζωμεν καὶ πολυεξετάζωμεν τὸν θῖον τῶν ζήνων, διότι δὲν εἶναι θυματὸν ὁ ἄνθρωπος ποὺ κακολογεῖ τοὺς ἄλλους καὶ ἐξετάζει μετὰ λεπτομέρειαν τὸν θῖον των, νὰ ἐνδοσκοπεῖ διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν ἱδικόν του θῖον. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον ἐξαντλεῖται μετὰ τὰς ἑνὰς ὑποθέσεις, κατ' ἀνάγκην τὰ ἱδικά του ζητήματα εἶναι ἐν ἀταξίᾳ καὶ παραμελημένα. Καὶ ὅπως θὰ ἦτο πολλὸ εὐχάριστον ὅλον τὸν διαθεσικὸν καιρὸν του νὰ διαθέτῃ κανεὶς εἰς τὸ νὰ διορθώσῃ τὰ ἱδικά του ἁμαρτήματα καὶ νὰ κρίνῃ τὸν ἑαυτὸν του, διὰ νὰ ἀφελῇ τὴν πνευματικῶς. Ὅταν διαρκῶς φροντίζῃς διὰ τὰ ξένα, πότε θὰ φροντίσῃς καὶ διὰ τὰ ἱδικά σου ἐλαττώματα; B

Ἀς ἀποφύγωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοί, ὡς ἀποφύγωμεν τὰς κακολογίας, ἀφοῦ ἐλάβομεν ὅτι ἀλλοτρίον τὸ ἁμαρτήμα αὐτῶν εἶναι διαβολικὸν καὶ ἐνέθρα τῆς ἐπαθουλῆς τοῦ διαβόλου διότι, διὰ νὰ παραμελήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, καὶ θαυτέραν καταστήσωμεν τὴν ἐχθρὸν μας ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν συνήθειαν τῆς κακολογίας μᾶς ὠδήγησεν ὁ διαβόλος.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον αὐτὸ τὸ κακόν, ὅτι ἐπὶ θὰ δώσωμεν λόγον, δι' ὅσα εἴπωμεν τότε, ἀλλ' ὅτι θὰ κάμωμεν καὶ τὰ ἱδικά μας ἁμαρτήματα θαυτέρτα διὰ τῆς κακολογίας, ἐπειδὴ θὰ στερηθῶμεν πάσης ἀπολογίας. Ὅπως εἶναι αὐτοπρὸς εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἁμαρτημάτων τῶν ἄλλων, διὰ τὰ ἱδικά του

ἀμαρτήσατε ποτέ δὲν διὰ τῆς συγγνώμης, ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν ἀμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κρίσεως μας περὶ τῶν ἄλλων θὰ θύγῃ τὴν ἀπόφασιν περὶ ἡμῶν ὁ Θεός. Διὰ τοῦτο μὲς συνεβούλευσε λέγειν τὰ ἑξῆς: «Μὴ κατακρίνετε ἀνυμνωτῶς τὸν πλησίον σας, διὰ τὴν μὴ κατακρίνετε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. 7, 1). Κατὰ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ Θεοῦ κρίσιν μας δὲν θὰ φανῇ τὸ ἁμάρτημα τοιοῦτον, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐξῆς, ἀλλὰ θὰ ὑποστῇ ἀναγκασίαν μεταβολῆς, ἀνάλογον μὲ τὸν τρόπον ποῦ διακρίνεις τὸν συνάνθρωπόν σου. Διότι ὅπως ὁ φιλόδοξος καὶ ἡμέτερος καὶ συγκρατητικὸς ἐλαττώνει, διὰ τοῦ καλοῦ αὐτοῦ τοιοῦτον τρόπον, τὸν περισσότερον ὄγκον τῶν ἀμαρτημάτων του, ἔτσι καὶ ὁ πενίχρς καὶ σκληρὸς καὶ ἀδυσώπητος πρὸς τὸν πλησίον, αὐξάνει κατὰ πολὺ τὰ ἁμαρτήματά του. Ὁ ἄς ἐξορίσμεν λοιπὸν ἀπὸ τὸ στόμα μας κάθε κακολογίαν, ἔκοντες ὑπὲρ ὅσων καὶ ἂν ἀκούω, ἀπὸ ὑπερβολῆς ὁσπερ, τρώγουμεν σιτάσιν, εἰς τῷπτε δὲν θὰ μὲς ὠφελῇ ἡ ἀκλιπράγμῃ αὐτῇ, ἂν δὲν ἀποφύγουμεν τὴν κακολογίαν. Δὲν κάνουν ἀκάθαρτον ψυχήν τὸν ἄνθρωπον ὅσα εἰσέρχονται εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ ὅσα ἐξέρχονται ἀπὸ αὐτοῦ.

Εἰάν κάποιος ἤθελε ἀνακινήσει θόρυβον, διὸν οὐ θὰ ἐπερνοῖσας ἐκεῖ πλησίον, δὲν ὑβρίζει καὶ μαλώνει αὐτὸν διὰ τὴν πρῶσιν του ταύτην: Λέγε μου, σὲ παρακαλῶ: Τὸ ἴδιο νὰ κάμῃ καὶ εἰς τοὺς κακολογούντας. Διότι ἡ δυσωδία, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ εἰς τοὺς διαβάτας ὁ ἀνακινούμενος θόρυβος, εἶναι πολὺ μικροτέρα ἀπὸ τὴν δυσωδίαν καὶ λύσιν ποῦ προκαλεῖ εἰς τὴν ψυχὴν ἡ ἀνακίνησις ἑξῶν ἀμαρτημάτων καὶ τὸ ξεσκέπασμα ὀκαθάρτου ὕψους. Ἄς μένουμεν λοιπὸν μακρὰν ἀπὸ τὴν κακολογίαν, καὶ αἰσχρολογίαν ἢ καὶ τὴν ἐλασφηρίαν καὶ μὴτε τὸν πλησίον, μὴτε τὸν Θεὸν νὰ κακολογοῦμεν.

Διότι, δυστυχῶς, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κακολόγους ἐπαύσαν καὶ εἰς αὐτὴν ἀσκήσιν τὴν τρέλλαν, ὥστε μετὰ ἀπὸ τοὺς συνδούλους των καὶ ἐναντίον τοῦ Δεσπότη νὰ σπρώξουν τὴν γλῶσσαν των. Πόσον μεγάλο κακὸν εἶναι τοῦτο, δύνασαι νὰ τὴν μάθῃς ἀπὸ τῆς κακῆς, ποῦ τώρα μὲς ἔχραν. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος ὑβρίζῃ μίαν φορὰ καὶ ὅλα τρέμεται καὶ φοβοῦμεθα καὶ αὐτὸ ποῦ τὸν ὕβριον καὶ ἡμεῖς, ποῦ ἡ συνέκρησις μας μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν εἴμεθα καθόλου ἔνοχοι.

Ὁ δὲ Θεὸς ὑβρίζεται κάθε ἡμέραν, τὴν λέγει κάθε ἡμέραν: «Ἄ μὴ ἄλλαν κάθε ἡμέραν, ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἀπὸ τοὺς πτωχοῦς, ἀπὸ αὐτῶν ποῦ ἔχουν ἄνεσιν, ἀπὸ ἐκείνων ποῦ εὐρίσκονται εἰς θλίψεις, ἀπὸ τοὺς περρινοῦντας τοὺς ἄλλους καὶ τοὺς περρινομένους, καὶ κανεὶς δὲν νοιάζεται. Διὰ τοῦτο ἐπέτρεψε νὰ ὑβρίσῃ ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι, ὅπως

ὅλοι μας, δοῦλος ἀπέναντι του, διὰ τὴν μάθησιν τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Δεσπότη, ἀπὸ τῶν κινήσεων, ποῦ προήλθεν ἀπὸ τὴν ὀδὸν ταύτην. Καίτοι δὲ ἡ ὀδὸς αὕτη πρὸς τὸν βασιλεῖα ὄγινε μίαν καὶ μόνην φορὰν, ἐν τούτοις, δὲν περιμένουμεν συγκρίσιν δι' αὐτήν. Ὁ Θεὸς ὅμως ποῦ τὸν παροργίζομεν κάθε ἡμέραν καὶ δὲν μετανοοῦμεν καθόλου, ἀσκήσιν μὲς ὑπομένει μὲ μεγάλην μακροθυμίαν. Ἡ βλῆσις πόσον μεγάλη εἶναι ἡ φιλοφροσύνη τοῦ Δεσπότη: Ἄν καὶ οἱ δρόμοι τῆς κερναρίας ταύτης συνελήφθησαν καὶ ἐπιλασάσθησαν καὶ ἐτημαρῆθησαν, ἐν τούτοις ἀσκήσιν φοβοῦμεθα, διότι δὲν ἐπαύσαν ἀσκήσιν τὸ συμβάντα ὁ ὀδρισεὶς βασιλεὺς, οὔτε ἀπεφάσισε τί θὰ κάμῃ, καὶ εἶσι ὅλοι τρέμουμεν.

Κανεὶς ὅμως ἄνθρωπος δὲν μετανοεῖ καὶ δὲν φοβεῖται καὶ τὰς ὕβρεις τὰς ὁποίας ἀπευθύνει πρὸς τὸν φιλόδοξον καὶ ἡμέτερον Θεόν, καὶ τὰς ὁποίας ἀκούει κάθε ἡμέραν νὰ ἀπευθύνονται πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός. Καὶ ὅμως ἀρκεῖ νὰ ὑπολογίσῃ μόνον τὸ ἀμάρτημά του καὶ νὰ ἀπαλλάξῃ τῆς πονηρίας τοῦ ἐγκλήματος, πρᾶγμα ποῦ δὲν συμβαίνει διὰ τὰς τοὺς ἀνθρώπους ἐγκλήματα. Ἐκεῖ μάλιστα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον. Ὅταν ὁμολογῶσιν οἱ τοὶ παράπτωκοι τοὺς, ὅτι εἰς τὴν τιμωροῦνται περισσότερον ὅπως συνέβη καὶ εἰς τὴν πορεύσαν περιστάσιν.

Διότι θανατιώθησαν ἄλλοι μὲν ἐκ πικρίας, ἄλλοι δὲ διὰ πυρός, ἄλλοι ραβδίντες εἰς τὰ θέρια, καὶ ὅλα μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ παιδιὰ. Καὶ οὔτε ἡ διαφορὰ ἡλικίας, οὔτε ἡ ἡλικία τοῦ λαοῦ, οὔτε τὸ ὅτι οἱ δρόμοι ἔκαμαν αὐτὰ, διότι κατελήφθησαν ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸν διάβολον, οὔτε ἡ θεωρουμένη ἀνυπόφορος πονηρία, οὔτε ἡ πικρία, οὔτε ὅτι τὸ παράπτωμα ἦτο κοινόν, οὔτε ἡ ὑπέσχεσις, ὅτι οὐδέποτε πάλιν θὰ κάμουν τοιαῦτα ἔργα, οὔτε ἄλλα καμμία δικαιολογία τοὺς ἀσπλάγγεν ἀπὸ τὴν τιμωρίαν. Χωρὶς δὲ τὴν πορρωτέρην συγκρίσιν ἀσπράγγοντες εἰς τὴν κατατρεφὴν ἐν τῷ μέσῳ ἐντύπων στρατιῶν, οἱ ὁποῖοι παρατηροῦσαν μῆρας κανεὶς τοὺς ἀπὸ τῆς τοῦ καταβάτου. Ὁ Παρακολοῦσθεσαν αὐτοὺς μητέρες, ποῦ ὄλεπον ἀπὸ μακρὰν τὴν σφαγὴν τῶν παιδιῶν των, δὲν ἐπληροῦσαν ὅμως νὰ θρηνησοῦν ἀπὸ τὴν συμφορὰν, διότι ὁ φόβος ἦτο ἀνέπερος τῆς θλίψεως καὶ τῆς μητρικῆς στερήσεως. Καθὼς δὲ οἱ ἄνθρωποι, ποῦ ἀπὸ τὴν ἔσπραν ὄλεσαν τοὺς ναυαγούς, λυποῦνται μὲν ἀλλὰ δὲν ἡμιποῦν νὰ πληρώσιν καὶ νὰ αἰσῶν αὐτοὺς ποῦ πνίγονται, αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὴν περιστάσιν αὐτήν. Ὁ φόβος τῶν στρατιωτῶν, ὡς ὅλα καμίας, δὲν ὄγινε τὰς μητέρας ὅτι μόνον νὰ πληρώσιν καὶ αἰσῶν τοὺς καταβάτους, ἀλλὰ οὔτε κεν νὰ δοκίμουν. Ἀρὰ γε, ἀπὸ τὸ γεγονὸς τοῦτο συμπεραίνετε πόσον ἄρα

τος, πόσον ἀπειρος, πόσον ἀκατανόητος εἶναι τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία; Ἐξ ὧ καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν μὲ ἡμᾶς ἔχει ὁ ὑψιστός καὶ μίαν φορὰν εἰς ὅλα τὰ κρῖνα ἔπασθε τοῦτο καὶ δὲν συνέβη ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια τοῦ, οὔτε τὸ εἶδεν, οὔτε τὸ ἤκουσεν ὁ Ἰῆος καὶ παρ' ὅλα ταῦτα κανείς δὲν συνεκαρτέθη ἀπὸ τοῦ ἀνάκτου. Διὰ τὸν Θεὸν ὅμως δὲν ἔκαψε τίποτε ἐξ αὐτῶν τῶν ἐλαφρυντικῶν. Διότι τόση διαφορά ὑπάρχει μετὰ τὸ ἀνθρώπινον καὶ Θεοῦ, ὥστε δὲν ἡμπορεῖ ὁ λόγος νὰ τὴν ἐκφράσῃ· ἐπὶ πλεον δὲ καθημερινῶς ὑδοῖται, ἐνῷ εἶναι πορὶν καὶ ἄκοιτος καὶ θλίπει καὶ θυμῶς οὔτε κεραυνὸν ἔρριψε, οὔτε τὴν θέλασαν διέταξε νὰ ὀργίσῃ κατὰ τῆς ἑρῆας καὶ νὰ καταποντίσῃ πάντας, οὔτε τὴν γῆν νὰ ἀνοίξῃ καὶ νὰ καταπῇ ὅλους αὐτοὺς ποὺ ὑδρέζον, ἀλλὰ ἀνέκειται καὶ μακροθυμεῖ.⁴⁶ Ἀ καὶ ὑπόκειται νὰ συνεκαρτέσῃ τοῦτους, μόνον ἂν μετανόησαν καὶ ὑποσχεθῶσι νὰ μὴ ἐπιναλίσκωσι πλέον αὐτὰ ποὺ ἔκαμινον. Ταπεινῶς πράγματι νὰ ἀναφανήσωμεν: «Τίς ὅς θά δυναίτῃ ποτε νὰ κάμῃ λόγον καὶ νὰ ἐκμνήσῃ ἐπαιτίαν τὰ ἔργα τὰ θαυμαστά τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου καὶ νὰ κάμῃ ἀκουστός πάντας τοὺς ἀρχόντας ἑαυτοῦ ἐπ' αὐτόν.» (Ψαλμ. 108, 2). Πόσαι διαί μόνον ἔρριπον κάτω, ἀλλὰ καὶ καταπάτησαν τὰς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ; Διότι εἴταν πνίγης αὐτὸν ποὺ σοῦ ὀφείλει, εἴταν τὸν ἐγγυμῶνής καὶ τὸν σὺρξ εἰς τὰ δικαστήρια, τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ κατεστάρει. Ἀκούσαν λοιπὸν τὸν Παῦλον νὰ λέγῃ ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν ὀφείλει νὰ κατακαλύπτῃ τὴν κεφαλὴν του, διότι εἶναι εἰκὼν καὶ δόξα τοῦ Θεοῦ (Α' Κορ. 11, 7) καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεὸν πάλιν νὰ λέγῃ «ὅς κάμωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοιωσιν» (Γεν. 1, 26). Ἐ Ἄν δὲ εἴπῃς ὅτι δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεόν, καὶ τί σημασίαν ἔχει αὐτό; Οὔτε ὁ καλῶς τῶν ἀνδριάντων εἶκε τὴν ἰδίαν οὐσίαν μὲ τὸν βασιλεῖα, καὶ ὅμως ἐπιμαρτύρησαν αὐτοὶ, ποὺ ἐτόλμασαν νὰ τοὺς ὑβρίζουν. Καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ ἴδιον συμβαίνει ἂν καὶ δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν οὐσίαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸν Θεόν, ὅπως καὶ πράγματι δὲν τὴν ἔχουν, ὅμως ἀνομιόσησαν ἐκείν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τὴν ὁμοιοσίν αὐτὴν πρέπει νὰ ἀπολαμβάνουν τιμὴν. Σὺ ὅμως διὰ ὀλίγα χρυσὴ νομίσματα καταπατεῖς, πνίγεις, σὺρξεις δόξαι καὶ ἐκεῖ, καὶ μέχρι σήμερον καθόλου δὲν ἐτιμωρήθης.

Εἴθε λοιπὸν νὰ γίνῃ κάποια καλὴ καὶ πιστὴ μεταβολή. Ὁ τὸ ἔχῃς ὅμως προλέγω καὶ διαμαρτύρομαι, ὅτι καὶ ἂν παρέλθῃ τὸ σύννεφον αὐτὸ τῆς δοκιμασίας, καὶ ἡμεῖς συνεχίζωμεν νὰ μένωμεν εἰς τὴν ἰδίαν διὰ τὴν πῆρσιν πῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἀμέλειαν, πάλιν πολὺ χειρότερα θὰ πῶμεν ἂν ὅσα τώρα περιμένωμεν. Καὶ τώρα ἀκόμη δὲν φοβοῦμαι τόσο τὴν

ὀργὴν τοῦ βασιλέως ὅσον τὴν ἰδικήν σας ἀμέλειαν.

Διότι διὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ ποράπτημά μας, δὲν ἀρκεῖ θεοφίως τὸ νὰ κάμωμεν λιτανείας ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀλλάξῃ ἔξ ἀποκλήρων ἡ ζωὴ μας, νὰ ἀποσωρευθῶμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ νὰ μένωμεν διαρκῶς προσκαλλημένοι εἰς τὴν ἀρετὴν. Ὅτι ἐὰ παρατερεῖται εἰς τοὺς ὁρμήτους, ὁ οἱ ὁποῖοι ἂν δὲν ἔχουν διαρκῆ κανονικὴν διαίτην, δὲν ὑπερβύονται καθόλου ἀπὸ τὴν ἰδίαν τρεῖς ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἂν ὁπλοδῇ δὲν ζῶσι διαρκῶς ἐν ἁρετονίᾳ, δὲν τοὺς ἀρκεῖ πλέον καθόλου ἡ μετάνοια καὶ διόρθωσις τῶν δύο καὶ τριῶν ἡμερῶν. Διότι, καθὼς, λέγει ἡ Γραφή (Β' Πιερ. 2, 22), ἐκεῖνος, ποὺ κάνει μὲναιο καὶ κατὰν λερμένεται μὲ σόρβον, καθόλου δὲν ὑπερβύεται ἀπὸ τὸ λουτρὸν, εἴτι καὶ ἐκεῖνος ποὺ μετενόησεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ κατόπιν ἐπανέλαθε τὸ ἴδιον, τίποτε περισσότερον δὲν ἔκαμε.

Ἄς μὴ κάμωμεν λοιπὸν καὶ τώρα ἐκεῖνο ποὺ πρῶτον μενῖτο. Διότι, εἴταν πολλὰς φορὰς μᾶς ᾤραν σεῖσμοι καὶ πείνα καὶ ἑρσιαι, ὁποῦ διασπείδωμεν καὶ ἐγίνωμεν καλότερον ἐπὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας ἡμέρας, πάλιν ἐγγυμῶμεν εἰς τὸς προηγουμένους ἐφορμήτους συνήθειάς μας. Ἐ διὰ τοῦτο μᾶς ἤλαθεν αὕτη ἡ θλίψις. Ἀλλὰ αὐτὰ ποὺ δὲν ἐγινε πρῶτιστερα, δε γίνῃ τοῦλάχιστον τώρα. Ἄν μείνωμεν συνεχῶς μὲ τὴν ἰδίαν εὐλόγησιν καὶ δε διατηρήσωμεν τὴν ἰδίαν εὐσεβείαν, διὰ νὰ μὴ λάβωμεν ἀνάγκην ἄλλης τιμωρίας πρὸς δόρυξιν. Μήπως δὲν ἡμποροῦσε νὰ ἐμποδίσῃ ὅσα ἐγιναν ὁ Θεός; Βεβαίως ἡμποροῦσεν, ἀλλὰ ἐπέτρεψε νὰ γίνων διὰ νὰ κάμῃ φρονιματέρους αὐτοὺς ποὺ τὸν περιπρονοήγ, διὰ τοῦ φόβου τοῦ θεοφίως, ποὺ εἶναι ἡνθρωπίας ἑπας αὐτοῖ. Ἄς μὴ μοῦ λέγῃ κανεὶς ὅτι πολλοὶ ἔνοχοι δέχονται καὶ ὅτι πολλοὶ ἄθωοι εἶναι μετὰ τῶν συλληφθέντων ἐνόχων. Αὐτὸ πολλὰς φορὰς τὸ ἀκούω ἀπὸ πολλοῦς νὰ λέγεται, διαί μόνον διὰ τὴν περὶστασιν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας αἰτίας μὲ αὐτὴν. 47 Α.

Τὶ λοιπὸν θὰ ἀπαντήσωμεν εἰς αὐτοὺς ποὺ λέγουν τοιαῦτα; Θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν τὰ ἑξῆς: Ἄν καὶ δὲν εἶναι ἔνοχος ὁ συλληφθεὶς εἰς τὴν παρούσαν στάσιν, ἀλλά, ἐπειδὴ κάποτε ἔκαμε χειρότερον ἂν αὐτὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν μετενόησε, τιμωρεῖται τώρα. Διότι ἔχει αὐτὴν τὴν συνέθειαν ὁ Θεός. Ὅταν ὁπλοδῇ ἁμαρτήσωμεν, δὲν μᾶς τιμωρεῖ ἀμέσως, ἀλλὰ ἀναβάλλει, εἰδὼν καιρὸν μετανόας, ὥστε νὰ διαρθρωμεν καὶ μεταβληθώμεν. Ἄν δὲ, διότι δὲν ἐτιμωρήθωμεν, νομίσωμεν ὅτι ἐσθυσεν τὸ ἀνάρτημά μας καὶ εὐσεβήσωμεν, ἐκεῖ εἴπου δὲν εἰκομεν καιρὸν ὑποστίαν, ἐκεῖ ἔξῃ.

παντός θα συλληφθώμεν και τιμωρηθώμεν. Τοῦτο δὲ γίνεται διὰ τὸ μᾶλλον. Ἐὰν, ὅταν ἀμαρτήσωμεν καὶ δὲν τιμωρηθώμεν δὲν πρέπει νὰ παίρνωμεν θόρος, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐν δὲν μετανοήσωμεν, ἡ τιμωρία θὰ μᾶς ἐλθῇ ἀκριβέως, ἐπὶ ἑαυτὸν καὶ δὲν τὴν περιμένωμεν. Ὡστε, ὅταν ἀγαπήτῃ, ἀμαρτήσῃ καὶ δὲν τιμωρηθῇ, καὶ τὸ πάρος ἀγῆ-φισται, ἀλλὰ περισσότερο νὰ φοβηθῇς ἔχων ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι εἶναι εὐκολόν ἐκ τὸν Θεόν, εἶναι θέλη, νὰ σὲ τιμωρήσῃ διὰ τὸ παράνομά σου. Ἐὰν δὲ δὲν σὲ ἐτιμώρησεν τότε, τὸ ἔκαμε διὰ τὸ σοῦ ὁδὸν προθεοῦσαν νὰ μετανοήσῃς. Κατόπιν δοῦν εἴπομεν, ὡς μὴ λέγωμεν λοιπὸν ὅτι ὁ θεὸς καίτοι ἀδίκως συνελήφθη, ἄλλος δὲ ἔννους καὶ ἡτο ἔνοχος, διέφυγε. Διότι καὶ ὁ ἀδίκος, ποῦ συνελήφθη, ὡς εἶπον, ἐτιμωρήθη δι' ἄλλα ἀμαρτήματα, καὶ αὐτὸς ποῦ τώρα διέφυγεν, ἐὰν δὲν μετανοήσῃ, θὰ παροῖς ἐκ ἄλλης παγίδος. C "Ἄν τοῦτο ἔκαμεν πάντες ὑπ' ὄψιν μας, δὲν θὰ λησμονήσωμεν κατὰ τὰ ἀμαρτήματά μας, ἀλλ' ἔχοντες διαρκῶς τὸν φόβον καὶ τρόπον μήπως τιμωρηθώμεν, θὰ νὰ ἐνθυμούμεθα γράφοντα καὶ πάντοτε. Διότι τίποτε δὲν συντελεῖ συνήθως ἴσους ἐκ τὸ νὰ μᾶς ὑπενθυμῇ τὰς ἀμαρτίας μας, δοὺν ἡ κόλασις καὶ ἡ τιμωρία. Καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωάννη. Ἀφοῦ δηλαδὴ ἐπέλεξαν ἐκεῖνοι τὸν δίκαιον καὶ ἐπέρσαν δεσποτρία, ἔτι, ὑπομνησθέντες ὅτι τιμωροῦνται δι' αὐτὸ, καὶ φοβοῦνται, ὅτι θὰ ὑποστοῦν τὴν δικαίαν τιμωρίαν, ἐθυμώθησαν τὴν ἀμαρτίαν τῶν καὶ εἶπον μετὰ τῶν. Ναί, εἴπαθα ἔνοχος διὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφόν μας Ἰωάννη ἀμαρτίαν μας (Γεν. 42, 21). Βλέπετε πῶς ὁ φόβος τοῦ ἔκαμε νὰ θυμηθῶν τὴν ἀμαρτίαν τῶν ἐκείνων. Καὶ ὅταν μὲν ἡμάρτανον, δὲν τὸ ᾔσθοντο, D ὅταν δὲ ἐπερίμεναν νὰ τιμωρηθῶν, τότε τὸ ἐθυμώθησαν.

Ταῦτα λοιπὸν ὅλα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν, ὡς μεταβάλλωμεν καὶ διορθώσωμεν τὸν βίον μας. Ὡς φροντίζωμεν περισσότερον διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ὁριετήν, παρὰ διὰ τὸ ἀπαλλοτρίωμεν ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ποῦ μᾶς κατέχει. Καὶ ἐν τῷ μετὰ τὸ τρεῖς ἐντολὰς θέλω νὰ παρακαταθέσω σὲ σὲ, ἴνα, πρὸς χάριν μου, τὰς φυλάτῃς μαζί με τὴν νηστείαν, αἱ ἀπολαύσεις αἱ εἰς αὐτὰς.

Κανένα νὰ μὴ κακολογήσῃ, κανένα ἄνθρωπον νὰ μὴ ἔχετε ἐκθρόν, νὰ κόψετε τελέως ἀπὸ τὸ σῶμα σας τὴν κακίαν τῶν ὁρῶν συνήθειαν. Καθὼς δὲ κάνωμεν, εἰς ἀποδοῦμεν, διὰ μᾶς ἐπεβλήθη κάποια χρηματικὴ εἰσφορά, ποῦ κοστῇ, ἀφοῦ ὑπάγῃ εἰς τὸ σῶμα τοῦ καὶ καλῆς τὴν γυναῖκά τοῦ, τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ τοὺς ὑπαρτίους τοῦ, Ἐ συκοφαντεῖται καὶ ἐξετάζει με αὐτούς, πῶς θὰ καταβάλῃ τὴν εἰσφορὰν ἐκείνην, αὐτὸ

νὰ κάνωμεν καὶ τώρα διὰ τῆς ἐντολῆς αὐτῆς τῆς πνευματικῆς. Ἀφοῦ ὑπάγῃ κοστῇ εἰς τὸ σῶμα τοῦ, ὡς καλῇ τὴν γυναῖκά τοῦ καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ καὶ ὡς τοὺς λέγει, ὅτι σήμερον ἐπεβλήθη εἰσφορὰ πνευματικῇ, εἰσφορὰ ἐκ τῆς ὁποίας θὰ ἐπέλθῃ κάποια λύσις καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπ' αὐτῶν τῶν κακίαν, εἰσφορὰ ἡ ὁποία, αὐτοὺς ποῦ τὴν καταβάλλουσιν, δὲν τοὺς κάνει πτωχοὺς, ἀλλὰ πλουσιωτέρους, ὥστε κανένα ἐκθρόν νὰ μὴ ἔχουν, ⁴⁸ Ἀ κανένα νὰ μὴ κακολογῶν, οὔτε καθόλου νὰ ἄρκεται. Ὡς ἐξετάσωμεν, ὡς φροντίζωμεν, ὡς σκεπάζωμεν, πῶς θὰ ἐκτελέσωμεν τὰς ἐντολὰς ταύτας. Ὡς καταβάλλωμεν πῶσαν προσπάθειαν, ὡς ὑπενθυμῇ αὐτὰς ὁ ἔνος ἐκ τῶν ἄλλων, καὶ ὡς τὸν διορθῇ, διὰ τὸ μὴ μεταβῆμεν ἐκ τῆς ἑλπίδος ζωῆς κρείσσης καὶ μετὰ τὸ νὰ ζητῶμεν νὰ δανεισθῶμεν, κάθωμεν ἐκ καὶ αἱ μαρτοὶ παρθενοὶ τῆς παραβολῆς (Ματθ. 25, 1-13), καὶ χάσωμεν τὴν εὐνίαν σωτηρίαν μας. Ἄν ἐτοι κανονίζωμεν τὸν βίον μας, ὡς ἐπισκοποῦν καὶ ὡς ἐγγυῆσαι, ὅτι ἀπ' αὐτὰ θὰ προέλθῃ κάποια λύσις τῆς παρούσης συμφορῆς καὶ ἀπαλλαγὴ ἐκ ταύτων τῶν κακίαν καὶ τὸ σπουδαιότερον ἡ ἀπόλαυσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. B

Ἐπρεπε θέσσαι νὰ σὲ εἴπω νὰ ἐκτελέσῃς κάθε ἀρετήν, ἀλλὰ σὲς εἴπας αὐτὰς μόνον, διότι θεωρῶ ὅτι ἕρως τρέφεις νὰ διορθῇς κανεὶς τὸν βίον τοῦ εἶναι νὰ παύσῃ καμμιὰ μίαν μίαν ἐντολὴν καὶ, ἀπὸ τὴν ἐπαρρησίαν, τότε εἰς τὰς ἄλλας νὰ προχωρῇ. Καθὼς δηλαδὴ, ὅταν πρόκειται νὰ σκάψῃ ὁ γεωργὸς καλλιεργήσῃς ἔκτασιν, φθάνει εἰς τὸ τέλος τῆς ἐργασίας τοῦ, σκάπτειν αὐτὴν κατὰ τεμάχια, ἔτσι καὶ ἡμεῖς πρέπει νὰ κάμωμεν. Ἐὰν θέσωμεν εἰς τὸν βίον μας, ὡς ἔρον ἐπαράβατον, νὰ ἐκτελέσωμεν, κατὰ τὴν παρούσαν τεσσαρακοστήν, μετὰ μὲν ἀκριβῆς τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐντολὰς, ἡ καλὴ αὕτη συνήθεια, τὴν ὁποίαν ἐξακολουθώμεν, καμμιὰ ἄλλο θὰ μᾶς βοηθήσῃ, ὥστε με περισσότεραν εὐκολίαν νὰ φθάσωμεν καὶ εἰς τὴν τέλειαν, τῶν ἄλλων ἐντολῶν καὶ νὰ ἐλθωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας. C Τότε καὶ τὸν παρόντα βίον θὰ ἀπολαύσωμεν με καλὰς ἐλπίδας καὶ εἰς τὸν μέλλοντα με πολλὴν παρηγορίαν θὰ παροστώμεν ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ ἀπολαύσωμεν τὴν ἀνάπαυσιν ἀγαθῶν, τῶν ὁποίων εἴθε εἴποι νὰ ἀφωσθῇμεν διὰ τῆς κίριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου ὡς εἶναι ἡ δόξα εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.